

Nr 14

Kungl. Maj:ts proposition angående studiesocialt stöd; given den 1 mars 1974.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden, föreslå riksdagen att bifalla de förslag om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

CARL GUSTAF

BERTIL ZACHRISSON

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram flera reformförslag på det studiesociala området.

Studiebidraget inom studiemedelssystemet föreslås fr. o. m. den 1 juli 1974 höjt från nuvarande högst ca 1 750 kr till ca 2 000 kr per läsår. Återbetalningsreglerna inom studiemedelssystemet föreslås bli förbättrade. Bl. a. skall den avsedda återbetalningstiden hållas, varigenom den årliga avgiften blir lägre än f. n. Den totala återbetalningsskyldigheten och det årliga återbetalningsbeloppet bör förändras med ett s. k. regleringstal, vilket är det för den enskilde gynnsammaste talet av konsumentprisutvecklingen eller ett särskilt fastställt garantital på 1,032 enheter. Detta innebär att dessa båda belopp inte kan höjas mer än 3,2 % per år. Dessutom föreslås betydande förbättringar av trygghetsreglerna i återbetalningssystemet. Den gräns där avgift påförs föreslås höjd från 2,5 basbelopp till 3,5 basbelopp och den maximala avgiften skall fastställas till en lägre andel av avgiftsunderlaget än f. n., dvs. inkomst och förmögenhet. Reglerna om hänsynstagandena till makes inkomst föreslås också bli uppmjukade. Möjlighet till avskrivning av studiemedel föreslås vid sjukdom, handikapp e. d. Studielån från allmänna studielånefonden föreslås under vissa villkor kunna bli omförda till återbetalningspliktiga studiemedel.

Det behovsprövade tillägget inom studiehjälpssystemet föreslås höjt från högst 90 till högst 110 kr. i månaden fr. o. m. den 1 juli 1974.

Resettillägget föreslås fr. o. m. den 1 juli 1974 bli höjt så att 75, 95, 125 och 145 kr. i månaden utgår till elever som bor minst 6, 15, 25 resp. 35 km från studieorten.

För att administrationen av det studiesociala stödet skall kunna underlättas på sikt föreslås centrala studiestödsnämnden få i uppdrag att utreda frågan om ADB-register för studiemedelstagare. En förändring av förmögenhetsprövningsreglerna föreslås.

Slutligen föreslås en särskild sjukförsäkring för studerande med återbetalningspliktiga studiemedel träda i kraft den 1 januari 1975.

Förslag till Lag om ändring i studiestödslagen (1973:349)

Härigenom förordnas i fråga om studiestödslagen (1973:349),

dels att i 1 kap. 4 §, 2 kap. 3 §, 3 kap. 4, 8, 13, 14 och 22 §§ och 4 kap. 5, 11, 26 och 27 §§ ordet "studiehjälpnsnämnden" skall bytas ut mot "studiestödsnämnden",

dels att nuvarande 3 kap. 13—22 §§ skall betecknas 3 kap. 20—22 och 24—30 §§ och nuvarande 4 kap. 28—33 §§ skall betecknas 4 kap. 36, 38, 39 och 41—43 §§,

dels att 3 kap. 5 och 11 §§, nya 3 kap. 22 §, 4 kap. 10, 14, 17, 19, 21 och 24 §§, nya 4 kap. 36 och 41 §§, 5 kap., 6 kap. 2 och 4 §§ samt punkt 6 övergångsbestämmelserna skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas nitton nya paragrafer, 3 kap. 5 a, 13—19 och 23 §§ och 4 kap. 28—35, 37 och 40 §§ samt närmast före nya 4 kap. 28 § en ny rubrik, allt av nedan angivna lydelse,

dels att rubrikerna närmast före 3 kap. 14—16 §§ och 4 kap. 28 och 29 §§ skall sättas närmast före 3 kap. 21 och 22 §§, nya 3 kap. 23 §, 4 kap. 36 § respektive nya 4 kap. 37 §,

dels att i övergångsbestämmelserna till lagen skall införas fem nya punkter, 6 a—6 e, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

5 §

Studiehjälp utgår för sådan del av läsår under vilken den studerande bedriver studier. Närmare bestämmelser om läsårs längd och om dess fördelning på terminer meddelas av *Konungen* eller, efter *Konungens* bemyndigande, av *centrala studiehjälpnsnämnden*.

Studiehjälp utgår för sådan del av läsår under vilken den studerande bedriver studier.

Studiehjälp i form av återbetalningspliktiga studiemedel utgår även för tid under vilken den studerande är sjuk enligt vad som anges i 13—19 §§.

Närmare bestämmelser om läsårs längd och om dess fördelning på terminer meddelas av *Kungl. Maj:t* eller, efter *Kungl. Maj:ts* bemyndigande, av *centrala studiestödsnämnden*.

5 a §

Studiehjälp beviljas efter ansökan, om ej annat följer av bestämmelse som Kungl. Maj:t eller, efter bemyndigande av Kungl. Maj:t, centrala studiestödsnämnden meddelar

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

Behovsprövat tillägg utgår med högst 90 kronor i månaden.

Närmare bestämmelser om behovsprövat tillägg meddelas av Konungen.

Behovsprövat tillägg utgår med högst 110 kronor i månaden.

Närmare bestämmelser om behovsprövat tillägg meddelas av Kungl. Maj:t.

13 §

I 14—19 §§ ges bestämmelser om återbetalningspliktiga studiemedel för tid under vilken studerande som avses i 12 § på grund av sjukdom är helt oförmögen att bedriva sina studier.

I nämnda paragrafer förstås med sjukperiod: tid under vilken den studerande på grund av sjukdom oavbrutet varit oförmögen att bedriva sina studier,

studietid: den del av en termin under vilken den studerande bedriver studier och den del av terminen under vilken han skulle ha bedrivit studier om han ej blivit sjuk.

14 §

Återbetalningspliktiga studiemedel utgår för sjukperiod som infaller under den del av en termin som utgör den studerandes studietid, förutsatt att

1. sjukperioden ej omfattar hela den studerandes studietid under terminen,

2. den studerande under någon del av terminen bedriver sina studier.

För sjukperiod som infaller efter studietidens början utgår återbetalningspliktiga studiemedel dock endast om den studerande ingett ansökan om sådana medel dessförrinnan. Om synnerliga skäl föreligger, kan studerande beviljas återbetalningspliktiga studiemedel även för sådan sjukperiod.

För den första termin under vilken en studerande tillhör en utbildningslinje utgår återbetalningspliktiga studiemedel endast för

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

sjukperiod som infaller efter det den studerande bedrivit studier på utbildningslinjen under minst en månad.

15 §

Studerande har rätt till återbetalningspliktiga studiemedel för större del av två på varandra följande terminer än sex månader endast om särskilda skäl föreligger.

16 §

Studerande har rätt till återbetalningspliktiga studiemedel endast för sådan sjukperiod eller del därav som godkänts av den allmänna försäkringskassa, hos vilken den studerande är inskriven.

17 §

Blir studerande på grund av sjukdom helt oförmögen att bedriva sina studier, skall han anmäla detta till den allmänna försäkringskassan, om han beviljats återbetalningspliktiga studiemedel för terminen eller om han ansökt eller avser att ansöka därom. Anmälan skall ske enligt de närmare bestämmelser som meddelas av riksförsäkringsverket.

18 §

Finner den allmänna försäkringskassan att studerande på grund av sjukdom är helt oförmögen att bedriva sina studier, skall kassan godkänna sjukperioden, om ej annat följer av andra eller tredje stycket.

Godkännande enligt första stycket får avse endast tid som infaller efter det anmälan skett enligt 17 §. Om hinder mött mot anmälan eller annat särskilt skäl föreligger, får godkännande avse även tid före sådan anmälan.

Den allmänna försäkringskassan får vägra att godkänna sjukperiod eller del därav, om den studerande

1. uppsåtligen åsamkat sig sjuk-

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

domen eller gjort sig skyldig till grov oaktsamhet ur hälsosynpunkt eller om annat liknande särskilt skäl föreligger,

2. underlåter att, på begäran av kassan, genom intyg av läkare styrka sjukdomen och det därav föranledda hindret för studierna,

3. vägrar att taga emot besök av person som fått i uppdrag av kassan att verkställa sjukkontroll,

4. under sjukperiod ändrar vistelseort utan att underrätta kassan eller reser till utlandet utan medgivande av kassan,

5. ådragit sig sjukdomen vid förövande av handling för vilken ansvar genom lagakraftätagande dom ådömts honom,

6. vägrar att underkasta sig undersökning av läkare eller underlåter att följa läkares föreskrift,

7. uppsåtligen eller av grov vårdslöshet lämnar oriktig eller vilseledande uppgift angående förhållande som är av betydelse för tillämpningen av bestämmelserna om återbetalningspliktiga studiemedel för sjukperiod.

19 §

Har studerande som beviljats återbetalningspliktiga studiemedel på grund av sjukdom varit helt oförmögen att bedriva studier under 90 dagar i följd eller föreligger annat särskilt skäl, skall den allmänna försäkringskassan, enligt de närmare bestämmelser som riksförsäkringsverket meddelar, undersöka om skäl föreligger att vidtaga åtgärd som är ägnad att förkorta sjukdomstiden eller på annat sätt helt eller delvis återställa studieförmågan.

Finner den allmänna försäkringskassan att åtgärd som avses i första stycket behövs, skall den underrätta den studerande härom och tillse att åtgärden vidtages. Vägrar den studerande att under-

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

kasta sig åtgärden, kan kassan besluta att ej godkänna den del av sjukperioden som infaller sedan den studerande fått underrättelse om kassans beslut. I underrättelsen skall intagas erinran om att sådant beslut kan meddelas.

22 §

Studiehjälp enligt detta kapitel får beviljas svensk medborgare för studier utom riket, om studierna icke med lika stor fördel kan bedrivas vid svensk läroanstalt.

Även i andra fall får studiehjälp enligt detta kapitel beviljas för studier utom riket enligt bestämmelse som *Konungen* meddelar.

Även i andra fall får studiehjälp enligt detta kapitel beviljas för studier utom riket enligt bestämmelse som *Kungl. Maj:t* meddelar.

Första och andra styckena gäller dock endast sådana studier som motsvarar eller är jämförbara med studier vid svensk läroanstalt eller utbildningslinje som omfattas av förordnande enligt 1 §.

Första och andra styckena gäller ej för sjukperiod som avses i 13 §.

23 §

Allmän försäkringskassa skall lämna centrala studiestödsnämnden uppgift om sådan sjukperiod enligt 13 § som godkänts av kassan.

4 kap.

10 §

Studiemedel utgår för sådan del av läsår under vilken den studerande bedriver studier. Närmare bestämmelser om läsårs längd och dess fördelning på terminer meddelas av *Konungen* eller, efter *Konungens* bemyndigande, av centrala studiehjälpsnämnden.

Studiemedel utgår för sådan del av läsår under vilken den studerande bedriver studier.

Studiemedel utgår även för tid under vilken den studerande är sjuk enligt vad som anges i 28—36 §§.

Närmare bestämmelser om läsårs längd och dess fördelning på terminer meddelas av *Kungl. Maj:t* eller, efter *Kungl. Maj:ts* bemyndigande, av centrala studiestödsnämnden.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §

Har heltids- eller deltidsstuderande vårdnaden om barn som ej fyllt 16 år eller är han skyldig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utge underhållsbidrag till barn som ej fyllt 16 år, förhöjes det belopp som den studerande har rätt till enligt 13 § med barntillägg. Tillägget utgår för varje barn med 25 procent av basbeloppet för ett läsår om nio månader. Vid bestämmande av barntillägget äger 13 § andra, tredje och fjärde styckena motsvarande tillämpning.

Även om båda föräldrarna enligt första stycket har rätt till barntillägg, utgår endast ett barntillägg. Detta utges till fadern, eller, om föräldrarna är ense därom, till modern. Är en av föräldrarna skyldig att utge underhållsbidrag som avses i första stycket, utges dock tillägget alltid till denne. Om synnerliga skäl föreligger, får barntillägg utgå till envar av föräldrarna.

Har studerande, som enligt första och andra styckena har rätt till barntillägg på grund av att han är skyldig att utge underhållsbidrag till ett barn, tidigare på samma grund erhållit barntillägg för samma barn, utgår dock det nya barntillägget endast om han uppfyller något av följande två villkor, nämligen

1. att i fråga om det senast beviljade barntillägget ha fullgjort den skyldighet som avses i 40 §,

2. att ha medgett att det nya barntillägget får betalas ut till den som har vårdnaden om barnet.

17 §

Utöver vad som följer av 16 § minskas beloppet enligt 13—15 §§ för heltidss studerande som har rätt till studiemedel under en termin för nio hela perioder om en halv månad med en femtedel av den del av den studerandes förmögenhet som överstiger sex gånger basbeloppet.

Utöver vad som följer av 16 § minskas beloppet enligt 13—15 §§ för heltidss studerande som har rätt till studiemedel under en termin för nio hela perioder om en halv månad med

1. en femtedel av den del av den studerandes förmögenhet som överstiger sex gånger basbeloppet, eller

2. om den studerande är gift och lever tillsammans med maken, en femtedel av den del av makarnas sammanlagda förmögenhet som överstiger nio gånger basbeloppet.

Nuvarande lydelse

Om den studerande är gift och lever tillsammans med maken, minskas beloppet enligt 13—15 §§ dessutom med *dels* 40 procent av den del av makens inkomst under terminen som överstiger två gånger basbeloppet, *dels en femtedel av den del av makens förmögenhet som överstiger sex gånger basbeloppet*.

Är den studerande gift men lever han ej tillsammans med maken, äger andra stycket motsvarande tillämpning, i den mån detta följer av bestämmelse som meddelas av *Konungen* eller, efter *Konungens* bemyndigande, av centrala studiehjälpsnämnden.

För deltidsstuderande som har rätt till studiemedel under en termin för nio hela perioder om en halv månad minskas det belopp som utgår för terminen enligt 13—15 §§ med *dels* två tredjedelar av den del av den studerandes inkomst under terminen som överstiger 125 procent av basbeloppet, *dels en femtedel av den del av den studerandes förmögenhet som överstiger sex gånger basbeloppet*.

Om sådan studerande är gift och lever tillsammans med maken, minskas beloppet enligt 13—15 §§ dessutom med *dels* 40 procent av den del av makens inkomst under terminen som överstiger 290 procent av basbeloppet, *dels en femtedel av den del av makens förmögenhet som överstiger sex gånger basbeloppet*.

Föreslagen lydelse

Om den studerande är gift och lever tillsammans med maken, minskas beloppet enligt 13—15 §§ dessutom med 40 procent av den del av makens inkomst under terminen som överstiger två gånger basbeloppet.

Är den studerande gift men lever han ej tillsammans med maken, äger *första stycket 2 och andra stycket* motsvarande tillämpning, i den mån detta följer av bestämmelse som meddelas av *Kungl. Maj:t* eller, efter *Kungl. Maj:ts* bemyndigande, av centrala *studiestödsnämnden*.

19 §

För deltidsstuderande som har rätt till studiemedel under en termin för nio hela perioder om en halv månad minskas det belopp som utgår för terminen enligt 13—15 §§ med *dels* två tredjedelar av den del av den studerandes inkomst under terminen som överstiger 125 procent av basbeloppet, *dels*

1. en femtedel av den del av den studerandes förmögenhet som överstiger sex gånger basbeloppet, *eller*

2. om den studerande är gift och lever tillsammans med maken, *en femtedel av den del av makarnas sammanlagda förmögenhet som överstiger nio gånger basbeloppet*.

Om sådan studerande är gift och lever tillsammans med maken, minskas beloppet enligt 13—15 §§ dessutom med 40 procent av den del av makens inkomst under terminen som överstiger 290 procent av basbeloppet.

Nuvarande lydelse

Är den studerande gift men lever han ej tillsammans med maken, äger andra stycket motsvarande tillämpning, i den mån detta följer av bestämmelse som meddelas av *Konungen* eller, efter *Konungens* bemyndigande, av centrala studiehjälpsnämnden.

Föreslagen lydelse

Är den studerande gift men lever han ej tillsammans med maken, äger *första stycket 2* och andra stycket motsvarande tillämpning, i den mån detta följer av bestämmelse som meddelas av *Kungl. Maj:t* eller, efter *Kungl. Maj:ts* bemyndigande, av centrala *studiestödsnämnden*.

21 §

Som den studerandes inkomst för terminen enligt 16, 19 och 20 §§ räknas den inkomst som han kan antagas komma att åtnjuta under terminen eller, om studiemedel vid ett och samma tillfälle skall beviljas för mer än en termin, den inkomst som han kan antagas komma att åtnjuta under terminerna, delad med antalet terminer. Värdet av naturaförmåner fastställs av *Konungen*. Studiestöd enligt denna lag, doktorandstipendium, statskommunalt bostadstillägg och allmänt barnbidrag räknas icke som inkomst.

Som den studerandes inkomst för terminen enligt 16, 19 och 20 §§ räknas den inkomst som han kan antagas komma att åtnjuta under terminen eller, om studiemedel vid ett och samma tillfälle skall beviljas för mer än en termin, den inkomst som han kan antagas komma att åtnjuta under terminerna, delad med antalet terminer. Värdet av naturaförmåner fastställs av *Kungl. Maj:t*. Studiestöd enligt denna lag, doktorandstipendium, statskommunalt bostadstillägg och allmänt barnbidrag räknas icke som inkomst.

Bestämmelserna i första stycket äger motsvarande tillämpning vid beräkning av makes inkomst i fall som anges i 17—20 §§.

Med förmögenhet förstås i 17 och 19 §§ skattepliktig förmögenhet enligt förordningen (1947: 577) om statlig förmögenhetsskatt. Belopp varmed den studerande uppburit återbetalningspliktiga studiemedel får dock ej avräknas såsom skuld.

24 §

I studiemedel till vilka den studerande har rätt enligt 10 och 12—23 §§ ingår studiebidrag med följande belopp, nämligen

1. för heltidsstuderande, om han är berättigad till studiemedel för en hel period om en halv månad med minst en adertondel av 140 procent av basbeloppet, 97 kronor 50 öre eller, om han är berättigad till studiemedel med lägre belopp,

I studiemedel till vilka den studerande har rätt enligt 10 och 12—23 §§ ingår studiebidrag med följande belopp, nämligen

1. för heltidsstuderande, om han är berättigad till studiemedel för en hel period om en halv månad med minst en adertondel av 140 procent av basbeloppet, 111 kronor eller, om han är berättigad till studiemedel med lägre belopp, så

Nuvarande lydelse

så stor del av 97 kronor 50 öre som svarar mot förhållandet mellan det belopp vartill han är berättigad och en adertondel av 140 procent av basbeloppet,

2. för deltidsstuderande, om han är berättigad till studiemedel för en hel period om en halv månad med minst en adertondel av 70 procent av basbeloppet, 49 kronor eller, om han är berättigad till studiemedel med lägre belopp, så stor del av 49 kronor som svarar mot förhållandet mellan det belopp vartill han är berättigad och en adertondel av 70 procent av basbeloppet.

Utgående studiemedel utgör i första hand studiebidrag.

Föreslagen lydelse

stor del av 111 kronor som svarar mot förhållandet mellan det belopp vartill han är berättigad och en adertondel av 140 procent av basbeloppet,

2. för deltidsstuderande, om han är berättigad till studiemedel för en hel period om en halv månad med minst en adertondel av 70 procent av basbeloppet, 56 kronor eller, om han är berättigad till studiemedel med lägre belopp, så stor del av 56 kronor som svarar mot förhållandet mellan det belopp vartill han är berättigad och en adertondel av 70 procent av basbeloppet.

Studiemedel under sjukdom

28 §

I 29—35 §§ ges bestämmelser om studiemedel för tid under vilken den studerande på grund av sjukdom är helt oförmögen att bedriva sina studier.

I nämnda paragrafer förstås med sjukperiod: tid under vilken den studerande på grund av sjukdom oavbrutet varit oförmögen att bedriva sina studier,

studietid: den del av en termin under vilken den studerande bedriver studier och den del av terminen under vilken han skulle ha bedrivit studier om han ej blivit sjuk.

29 §

Studiemedel enligt 12—26 §§ utgår för sjukperiod som infaller under den del av en termin som utgör den studerandes studietid, förutsatt att

1. sjukperioden ej omfattar hela den studerandes studietid under terminen,

2. den studerande under någon del av terminen bedriver sina studier.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

För den första termin under vilken en studerande tillhör en utbildningslinje utgår studiemedel endast för sjukperiod som infaller efter det den studerande bedrivit studier på utbildningslinjen under minst en månad.

Med stöd av första stycket har studerande rätt till studiemedel för större del av två på varandra följande terminer än sex månader endast om särskilda skäl föreligger.

30 §

Studiemedel enligt 12—26 §§ utgår även för sådan sjukperiod som omfattar hela den studerandes studietid under en termin. Detta gäller dock endast om terminen infaller närmast efter sådan termin under vilken den studerande bedrivit studier för vilka studiehjälp eller studiemedel utgått eller kunnat utgå.

31 §

För sjukperiod som infaller efter studietidens början utgår studiemedel dock endast om om den studerande ingett ansökan om sådana medel dessförinnan. Om synnerliga skäl föreligger kan studerande beviljas studiemedel även för sådan sjukperiod.

32 §

Studerande har rätt till studiemedel endast för sådan sjukperiod eller del därav som godkänts av den allmänna försäkringskassa, hos vilken den studerande är inskriven.

33 §

Blir studerande på grund av sjukdom helt oförmögen att bedriva sina studier skall han anmäla detta till den allmänna försäkringskassan, om han beviljats studiemedel för terminen eller om

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

han ansökt eller avser att ansöka därom. Anmälan skall ske enligt de närmare bestämmelser som meddelas av riksförsäkringsverket.

34 §

Finner den allmänna försäkringskassan att studerande på grund av sjukdom är helt oförmögen att bedriva sina studier, skall kassan godkänna sjukperioden, om ej annat följer av andra eller tredje stycket.

Godkännande enligt första stycket får avse endast tid som infaller efter det anmälan skett enligt 33 §. Om hinder mött mot anmälan eller annat särskilt skäl föreligger, får godkännande avse även tid före sådan anmälan.

Den allmänna försäkringskassan får vägra att godkänna sjukperiod eller del därav, om den studerande

1. uppsåtligen åsamkat sig sjukdomen eller gjort sig skyldig till grov oaktsamhet ur hälsosynpunkt eller om annat liknande särskilt skäl föreligger,

2. underlåter att, på begäran av kassan, genom intyg av läkare styrka sjukdomen och det därav föranledda hindret för studierna,

3. vägrar att taga emot besök av person som fått i uppdrag av kassan att verkställa sjukkontroll,

4. under sjukperiod ändrar vistelseort utan att underrätta kassan eller reser till utlandet utan medgivande av kassan,

5. ådragit sig sjukdomen vid förövande av handling för vilken ansvar genom lagakraftgående dom ådömts honom,

6. vägrar att underkasta sig undersökning av läkare eller underlåter att följa läkares föreskrift,

7. uppsåtligen eller av grov vårdslöshet lämnar oriktig eller

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

vilseledande uppgift angående förhållande som är av betydelse för tillämpningen av bestämmelserna om studiemedel för sjukperiod.

35 §

Har studerande som beviljats studiemedel på grund av sjukdom varit helt oförmögen att bedriva studier under 90 dagar i följd eller föreligger annat särskilt skäl, skall den allmänna försäkringskassan, enligt de närmare bestämmelser som riksförsäkringsverket meddelar, undersöka om skäl föreligger att vidtaga åtgärd som är ägnad att förkorta sjukdomstiden eller på annat sätt helt eller delvis återställa studieförmågan.

Finner den allmänna försäkringskassan att åtgärd som avses i första stycket behövs, skall den underrätta den studerande härom och tillse att åtgärden vidtages. Vägrar den studerande att underkasta sig åtgärden, kan kassan besluta att ej godkänna den del av sjukperioden som infaller sedan den studerande fått underrättelse om kassans beslut. I underrättelsen skall intagas erinran om att sådant beslut kan meddelas.

36 §

Studiemedel enligt detta kapitel får beviljas svensk medborgare för studier utom riket, om studierna icke med lika stor fördel kan bedrivas vid svensk läroanstalt.

Även i andra fall får studiemedel enligt detta kapitel beviljas för studier utom riket enligt bestämmelser som *Konungen* meddelar.

Även i andra fall får studiemedel enligt detta kapitel beviljas för studier utom riket enligt bestämmelser som *Kungl. Maj:t* meddelar.

Första och andra styckena gäller dock endast sådana studier som motsvarar eller är jämförbara med studier vid svensk läroanstalt eller utbildningslinje som omfattas av förordnande enligt 1 § eller 3 kap. 1 §.

Första och andra styckena gäller ej för sjukperiod som avses i 28 §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

37 §

Allmän försäkringskassa skall lämna centrala studiestödsnämnden uppgift om sådan sjukperiod enligt 28 § som godkänts av kassan.

40 §

Studerande till vilken barnstillägg utgått för ett barn enligt 14 § första och andra styckena på grund av att han är skyldig att utge underhållsbidrag till barnet skall överlämna det belopp som han erhåller i barnstillägg till den som har vårdnaden om barnet eller medge att beloppet betalas ut till vårdnadshavaren.

Vid tillämpning av första stycket anses utgående studiemedel i första hand utgöra barnstillägg.

41 §

Studiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel enligt detta kapitel avrundas till helt kronor vid öretal under 50 nedåt och vid annat öretal uppåt.

Studiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel enligt detta kapitel samt barnstillägg vid tillämpning av 40 § avrundas till helt kronor vid öretal under 50 nedåt och vid annat öretal uppåt.

5 kap. Återbetalning av studiemedel¹**Huvudsakliga grunder**

1 § Den som uppburit återbetalningspliktiga studiemedel skall återbetala dessa genom årliga avgifter.

2 § Återbetalningen skall börja under det tredje året efter det för vilket den återbetalningsskyldige senast uppburit studiemedel.

Det år då återbetalningen skall börja benämnes första avgiftsåret.

3 § Återbetalningen fördelas på åren fram till och med det år under vilket den återbetalningsskyldige fyller 50 år eller, om denna tid omfattar mindre än 15 år, på

¹ I fråga om nuvarande lydelse av 5 kap. hänvisas till SFS 1973: 349.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 år. Återbetalningen fördelas dock i vissa fall på kortare tid. Bestämmelser härom finns i andra och tredje styckena.

Återbetalningen får ej fördelas på fler år än att återbetalningen för det första avgiftsåret uppgår till lägst en tiondel av basbeloppet enligt vad som framgår av följande grupper av bestämmelser, nämligen

1. 23 § andra stycket, jämfört med 16—19 §§, 38 § första stycket, 42 § första stycket och 58 och 59 §§.

2. 23 § tredje stycket, jämfört med 16—21 och 24 §§, 38 § första stycket, 42 § första stycket och 58 och 59 §§.

Återbetalningen får ej fördelas på fler år än åren fram till och med det under vilket den återbetalningsskyldige fyller 65 år.

4 § Återbetalningstiden enligt 3 § förlänges, om

1. med stöd av 44—47 §§ föreskrivits att slutlig avgift ej skall utgå eller skall nedsättas till lägre belopp än som avses i 42 § första stycket,

2. den återbetalningsskyldige för visst år ej erlägger avgift eller del av avgift och debiteringen av avgiften på grund därav förfaller helt eller delvis enligt 66 §.

Förlängningen omfattar det antal år som fordras för debitering av ny avgift i stället för den avgift eller del av avgift som avses i första stycket.

Avgift som enligt andra stycket skulle belöpa på år efter det under vilket den återbetalningsskyldige fyller 65 år skall dock ej utgå.

5 § Återbetalningstiden enligt 3 § förkortas, om under denna tid den återbetalningsskyldige frivilligt återbetalt visst belopp eller om be-

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

slut angående befrielse enligt 60 § eller återkrav enligt 6 kap. 2 § meddelats i fråga om visst belopp som omfattas av hans återbetalningsskyldighet.

Förkortningen avser det antal år i slutet av återbetalningstiden som skulle ha fordrats för debitering av motsvarande avgifter.

6 § Har den återbetalningsskyldige uppburit återbetalningspliktiga studiemedel (nya studiemedel) under år som omfattas av återbetalningstiden för de studiemedel som han tidigare uppburit (äldre studiemedel), fastställs gemensam återbetalningstid för de äldre och de nya studiemedlen.

7 § Återbetalning i fall som avses i 6 § börjar under året närmast efter det under vilket den återbetalningsskyldige uppburit de nya studiemedlen.

8 § Återbetalning i fall som avses i 6 § fördelas på åren fram till och med det år under vilket den återbetalningsskyldige fyller 50 år eller, om denna tid omfattar mindre än 15 år, på 15 år. Återbetalningen fördelas dock i vissa fall på kortare tid. Bestämmelser härom finns i andra—fjärde styckena och i 9 §.

Återbetalningen får ej fördelas på fler år än att återbetalningen för året närmast efter det under vilket den återbetalningsskyldige uppburit de nya studiemedlen uppgår till lägst en tiondel av basbeloppet.

Återbetalningen får ej fördelas på fler år än att återbetalningen för året närmast efter det under vilket den återbetalningsskyldige uppburit de nya studiemedlen uppgår till lägst det belopp som skulle ha utgått för samma år, om den återbetalningsskyldige ej uppburit de nya studiemedlen, enligt vad som framgår av följande grupper av bestämmelser, nämligen

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1. 26 § första stycket, jämfört med 16—21 §§, 38 § första stycket, 42 § första stycket och 58 och 59 §§,

2. 26 § andra och tredje styckena, jämförda med 16—21 och 29 §§, 38 § första stycket, 42 § första stycket och 58 och 59 §§,

3. 27 §, jämförd med 16—21 och 29 §§, 38 § första stycket, 42 § första stycket och 58 och 59 §§.

Har återbetalningstiden för de äldre studiemedel som avses i 6 § förlängts enligt 4 § första stycket, får den gemensamma återbetalningstiden enligt 6 § ej understiga det antal år som skulle ha gällt, om de nya studiemedlen ej utgått.

9 § Återbetalningstiden i fall som avses i 6 § får ej fördelas på fler år än åren fram till och med det under vilket den återbetalningsskyldige fyller 65 år.

10 § Den gemensamma återbetalningstiden enligt 6 § kan förlängas och förkortas. Härvid äger 4 och 5 §§ motsvarande tillämpning.

11 § Avlider den återbetalningsskyldige, bortfaller återbetalningsskyldigheten. Dödsboet efter den avlidne skall dock erlägga ej erlagd avgift för år före det under vilket dödsfallet inträffat. Om synnerliga skäl föreligger, får centrala studiestödsnämnden befria dödsboet från skyldighet att erlägga sådan avgift.

12 § Återbetalningsskyldigheten för år som infaller under återbetalningstiden bestämmes på grundval av regleringstal, återbetalningsbelopp, årsbelopp, avgiftsunderlag och avgiftsgräns.

13 § Till fullgörande av återbetalningsskyldigheten skall den återbetalningsskyldige erlägga preliminär avgift och kvarstående avgift.

I vissa fall skall den återbetalningsskyldige erlägga tilläggsavgift, påminnelseavgift och extra avgift.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 § 1 detta kapitel förstås med avgiftsår, år som omfattas av återbetalningstiden enligt 2—11 §§ eller bestämmelse som avses där, basbelopp, det basbelopp som gäller vid ingången av avgiftsåret.

**Bestämmande av återbetalnings-
skyldigheten***Regleringstal*

15 § Centrala studiestödsnämnden fastställer i slutet av varje år ett regleringstal för året.

Regleringstalet för ett år skall utgöra det lägsta av följande två tal, nämligen

1. det tal som erhålles om konsumentprisindex för november månad delas med konsumentprisindex för november månad närmast föregående år,

2. det garantiital som Kungl. Maj:t särskilt fastställer.

Regleringstalet anges med fyra decimaler. Den fjärde decimalen höjes till närmast högre tal, om den femte decimalen är fem eller högre.

*Återbetalningsbelopp
under år före det första
avgiftsåret*

16 § Återbetalningsbeloppet utgör vid utgången av det år, under vilket den återbetalningsskyldige första gången uppburit återbetalningspliktiga studiemedel, produkten av det uppburna beloppet och ett jämkat regleringstal.

Har den återbetalningsskyldige under året uppburit återbetalningspliktiga studiemedel vid flera tillfällen, skall varje sådant belopp multipliceras med ett jämkat regleringstal och återbetalningsbeloppet utgöra summan av de belopp som därvid erhålles.

Har under året den återbetalningsskyldige frivilligt återbetalt

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

visst belopp eller har beslut angående befrielse enligt 60 § eller återkrav enligt 6 kap. 2 § meddelats i fråga om visst belopp som omfattas av hans återbetalningsskyldighet, minskas dock återbetalningsbeloppet enligt första eller andra stycket med produkten av sådant belopp och ett jämkat regleringstal. Beröres flera belopp skall varje sådant belopp multipliceras med ett jämkat regleringstal och återbetalningsbeloppet enligt första eller andra stycket minskas med summan av de belopp som därvid erhålles.

17 § Med jämkat regleringstal i 16 § första och andra styckena avses det tal som erhålles vid beräkning enligt följande formel, nämligen

$$1 + \frac{a(r-1)}{360},$$

där a motsvarar det antal dagar som återstod av året när den återbetalningsskyldige uppbar återbetalningspliktiga studiemedel och r regleringstalet för året. Månad skall anses motsvara 30 dagar.

18 § Med jämkat regleringstal i 16 § tredje stycket avses det tal som erhålles vid beräkning enligt följande formel, nämligen

$$1 + \frac{a(r-1)}{360},$$

där a motsvarar det antal dagar som återstod av året när den återbetalningsskyldige gjorde den frivilliga återbetalningen eller när beslutet om befrielse enligt 60 § meddelades eller när den återbetalningsskyldige upptar de medel i fråga om vilka beslutet om återkrav enligt 6 kap. 2 § meddelades samt r regleringstalet för året. Månad skall anses motsvara 30 dagar.

19 § Återbetalningsbeloppet utgör vid utgången av sådant år, vilket infaller efter det år som avses i

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

16 § *men före första avgiftsåret, summan av följande två belopp, nämligen*

1. *produkten av regleringstalet för året och återbetalningsbeloppet vid utgången av närmast föregående år,*

2. *produkten av ett jämkat regleringstal och de återbetalningspliktiga studiemedel som den återbetalningsskyldige uppburit under året.*

Har under året beslut om återkrav enligt 6 kap. 2 § meddelats i fråga om visst belopp, minskas återbetalningsbeloppet enligt första stycket med det belopp som erhålles vid följande beräkning. Det belopp som återkrävts multipliceras med det jämkade regleringstal som beräknades i slutet av det år, för vilket de studiemedel uppburits som omfattas av återkravet. Det belopp som därvid erhålles multipliceras i sin tur med det regleringstal som fastställts under närmast följande år. Motsvarande sker därefter för varje följande år till och med det år under vilket beslutet om återkrav meddelats. Avser återkravsbeloppet studiemedel som uppburits under mer än ett år, skall detta fördelas på respektive år, varefter varje fördelat belopp skall beräknas på nyss angivet sätt. Återbetalningsbeloppet enligt första stycket skall då minskas med summan av de belopp som därvid erhålles.

Vid fastställande av återbetalningsbeloppet enligt denna paragraf äger bestämmelserna i 16 § andra och tredje styckena samt 17 och 18 §§ motsvarande tillämpning.

*Återbetalningsbelopp
under avgiftsår*

20 § *Återbetalningsbeloppet utgör vid utgången av avgiftsår summan av följande två tal, nämligen*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1. produkten av

a) återbetalningsbeloppet vid utgången av närmast föregående år, minskat med dels summan av de preliminära och kvarstående avgifter som under året debiterats den återbetalningsskyldige, dels belopp som den återbetalningsskyldige under året återbetalt frivilligt jämte sådan förhöjning som avses i 57 §, dels belopp i fråga om vilket beslut om befrielse enligt 60 § meddelats under året, dels belopp i fråga om vilket beslut om återkrav enligt 6 kap. 2 § meddelats under året, och

b) regleringstalet för året,

2. produkten av

a) de återbetalningspliktiga studiemedel som den återbetalningsskyldige uppburit under året och

b) ett jämkat regleringstal.

Vid fastställande av återbetalningsbeloppet enligt denna paragraf äger bestämmelserna i 16 § andra och tredje styckena, 17 och 18 §§ samt 19 § andra stycket motsvarande tillämpning.

21 § Har under visst år beslut om debitering av avgift helt eller delvis förfallit enligt 66 § på grund av att den återbetalningsskyldige ej erlagt det debiterade beloppet eller del därav, ökas återbetalningsbeloppet enligt 20 § första stycket. 1. a) med det belopp som erhålles vid följande beräkning. Det belopp som ej betalats multipliceras med det regleringstal som fastställts i slutet av det år, för vilket avgiften debiterats den återbetalningsskyldige. Det belopp som därvid erhålles multipliceras sedan i sin tur med det regleringstal som fastställts under närmast följande år. Motsvarande sker därefter för varje följande år till och med året närmast före det under vilket be-

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

slutet om debitering av avgiften förfallit.

Första stycket äger motsvarande tillämpning på preliminär eller kvarstående avgift som den återbetalningsskyldige under året återfått enligt 74 § första eller andra stycket eller enligt 75 §.

Årsbelopp

22 § Årsbelopp beräknas för den återbetalningsskyldige för varje år från och med det första avgiftsåret till och med det år som infaller närmast efter det sista år vid vars utgång den återbetalningsskyldige har ett återbetalningsbelopp enligt 20 och 21 §§.

23 § Årsbelopp beräknas för det första avgiftsåret till belopp motsvarande det tal som erhålles, om återbetalningsbeloppet vid närmast föregående års utgång delas med ett tal motsvarande

1. för återbetalningsskyldig, som under det första avgiftsåret skall fylla högst 36 år, antalet år från och med det första avgiftsåret till och med det år under vilket den återbetalningsskyldige skall fylla 50 år,

2. för äldre återbetalningsskyldig, som under det första avgiftsåret skall fylla högst 51 år, 15 år,

3. för annan äldre återbetalningsskyldig, antalet år från och med det första avgiftsåret till och med det år under vilket han skall fylla 65 år.

Understiger återbetalningsbeloppet vid utgången av året närmast före det första avgiftsåret två tiondelar av basbeloppet, beräknas dock årsbeloppet för det första avgiftsåret till samma belopp som återbetalningsbeloppet.

Uppgår årsbeloppet för det första avgiftsåret, beräknat enligt första stycket, till lägre belopp än en

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

tiondel av basbeloppet, bestämmes årsbeloppet för det första avgifts-året i stället till en tiondel av basbeloppet.

24 § Årsbelopp för senare avgifts-år än det första beräknas för återbetalningsskyldig som ej under något avgiftsår uppburit återbetalningspliktiga studiemedel till produkten av årsbeloppet för närmast föregående avgiftsår och det regleringstal som fastställts i slutet av detta avgiftsår.

Årsbelopp enligt första stycket får ej beräknas till högre belopp än som motsvarar återbetalningsbeloppet vid utgången av närmast föregående år.

Har andra stycket tillämpats vid beräkning av årsbelopp och skall årsbelopp senare ånyo beräknas för visst år på grund av samma återbetalningsskyldighet, skall detta årsbelopp beräknas till det årsbelopp som skulle ha beräknats för året, om andra stycket ej tillämpats och årsbelopp beräknats för varje år. Därvid får årsbeloppet dock aldrig beräknas till högre belopp än återbetalningsbeloppet vid utgången av närmast föregående år.

25 § För återbetalningsskyldig som under visst avgiftsår (avgiftsår c) uppburit återbetalningspliktiga studiemedel (nya studiemedel), beräknas årsbeloppet för närmast följande år (avgiftsår d) till belopp motsvarande det tal som erhålles, om återbetalningsbeloppet vid utgången av avgiftsår c delas med ett tal motsvarande

1. för återbetalningsskyldig, som under avgiftsår d skall fylla högst 36 år, antalet år från och med avgiftsår d till och med det år under vilket den återbetalningsskyldige skall fylla 50 år,

2. för äldre återbetalningsskyl-

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

dig, som under avgiftsår d skall fylla högst 51 år, 15 år,

3. för annan äldre återbetalningsskyldig, antalet år från och med avgiftsår d till och med det år under vilket han skall fylla 65 år.

Om det för viss återbetalningsskyldig, som avses i första stycket 1 eller 2, med stöd av 44—47 §§ föreskrivits att slutlig avgift för avgiftsår före avgiftsår d ej skall utgå eller skall nedsättas till lägre belopp än som avses i 42 § första stycket, får dock hans årsbelopp för avgiftsår d aldrig bestämmas till högre belopp än det belopp som fordras för att antalet återbetalningsår skall vara minst detsamma som om den återbetalningsskyldige ej uppburit de nya studiemedlen. Därvid förutsättes att avgift för varje återstående avgiftsår utgår med belopp som avses i 42 § första stycket.

Andra stycket äger motsvarande tillämpning om den återbetalningsskyldige för avgiftsår före avgiftsår d ej erlagt avgift eller del av avgift och debiteringen av avgiften på grund därav förfallit helt eller delvis enligt 66 §.

26 § Understiger återbetalningsbeloppet vid utgången av det avgiftsår c, som avses i 25 §, två tiondelar av basbeloppet, beräknas dock årsbeloppet för avgiftsår d, till samma belopp som återbetalningsbeloppet.

Uppgår årsbeloppet för det avgiftsår d, som avses i 25 §, beräknat enligt 25 §, till lägre belopp än en tiondel av basbeloppet, bestämmes årsbeloppet för avgiftsår d i stället till en tiondel av basbeloppet.

Årsbeloppet för det avgiftsår d, som avses i 25 §, får dock bestämmas till högst det belopp som fordras för att antalet återbetalningsår

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

skall vara minst detsamma som om den återbetalningsskyldige ej uppburit de nya studiemedlen.

27 § Årsbeloppet för det avgiftsår d, som avses i 25 §, bestämmes, utan hinder av 25 eller 26 §, alltid till lägst det belopp till vilket årsbeloppet för avgiftsår d skulle ha beräknats, om den återbetalningsskyldige ej uppburit de nya studiemedlen.

28 § Bestämmelserna i 25—27 §§ äger motsvarande tillämpning, om återbetalningsskyldig under annat år än avgiftsår uppburit nya återbetalningspliktiga studiemedel och återbetalningsbelopp ånyo skall beräknas för tidigare återbetalningsskyldighet vid utgången av samma år.

29 § För återbetalningsskyldig som efter ingången av det första avgiftsåret uppburit återbetalningspliktiga studiemedel beräknas årsbeloppet för senare avgiftsår än det avgiftsår d, som avses i 25 §, till produkten av årsbeloppet för närmast föregående avgiftsår och det regleringstal som fastställts i slutet av detta avgiftsår.

Årsbeloppet enligt första stycket får ej beräknas till högre belopp än som motsvarar återbetalningsbeloppet vid utgången av närmast föregående år.

Vid fastställande av årsbeloppet enligt denna paragraf äger bestämmelserna i 24 § tredje stycket motsvarande tillämpning.

A v g i f t s u n d e r l a g

30 § Avgiftsunderlaget utgör summan av den återbetalningsskyldiges inkomst och den del av hans förmögenhet som överstiger sex basbelopp.

31 § Är den återbetalningsskyldi-

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

ge gift, inräknas i avgiftsunderlaget dels hälften av den del av makens förmögenhet som överstiger sex basbelopp, dels följande del av makens inkomst, nämligen

1. om inkomsten uppgår till högst 20 000 kronor, 40 procent,

2. om inkomsten överstiger 20 000 kronor, 40 procent ökat med en procentenhet för varje helt tusental kronor i inkomst över 20 000 kronor, dock högst 65 procent.

32 § Har den återbetalningsskyldige vid årets ingång vårdnaden om barn som är under tio år, minskas avgiftsunderlaget med ett basbelopp.

Minskning enligt första stycket får dock ej avse större belopp än den del av avgiftsunderlaget som avser den återbetalningsskyldiges inkomst.

Kan på grund av vad som föreskrives i andra stycket gift återbetalningsskyldig ej tillgodogöra sig hela den minskning som anges i första stycket, skall återstående belopp dragas av från makens inkomst.

33 § Avgiftsunderlaget avrundas nedåt till närmaste hela hundratal kronor.

34 § Om ej annat följer av andra eller tredje stycket, förstås i 30—32 §§ med inkomst den till statlig inkomstskatt taxerade inkomsten för avgiftsåret.

I den mån ogift återbetalningsskyldigs sammanlagda avdrag för underskott på förvärvskälla vid taxeringen överstiger 4 000 kronor, lägges det överskjutande beloppet till den återbetalningsskyldiges taxerade inkomst.

Är den återbetalningsskyldige gift och överstiger makarnas sammanlagda avdrag för underskott på förvärvskälla vid taxeringen

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

4 000 kronor, lägges det överskjutande beloppet till den återbetalningsskyldiges och hans makes taxerade inkomst. Beloppet fördelas därvid mellan makarna i förhållande till storleken av det avdrag som vardera maken tillgodoräknats vid taxeringen.

35 § Med förmögenhet förstås i 30 och 31 §§ skattepliktig förmögenhet enligt förordningen (1947: 577) om statlig förmögenhetsskatt vid utgången av året närmast före avgiftsåret.

Avgiftsgräns

36 § Avgiftsgränsen är tre och ett halvt basbelopp.

Avgiftsgränsen avrundas nedåt till närmaste hela hundratal kronor.

Preliminär avgift

37 § Preliminär avgift utgår för varje avgiftsår, om ej annat följer av beslut enligt 39, 40 eller 41 §.

38 § Preliminär avgift för ett avgiftsår utgår med det belopp till vilket årsbeloppet för avgiftsåret beräknats.

Om undantåg från första stycket finns bestämmelser i 39—41 §§.

39 § På ansökan av den återbetalningsskyldige kan medges att preliminär avgift för visst avgiftsår ej skall utgå eller att den skall nedsättas, om bättre överensstämmelse mellan den preliminära och motsvarande slutliga avgift, beräknad enligt 43—49 §§, därigenom kan antagas uppkomma.

Ansökan enligt första stycket skall ha kommit in till centrala studiestödsnämnden före utgången av avgiftsåret. Om synnerliga skäl föreligger, får ansökan som kommit in senare upptagas till prövning.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

40 § Är den återbetalningsskyldiges betalningsförmåga nedsatt på grund av sjukdom eller annan jämförlig orsak och kan det antagas att så kommer att vara fallet under längre tid, dock ej för hela återbetalningstiden, kan på ansökan av den återbetalningsskyldige medges att preliminär avgift för två eller flera avgiftsår ej skall utgå eller skall nedsättas. Sådant beslut får avse högst tio avgiftsår i sänder.

41 § Sådän preliminär avgift för annat avgiftsår än det sista som ej uppgår till 100 kronor skall ej utgå som preliminär avgift för avgiftsåret.

*Slutlig avgift och
kvarstående avgift*

42 § Slutlig avgift för ett avgiftsår utgår utan särskild prövning med det belopp till vilket årsbeloppet för avgiftsåret beräknats.

Om undantag från första stycket finns bestämmelser i 43—49 §§.

43 § Fråga om slutlig avgift för ett avgiftsår prövas särskilt för viss återbetalningsskyldig, om medgivande enligt 39 § lämnats eller om den återbetalningsskyldige begär sådan prövning. För prövningen gäller 44—49 §§.

Ansökan om prövning enligt första stycket skall ha kommit in till centrala studiestödsnämnden före utgången av januari månad andra året efter avgiftsåret.

44 § Slutlig avgift utgår ej för avgiftsår under vilket den återbetalningsskyldiges avgiftsunderlag ej överstiger avgiftsgränsen.

Om ej särskilda skäl föranleder annat, skall den återbetalningsskyldiges avgiftsunderlag anses överstiga avgiftsgränsen för avgiftsår

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

under vilket han icke varit bosatt i riket.

45 § För återbetalningsskyldig som hela avgiftsåret varit bosatt i riket utgår slutlig avgift med högst en femtedel av den del av avgiftsunderlaget som överstiger avgiftsgränsen.

46 § Om synnerliga skäl föreligger, kan slutlig avgift för ett avgiftsår nedsättas till lägre belopp än som följer av 42 § första stycket eller 45 §.

47 § Är den återbetalningsskyldiges betalningsförmåga nedsatt på grund av sjukdom eller annan jämförlig orsak och kan det antagas att så kommer att vara fallet under längre tid, dock ej för hela återbetalningstiden, kan medges att slutlig avgift för två eller flera avgiftsår ej skall utgå eller skall nedsättas. Sådant beslut får avse högst tio avgiftsår i sänder.

48 § Vid prövning enligt 43 § avrundas slutlig avgift till samma belopp som motsvarande preliminära avgift, om den slutliga avgiften överstiger eller understiger den preliminära avgiften med mindre än 100 kronor.

49 § Vid prövning enligt 43 § får slutlig avgift för ett avgiftsår icke bestämmas till högre belopp än att summan av denna slutliga avgift och följande två poster uppgår till högst samma belopp som summan av återbetalningsbeloppet vid utgången av avgiftsåret och den preliminära avgift som har debiterats den återbetalningsskyldige för avgiftsåret:

1. den preliminära avgift som debiterats den återbetalningsskyldige för närmast följande avgiftsår,

2. summan av dels belopp som den återbetalningsskyldige återbe-

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

talt frivilligt under närmast följande avgiftsår jämte förhöjning som avses i 57 §, dels belopp i fråga om vilket beslut om befrielse enligt 60 § meddelats under samma avgiftsår, dels belopp i fråga om vilket beslut om återkrav enligt 6 kap. 2 § meddelats under samma avgiftsår.

Har den återbetalningsskyldige enligt 74 § första eller andra stycket eller enligt 75 § återfått belopp som han erlagt i preliminär eller kvarstående avgift och har detta belopp ej tidigare beaktats vid beräkning av återbetalningsbeloppet vid utgången av avgiftsåret, skall detta återbetalningsbelopp ökas med beaktande av det återburna beloppet. Motsvarande gäller i fråga om avgift eller del av avgift i fråga om vilken beslut om debitering förfallit enligt 66 §.

Det belopp i fråga om vilket beslut meddelats om återkrav och som avses i första stycket 2 skall beräknas med motsvarande tillämpning av bestämmelserna i 19 § andra stycket. Vid ökning som avses i andra stycket äger 21 § motsvarande tillämpning.

50 § Fastställs vid prövning enligt 43 § den slutliga avgiften till högre belopp än motsvarande preliminära avgift, skall den återbetalningsskyldige erlägga det överskjutande beloppet såsom kvarstående avgift.

51 § För kvarstående avgift utgår en tilläggsavgift. Tilläggsavgiften beräknas efter nio öre för varje hel krona, dock minst tio kronor. Tilläggsavgiften avrundas till närmast högre hela krontal. I fråga om tilläggsavgift äger 61 § andra stycket, 62 § andra stycket samt 63, 65 och 66 §§ motsvarande tillämpning.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse**Särskilda bestämmelser
om avgift för återbetal-
ningsskyldig som är bo-
satt utom riket*

52 § Erlägger återbetalningsskyldig som är bosatt utom riket ej avgift inom föreskriven tid, får bestämmas att han genast skall fullgöra hela sin återbetalningsskyldighet genom att utge det belopp som han haft att erlägga, om han genom frivillig återbetalning skolat bringa återbetalningsskyldigheten att omedelbart upphöra.

Frivillig återbetalning

53 § Återbetalningsskyldig har rätt att frivilligt återbetala större belopp än som debiterats honom.

Återbetalning enligt första stycket kan avse

1. hela den återbetalningsskyldighet som den återbetalningsskyldige har utöver vad som debiterats honom enligt beslut, som ej förfallit enligt 66 §,

2. del av den återbetalningsskyldighet som den återbetalningsskyldige har utöver vad som debiterats honom enligt beslut, som ej förfallit enligt 66 §.

54 § Vill återbetalningsskyldig fullgöra återbetalning enligt 53 § andra stycket 1, skall detta anses ske på den dag som centrala studiestödsnämnden bestämmer.

55 § Återbetalning enligt 53 § andra stycket 1 före första avgiftsåret skall avse summan av följande två belopp, nämligen

1. produkten av återbetalningsbeloppet vid utgången av närmast föregående år och ett jämkat regleringstal,

2. produkten av de återbetalningspliktiga studiemedel som den återbetalningsskyldige uppburit un-

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

der året och ett jämkat regleringstal.

Har under året den återbetalningsskyldige frivilligt återbetalt visst belopp eller har beslut angående befrielse enligt 60 § eller återkrav enligt 6 kap. 2 § meddelats i fråga om visst belopp som omfattas av hans återbetalningsskyldighet, minskas dock summan enligt första stycket med produkten av sådant belopp och ett jämkat regleringstal.

Vid fastställande av det belopp som skall erläggas enligt denna paragraf äger bestämmelserna i 16 § andra och tredje tyckena, 17 och 18 §§ samt 19 § andra stycket motsvarande tillämpning. Därvid skall dock det regleringstal gälla som fastställts i slutet av närmast föregående år.

56 § Återbetalning enligt 53 § andra stycket 1 under ett avgiftsår skall avse återbetalningsbeloppet vid närmast föregående års utgång

1. minskat med dels belopp som debiterats den återbetalningsskyldige till betalning av preliminära och kvarstående avgifter under året, dels belopp som den återbetalningsskyldige under året återbetalt frivilligt jämte förhöjning som avses i 57 §, dels belopp i fråga om vilket beslut om befrielse enligt 60 § meddelats under året, dels belopp i fråga om vilket beslut om återkrav enligt 6 kap. 2 § meddelats under året,

2. ökat med dels avgift eller del av avgift som den återbetalningsskyldige erlagt under tidigare avgiftsår och som han under året återfått enligt 74 § första eller andra stycket eller enligt 75 §, dels avgift eller del av avgift i fråga om vilken beslut om debitering under året förfallit enligt 66 §,

3. ökat med produkten av det belopp varmed återbetalningsplik-

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

tiga studiemedel utgått under året och ett jämkat regleringstal.

Från beloppet enligt första stycket avdrages det belopp som motsvarar förhöjning enligt 57 §.

Vid beräkning enligt första stycket äger följande bestämmelser motsvarande tillämpning, nämligen i fråga om

1. första stycket 1, bestämmelserna i 19 § andra stycket,

2. första stycket 2, bestämmelserna i 21 § och 49 § andra stycket,

3. första stycket 3, bestämmelserna i 16 § andra stycket, 17 § och 55 § sista stycket.

57 § Frivillig återbetalning under avgiftsår tillgodoräknas den återbetalningsskyldige på samma sätt som slutlig avgift för året. Betalningen förhöjes med en tiondels procent för varje helt år som vid inbetalningstillfället återstår till utgången av det år, under vilket den återbetalningsskyldige fyller 65 år. Förhöjning får dock ej ske med högre belopp än som motsvarar tre och en halv procent.

Har beslut om att debitera den återbetalningsskyldige preliminär avgift eller kvarstående avgift helt eller delvis förfallit enligt 66 § på grund av att den återbetalningsskyldige ej erlagt det debiterade beloppet eller del därav, avräknas dock frivillig betalning i första hand på det obetalda beloppet, sedan detta omräknats enligt tredje stycket. Vid denna avräkning tillgodoräknas ej någon förhöjning enligt första stycket.

Det obetalda beloppet multipliceras med det regleringstal som fastställts i slutet av det avgiftsår för vilket det obetalda beloppet påförts den återbetalningsskyldige. Det belopp som därvid erhålles multipliceras i sin tur med det reg-

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

leringstal som fastställts under närmast följande avgiftsår. Motsvarande sker för varje påföljande avgiftsår till och med avgiftsåret närmast före det under vilket den frivilliga återbetalningen sker.

Upphörande av återbetalningsskyldighet

58 § Återbetalningsskyldigheten upphör vid utgången av år före det första avgiftsåret, om något återbetalningsbelopp enligt 16 eller 19 § då ej kvarstår.

Återbetalningsskyldigheten upphör vid utgången av annat år under villkor att

1. något återbetalningsbelopp enligt 20 och 21 §§ då ej kvarstår,

2. den återbetalningsskyldige då erlagt full betalning för alla preliminära och kvarstående avgifter, som debiterats honom i fråga om vilka beslut om debitering ej förfallit helt eller delvis enligt 66 §.

59 § Den återbetalningsskyldige är icke i något fall skyldig att erlägga preliminär eller kvarstående avgift för år efter det under vilket han fyllt 65 år.

I fråga om verkan av att den återbetalningsskyldige avlider gäller 11 §.

60 § Är den återbetalningsskyldiges betalningsförmåga på grund av sjukdom eller annan jämförlig orsak varaktigt nedsatt, får han befrias från kvarstående återbetalningsskyldighet.

Den som uppburit återbetalningspliktiga studiemedel för vuxenutbildning kan i vissa fall befrias från del av återbetalningsskyldigheten enligt de närmare bestämmelser som meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av centrala studiestödsnämnden.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Debitering

61 § Varje avgiftsår debiteras återbetalningsskyldig preliminär avgift med belopp som följer av 38 § första stycket, om ej annat följer av beslut enligt 40 §. Debiteringen förfaller i den mån beslut fattas om att preliminär avgift ej skall utgå eller skall nedsättas enligt 39—41 §§.

Beslut om slutlig avgift för ett avgiftsår enligt 43 § skall fattas snarast möjligt efter det taxering för avgiftsåret verkställts i första instans. Nedsättes den återbetalningsskyldiges till statlig inkomstskatt taxerade inkomst för avgiftsåret, skall beslutet om slutlig avgift omprövas, om den återbetalningsskyldige begär det. Ansökan om prövning skall ha kommit in till centrala studiestödsnämnden inom två månader efter det den återbetalningsskyldige fått del av beslutet om nedsättning. Är den återbetalningsskyldige gift gäller motsvarande, om makens till statlig inkomstskatt taxerade inkomst nedsättes.

Uppbörd

62 § Preliminär avgift skall erläggas under avgiftsåret om avgiften

1. överstiger 200 kronor med en tredjedel senast den 6 juni, en tredjedel senast den 6 september och en tredjedel senast den 6 december,

2. överstiger 100 men icke 200 kronor med hälften senast den 6 juni och hälften senast den 6 september,

3. uppgår till högst 100 kronor i sin helhet senast den 6 juni.

Kvarstående avgift skall erläggas under andra året efter avgiftsåret, med hälften senast den 6 februari och hälften senast den 6 april.

Skall preliminär eller kvarståen-

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

de avgift enligt första eller andra stycket fördelas på två eller tre betalningstillfällen, avrundas det belopp som skall erläggas vid annat tillfälle än det sista uppåt till helt kronor. Öresbelopp varmed avrundning skett, skall avräknas vid det sista betalningstillfället.

63 § För återbetalningsskyldig talan mot taxering till statlig inkomstskatt och framstår det som obilligt att han erlägger kvarstående avgift som bestämts på grundval av den icke lagakraftvunna taxeringen, får han efter ansökan beviljas anstånd helt eller delvis med erläggande av avgiften. Ansökan skall ges in till centrala studiestödsnämnden. Anståndet får avse högst det belopp som betingas av den återbetalningsskyldiges yrkande i fråga om taxeringen.

Anståndet skall gälla till dess två månader förflutit från dagen för beslut i anledning av den återbetalningsskyldiges talan mot taxeringen.

Är den återbetalningsskyldige gift, äger första och andra styckena motsvarande tillämpning, om maken för talan mot taxering.

64 § Om preliminär avgift, kvarstående avgift eller del av sådan avgift ej erlägges inom föreskriven tid, skall påminnelse därom sändas till den återbetalningsskyldige. För påminnelse utgår påminnelseavgift med belopp som Kungl. Maj:t bestämmer.

65 § Preliminär avgift, kvarstående avgift och belopp som den återbetalningsskyldige frivilligt återbetalar skall erläggas till myndighet eller penninginrättning enligt de närmare bestämmelser som Kungl. Maj:t meddelar.

66 § Beslut om debitering av preliminär avgift eller kvarstående avgift förfaller, i den mån avgif-

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

ten ej erlagts före utgången av september månad andra året efter avgiftsåret.

Första stycket gäller icke preliminär avgift eller kvarstående avgift för avgiftsår efter det år under vilket den återbetalningsskyldige fyller 63 år eller för de två sista avgiftsåren före det år under vilket han avlidit.

Centrala studiestödsnämnden får för särskilt fall förordna att beslut om debitering av preliminär avgift eller kvarstående avgift skall gälla även efter den tidpunkt som avses i första stycket.

67 § Har beslut om debitering av preliminär eller kvarstående avgift förfallit helt eller delvis enligt 66 § på grund av att avgiften eller del därav ej erlagts, skall extra avgift enligt 68—72 §§ erläggas av den återbetalningsskyldige, om han lever efter utgången av det år när han fyller 65 år, och av dödsboet efter den återbetalningsskyldige, om denne avlidit senast det år när han fyller 65 år.

68 § Extra avgift enligt 67 § utgår, om den återbetalningsskyldige alljämt har ett återbetalningsbelopp enligt 20 och 21 §§ vid utgången av det år, när han fyller 65 år eller, i fråga om återbetalningsskyldig som avlidit senast under det år när han fyller 65 år, före det år under vilket dödsfallet inträffat.

69 § Extra avgift beräknas på följande sätt. Det obetalda belopp i fråga om vilket beslut om debitering förfallit enligt 66 § multipliceras först med det regleringstal som fastställts i slutet av det avgiftsår för vilket beloppet debiterats den återbetalningsskyldige. Det belopp som därvid erhålles multipliceras i sin tur med det regleringstal som fastställts under

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

närmast följande avgiftsår. Motsvarande sker för varje följande avgiftsår till och med året närmast före det under vilket den återbetalningsskyldige fyller 65 år eller, i fråga om återbetalningsskyldig som avlidit före det år när han skulle ha fyllt 65 år, avgiftsåret två år före det under vilket han avlidit.

Vid multiplikation enligt första stycket för visst avgiftsår medräknas ej sådant belopp som på grund av frivillig återbetalning under tidigare avgiftsår avräknats enligt 57 § andra och tredje styckena.

Extra avgift får icke i något fall överstiga återbetalningsbeloppet vid närmast föregående års utgång.

70 § Extra avgift skall erläggas på tid som centrala studiestödsnämnden bestämmer.

71 § I fråga om extra avgift üger 64 och 65 §§ motsvarande tillämpning.

72 § Om synnerliga skäl föreligger, får den som är skyldig att erlägga extra avgift efter ansökan helt eller delvis befrias från skyldigheten att utge avgiften. Ansökan skall ges in till centrala studiestödsnämnden.

73 § Avgiftsbelopp som ej erlagts inom föreskriven tid får uttagas genom utmätning utan föregående dom eller utslag.

Återbäring av avgift

74 § Överstiger det belopp som den återbetalningsskyldige erlagt såsom preliminär avgift motsvarande slutlig avgift, är den återbetalningsskyldige berättigad att efter ansökan återfå det överskjutande beloppet. Ansökan om återbäring skall ha kommit in till centrala studiestödsnämnden inom två

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

månader efter det den återbetalningsskyldige fått underrättelse om beslutet angående den slutliga avgiften.

Nedsättes preliminär avgift, kvarstående avgift, extra avgift, tilläggsavgift eller påminnelseavgift som den återbetalningsskyldige erlagt, skall han utan ansökan återfå vad han erlagt för mycket, om ej annat följer av 75 §. Detsamma gäller om sådan avgift ej skall utgå.

Belopp som den återbetalningsskyldige erlagt som preliminär avgift för det år under vilket han avlidit skall utan ansökan återbäras till dödsboet.

75 § Beslut om nedsättning av preliminär avgift enligt 39 eller 40 § föranleder ej att redan erlagt belopp skall återbäras. Detsamma gäller vid beslut enligt 39 eller 40 § om att preliminär avgift ej skall utgå.

Om synnerliga skäl föreligger, är dock den återbetalningsskyldige efter ansökan berättigad att återfå för mycket erlagd preliminär avgift. Ansökan skall ges in till centrala studiestödsnämnden.

76 § Häftar den, som är berättigad att återfå avgift enligt 74 eller 75 §, för preliminär avgift, kvarstående avgift, extra avgift, tilläggsavgift eller påminnelseavgift som förfallit till betalning, har han rätt att utfå endast vad som överstiger det obetalda beloppet.

Särskilda bestämmelser

77 § 1 78—80 §§ ges särskilda bestämmelser om återbetalningsskyldigheten för den som uppburit återbetalningspliktiga studiemedel för sjukperiod enligt 3 kap. 13—19 §§ eller 4 kap. 28—35 §§.

78 § Återbetalningspliktiga studiemedel som belöper på sådan del av en sjukperiod som infaller efter en

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

karenstid om 14 dagar medräknas ej vid tillämpning av bestämmelserna i detta kapitel om återbetalningsbelopp eller frivillig återbetalning, om ej annat följer av 79 §.

Som karenstid enligt första stycket räknas endast sådan tid som infaller under sådan studietid som avses i 3 kap. 13 § eller 4 kap. 28 §. Vid beräkning av karenstid skall flera sjukperioder räknas som en sjukperiod, om den senare börjar inom 20 dagar efter föregående periods slut.

79 § Har studerande för sådan dag under en sjukperiod som infaller efter karenstiden enligt 78 § första stycket uppburit sjukpenning enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring eller enligt lagen (1954: 243) om yrkesskadeförsäkring och överstiger denna sjukpenning 25 kronor, skall vid tillämpning av bestämmelse i detta kapitel om återbetalningsbelopp eller frivillig återbetalning medräknas endast den del av de återbetalningspliktiga studiemedlen för samma dag som motsvarar det belopp varmed sjukpenningen överstiger 25 kronor. Vad som sagts nu gäller också om den studerande med anledning av sin sjukdom får ersättning enligt annan författning eller på grund av Kungl. Maj:ts förordnande eller enligt utländsk lagstiftning om yrkesskadeförsäkring.

80 § Får centrala studiestödsnämnden kännedom om att en studerande under visst år haft en sjukperiod om minst 15 dagar efter det nämnden beräknat storleken av den studerandes återbetalningsbelopp vid utgången av året, sker erforderlig omräkning av återbetalningsbeloppet först i samband med att storleken av den studerandes återbetalningsbelopp vid utgången av närmast följande år beräknas. Avgift som debiterats på grund av

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

den första beräkningen återbetalas endast i den mån avgiften överstiger det belopp som den studerande enligt den nya beräkningen skulle ha haft att erlägga för att återbetalningsskyldigheten skall upphöra enligt 58—60 §§.

81 § Bestämmelse i detta kapitel om återbetalningsskyldig som är gift skall tillämpas endast om äktenskapet ingåtts senast under kalenderåret närmast före det för vilket avgift skall utgå.

82 § Bestämmelse i detta kapitel som gäller återbetalningsskyldig som är gift äger motsvarande tillämpning på den som utan att vara gift lever tillsammans med annan person, med vilken han tidigare varit gift eller med vilken han gemensamt har eller har haft barn.

83 § Återbetalningsbelopp, årsbelopp, preliminär avgift, slutlig avgift och extra avgift avrundas till helt kronor vid öretal under 50 nedåt och vid annat öretal uppåt.

84 § När slutlig avgift fastställts för ett avgiftsår, bortfaller skyldigheten att erlägga sådan obetald del av motsvarande preliminära avgift som överstiger den slutliga avgiften.

Avlider återbetalningsskyldig, bortfaller skyldigheten att erlägga obetald preliminär avgift för det år under vilket dödsfallet inträffat.

Bestämmelse om obetald preliminär avgift i första eller andra stycket äger motsvarande tillämpning på påminnelseavgift som belöper på den obetalda avgiften.

85 § Belopp som någon är berättigad att återfå enligt 74 eller 75 § men som enligt 76 § ej återbäres på grund av att viss avgift ej erlagts räknas som avbetalning på den obetalda avgiften.

Sådant överskjutande belopp som avses i 74 § första stycket och

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

som ej återbäres på grund av att den återbetalningsskyldige ej begär det jämsättes med slutlig avgift för året. Bestämmelserna i 57 § första stycket äger därvid ej tillämpning.

86 § I fråga om betalning enligt 52 § gäller bestämmelser som meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av centrala studiestödsnämnden.

87 § Det åligger återbetalningsskyldig att lämna centrala studiestödsnämnden de uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av detta kapitel. I fråga om omyndig åvilar uppgiftsskyldigheten förmyndaren.

De uppgifter om personliga och ekonomiska förhållanden som lämnas i ansökan om befrielse från preliminär avgift eller i annan handling som är avsedd att ligga till grund för bestämmande av avgift skall avges på heder och samvete.

Närmare bestämmelser om uppgiftsskyldigheten meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av centrala studiestödsnämnden.

88 § Allmän försäkringskassa skall lämna centrala studiestödsnämnden uppgift om sådan sjukpenning eller ersättning som avses i 79 §.

Allmän försäkringskassa skall i övrigt lämna centrala studiestödsnämnden de uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av detta kapitel enligt de bestämmelser som Kungl. Maj:t meddelar.

89 § Annan myndighet och försäkringsinrättning är skyldiga att på begäran lämna försäkringsdomstolen, riksförsäkringsverket, allmän försäkringskassa och centrala studiestödsnämnden sådan uppgift i fråga om viss person som är av betydelse för tillämpningen av detta kapitel.

Nuvarande lydelse

Föreslagen betydelse

6 kap.

2 §

Har någon uppburit studiestöd obehörigen eller med för högt belopp och har han insett eller bort inse detta, kan vad för mycket utgått genast återkrävas.

Avbryter någon sina studier, äger första stycket motsvarande tillämpning beträffande uppburet studiestöd som avser tiden efter avbrottet.

Avbryter någon sina studier, äger första stycket motsvarande tillämpning beträffande uppburet studiestöd som avser tiden efter avbrottet. *Beror avbrottet på sjukdom skall studiestöd som den studerande uppburit enligt 3 kap. 13 — 19 §§ eller 4 kap. 28—35 §§ ej återkrävas.*

På studiemedel enligt 4 kap. som återkräves enligt första eller andra stycket utgår ränta från den dag när medlen uppburits efter en räntesats som vid varje tidpunkt med två procent överstiger normalräntan för lån från statens utlåningsfonder. Om särskilda skäl föreligger, kan återbetalningsskyldig befrias helt eller delvis från skyldighet att erlägga ränta.

4 §

Närmare föreskrifter för tillämpningen av denna lag meddelas av *Konungen* eller efter *Konungens* bemyndigande, av centrala studiehjälpsnämnden.

Närmare föreskrifter för tillämpningen av denna lag meddelas av *Kungl. Maj:t* eller, efter *Kungl. Maj:ts* bemyndigande, av centrala studiestödsnämnden eller riksförsäkringsverket.

6. Bestämmelserna i 22 §, 23 § andra och tredje styckena samt 24 § studiehjälpsreglementet (1964:402) äger fortfarande tillämpning med avseende på studielån som beviljats enligt studiehjälpsreglementet.

6. Bestämmelserna i 22 §, 23 § andra och tredje styckena samt 24 § studiehjälpsreglementet (1964:402) äger fortfarande tillämpning med avseende på studielån som beviljats enligt studiehjälpsreglementet, *om ej låntagaren begär sådan förändring av återbetalningsvillkoren som avses i andra stycket.*

Begär låntagare förändring av återbetalningsvillkoren för studielån enligt studiehjälpsreglementet (1964:402), skall lånet jämte ränta återbetalas som om fråga vore om återbetalningspliktiga studiemedel enligt denna lag i dess lydelse en-

*Nuvarande betydelse**Föreslagen lydelse*

ligt lagen (1974:000) om ändring i studiestödslagen samt punkterna 6a—6e.

6 a. För låntagare som ej uppburit återbetalningspliktiga studiemedel före dag som anges i andra stycket gäller följande bestämmelser.

Förändring enligt punkt 6 sker med verkan från och med någon av följande tre förändringsdagar, nämligen den 1 januari 1976, den 1 januari 1977 och den 1 januari 1978.

Ansökan om förändringen skall ges in till centrala studiestödsnämnden senast den 31 augusti närmast före förändringsdagen.

Förändring får ej beviljas, om

1. summan av de amorteringar och de annuiteter enligt 23 § tredje stycket studiehjälpsreglementet (1964:402) (ränteannuiteter) som på förändringsdagen ej ännu förfallit till betalning understiger tre fjärdedelar av basbeloppet vid ingången av året närmast före förändringsdagen,

2. på förändringsdagen återstår mindre än tre amorteringsår för studielånet.

Förändringen omfattar de amorteringar och de ränteannuiteter som på förändringsdagen ej ännu förfallit till betalning. Centrala studiestödsnämnden får besluta att amortering och ränteannuitet som förfallit till betalning på förändringsdagen skall omfattas av förändringen.

Bestämmelse i 5 kap. om första avgiftsåret skall avse det år från och med vilket förändringen sker. Årsbeloppet för detta år beräknas dock till det belopp som skulle ha utgått i amortering och ränteannuitet för året, om förändringen ej skett. Uppbär den återbetalningsskyldige efter förändringsdagen återbetalningspliktiga studie-

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

medel beräknas årsbeloppet för närmast följande år enligt 5 kap. 25—28 §§.

6 b. För låntagare som uppburit återbetalningspliktiga studiemedel, för vilka årsbelopp enligt 5 kap. 22 § skall beräknas för 1976, gäller följande bestämmelser.

Vad som föreskrives i punkt 6 a andra, tredje och femte styckena äger motsvarande tillämpning.

Förändring får ej beviljas, om

1. summan av dels de amorteringar och de annuiteter enligt 23 § tredje stycket studiehjälpsreglementet (1964:402) (ränteannuiteter) som på förändringsdagen ännu ej förfallit till betalning, dels återbetalningsbeloppet enligt 5 kap. vid utgången av närmast föregående år understiger basbeloppet vid ingången av året närmast före förändringsdagen,

2. på förändringsdagen återstår mindre än tre amorteringsår för studielånet och mindre än tre avgiftsår för återbetalning av studiemedlen.

Bestämmelserna i 5 kap. 25—28 §§ om avgiftsår d skall avse det år från och med vilket förändringen sker. Bestämmelserna i samma paragrafer om nya studiemedel skall därvid tillämpas på de amorteringar och de ränteannuiteter som på förändringsdagen ännu ej förfallit till betalning. Årsbeloppet för avgiftsår d får dock icke bestämmas till lägre belopp än det som skulle ha utgått i amortering och ränteannuitet för samma år, om förändringen ej skett.

6 c. För låntagare som uppburit återbetalningspliktiga studiemedel, för vilka årsbelopp skall beräknas första gången 1977 eller senare år, gäller följande bestämmelser.

Förändringen sker med verkan från och med den 1 januari 1976,

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

om årsbelopp första gången skall beräknas för 1977 eller 1978, och i övrigt med verkan från och med den 1 januari två år före det år för vilket årsbelopp första gången skall beräknas enligt 5 kap. 22 §.

Ansökan skall ges in till centrala studiestödsnämnden senast den 31 augusti 1975, om förändringen skall ske med verkan från och med den 1 januari 1976 och i övrigt senast den 31 augusti året närmast före förändringsdagen.

Vad som föreskrives i punkt 6 a femte stycket och punkt 6 b tredje stycket äger motsvarande tillämpning.

Bestämmelserna i 5 kap. 25—28 §§ om avgiftsår d skall avse det år från och med vilket förändringen sker. Bestämmelserna i samma paragrafer om nya studiemedel skall därvid tillämpas på de återbetalningspliktiga studiemedel för vilka årsbelopp skall beräknas första gången 1977 eller senare år. Vidare skall summan av de amorteringar och de ränteannuiteter som på förändringsdagen ännu ej förfallit till betalning motsvara de återbetalningspliktiga studiemedel som enligt dessa paragrafer tidigare uppburits.

6 d. För låntagare som uppburit återbetalningspliktiga studiemedel men som ej kan begära förändring enligt punkt 6 b eller 6 c med verkan från och med den 1 januari 1976, den 1 januari 1977 respektive den 1 januari 1978 gäller följande bestämmelser.

Vad som föreskrives i punkterna 6 a andra och tredje styckena, fjärde stycket 2 och femte stycket, 6 b tredje stycket 1 samt 6 c femte stycket äger motsvarande tillämpning.

6 e. Närmare bestämmelser om förändring som avses i punkterna 6 a—d meddelas av Kungl. Maj:t

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av centrala studiestödsnämnden.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft, såvitt avser utbyte av ordet studiehjälpsnämnden mot ordet studiestödsnämnden, 3 kap. 11 §, 4 kap. 14, 17, 19, 21 och 24 §§, ändrad beteckning på 4 kap. 31—33 §§, införande av nya 4 kap. 40 § och ändringen av nya 4 kap. 41 § den 1 juli 1974, såvitt avser 3 kap. 5 §, 4 kap. 10 §, 5 kap. 77—80, 88 och 89 §§ samt 6 kap. 2 och 4 §§, ändrad beteckning på 3 kap. 13—22 §§, ändrad beteckning på 4 kap. 28—30 §§, ändringen av nya 3 kap. 22 §, ändringen av nya 4 kap. 36 §, införande av nya 3 kap. 5 a, 13—19 och 23 §§, införande av nya 4 kap. 28—35 och 37 §§, införande av rubriken före nya 4 kap. 28 §, flyttning av rubriker samt punkterna 6 och 6a—6 e övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1973: 349) den 1 januari 1975 och i övrigt den 1 januari 1976.

2. De nya bestämmelserna i 4 kap. 14 § tredje stycket om studerande som tidigare erhållit barntillägg gäller endast sådan studerande som erhållit det tidigare barntillägget enligt beslut som meddelats tidigast den 1 juli 1974.

3. Har i beslut om studiemedel för tid som helt eller delvis infaller under andra halvåret 1974 studiebidraget för sådan tid beräknats enligt 4 kap. 24 § i dess äldre lydelse, har den studerande rätt till särskilt studiebidrag för andra halvåret 1974 med

121 kronor om det förut beviljade studiebidraget för denna tid uppgår till lägst 442 kronor,

63 kronor om det förut beviljade bidraget för denna tid uppgår till högst 441 kronor.

Det särskilda studiebidraget skall avräknas från de återbetalningspliktiga studiemedel som den studerande beviljats för andra halvåret 1974 eller, om sådana medel ej beviljats, utbetalas till den studerande utan återbetalningsskyldighet. Utbetalningen skall ske på sätt och tid som Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, centrala studiestödsnämnden bestämmer.

4. Bestämmelserna i 5 kap. i deras äldre lydelse gäller fortfarande i fråga om avgifter som avser avgiftsåret 1974 eller tidigare avgiftsår, om ej annat följer av punkt 16 nedan.

5. I fråga om avgiftsåret 1975 gäller de nya bestämmelserna i 5 kap.

30—36, 40, 44, 45 och 47 §§, 57 § första stycket samt 60 § i stället för motsvarande äldre bestämmelser. Förhöjning enligt 5 kap. 13 § andra stycket de äldre bestämmelserna eller enligt 5 kap. 57 § första stycket de nya bestämmelserna får ej ske vid sådan frivillig återbetalning under 1975 som görs före det första avgiftsåret.

6. Det basbelopp som avses i 5 kap. 12 § första stycket i dess äldre lydelse skall för 1975 anses utgöra 8 400 kronor. Detsamma skall gälla i fråga om det basbelopp som enligt 5 kap. 23 § första stycket i dess äldre lydelse skall tillämpas vid omvandling av avgift som avser 1975, samt det basbelopp, som enligt 5 kap. 33 § i dess äldre lydelse, avser ingången av 1975.

7. Den i 5 kap. 24 § första stycket i dess äldre lydelse angivna räntan skall utgöra,

a) för återbetalningsskyldig som fått avgiftskvot fastställd enligt 5 kap. 6 eller 7 § de äldre bestämmelserna före 1975 3,2 procent från den 1 juli 1974,

b) för annan återbetalningsskyldig 3,2 procent från den 1 januari 1974.

8. För den för vilken avgiftskvot skall fastställas före 1975 beräknas slutlig avgift för 1975, i stället för enligt 5 kap. 12 § första stycket de äldre bestämmelserna, enligt följande formel, nämligen

$$a = \frac{(b + c - d + e) \times 1,016}{f},$$

där a motsvarar avgiften för 1975, b återbetalningsskyldigheten vid utgången av juni 1974 beräknad enligt de grunder som anges i 5 kap. 24 § de äldre bestämmelserna, c för 1974 beviljade återbetalningspliktiga studiemedel, d summan av dels avgifter som debiterats under 1974, dels belopp som betalats frivilligt jämte föreskriven förhöjning under 1974, dels belopp i fråga om vilket beslut om återkrav enligt 6 kap. 2 § meddelats under 1974, e summan av dels de avgifter eller delar av avgifter i fråga om vilka beslut om debitering förfallit under 1974, dels debiterade avgifter eller delar av debiterade avgifter som återburits under 1974 och f antalet kvarstående avgiftsår. Antalet kvarstående avgiftsår beräknas därvid enligt följande formel, nämligen

$$f = \frac{g - (h - k - l + m + n)}{o},$$

där f motsvarar antalet kvarstående återbetalningsår, g summan i basbelopp av de återbetalningspliktiga studiemedel som den återbetalningsskyldige uppburit före utgången av 1974, h summan i basbelopp av de avgifter som den återbetalningsskyldige debiterats före utgången av 1974, k summan i basbelopp av de avgifter eller delar av avgifter i fråga om vilka beslut om debitering förfallit före utgången av 1974, l summan i basbelopp av de debiterade avgifter eller delar av debiterade avgifter

som återburits till den återbetalningsskyldige före utgången av 1974, m summan i basbelopp av de belopp i fråga om vilka beslut om återkrav enligt 6 kap. 2 § meddelats före utgången av 1974, n summan i basbelopp av de belopp som den återbetalningsskyldige betalt frivilligt jämte föreskriven förhöjning före utgången av 1974 och o den avgiftskvot som senast fastställts för den återbetalningsskyldige före utgången av 1974. Antalet kvarstående avgiftsår avrundas till närmast högre hela tal.

9. För den för vilken avgiftskvot skall fastställas första gången 1975 beräknas slutlig avgift för 1975, i stället för enligt 5 kap. 12 § första stycket de äldre bestämmelserna, enligt följande formel, nämligen

$$a = \frac{(b - c) \times 1,032}{f},$$

där a motsvarar avgiften för 1975, b återbetalningsskyldigheten vid utgången av 1974 beräknad enligt de grunder som anges i 5 kap. 24 § de äldre bestämmelserna, c ränta för 1974 som avses i 5 kap. 24 § de äldre bestämmelserna och f det antal år med vilket delning skall ske enligt 5 kap. 6 § de äldre bestämmelserna.

10. Regleringstal enligt 5 kap. 15 § de nya bestämmelserna skall första gången fastställas vid utgången av 1975.

11. För den som uppburit återbetalningspliktiga studiemedel för tid före den 1 januari 1976 och för vilken återbetalningsskyldigheten ej upphört före detta datum skall återbetalningsbeloppet enligt 5 kap. i dess nya lydelse vid utgången av 1975 bestämmas enligt följande.

Återbetalningsbeloppet skall utgöra summan av

a) produkten av regleringstalet enligt punkt 10 och det belopp som den återbetalningsskyldige haft att erlägga, om han genom frivillig återbetalning enligt de äldre bestämmelserna velat bringa återbetalningsskyldigheten, utom i vad avser de återbetalningspliktiga studiemedel som han uppburit under 1975, att upphöra helt den 31 december 1975,

b) produkten av ett jämkat regleringstal och det belopp som den återbetalningsskyldige haft att erlägga, om han genom frivillig återbetalning velat bringa återbetalningsskyldigheten i vad den avser de återbetalningspliktiga studiemedel som han uppburit under 1975 att upphöra helt den 31 december 1975.

Vid beräkning enligt andra stycket skall dock ränta enligt 5 kap. 24 § i dess äldre lydelse eller enligt punkt 7 ovan ej beräknas för 1975. Ej heller skall förhöjning ske enligt 5 kap. 13 § andra stycket i dess äldre lydelse. Dessutom skall förutsättas att den återbetalningsskyldige kommer att erlägga belopp som debiterats honom som avgift och i fråga om vilket beslutet om debitering ej förfallit vid utgången av 1975 på grund av att beloppet ej erlagts. Med jämkat regleringstal avses det tal som erhålles om regleringstalet enligt punkt 10 jämkas med motsvarande tillämpning av 5 kap. 17 § i dess nya lydelse.

12. Beräkning enligt punkt 11 av återbetalningsbeloppet vid utgången av 1975 skall göras om, därest beslut om debitering av preliminär eller kvarstående avgift för avgiftsåret 1975 eller tidigare avgiftsår helt eller delvis förfaller efter ingången av 1976 på grund av att avgiften eller del av avgiften ej erlagts. Vid den nya beräkningen skall beslut anses ha förfallit den 31 december 1975.

Även återbetalningsbeloppet vid utgången av 1976 och vid utgången av följande år skall, allt i den mån de beröres, räknas om med utgångspunkt i det återbetalningsbelopp som fastställts enligt första stycket.

Omräkning enligt första och andra styckena skall beaktas vid fastställande av årsbelopp och avgifter först från och med avgiftsåret närmast efter det under vilket beslutet om debitering förfallit.

13. Bestämmelserna i punkt 12 äger motsvarande tillämpning, om den återbetalningsskyldige efter ingången av 1976 enligt 5 kap. 38 § första eller andra stycket i deras äldre lydelse eller 5 kap. 39 § i dess äldre lydelse återfår för mycket erlagd preliminär eller kvarstående avgift eller om beslut fattas efter ingången av 1976 om återkrav enligt 6 kap. 2 § som avser studiemedel som den återbetalningsskyldige uppburit under 1975 eller tidigare år.

14. Debiteras efter ingången av 1976 kvarstående avgift för avgiftsåret 1975 eller tidigare avgiftsår, skall beräkningen enligt punkt 11 av återbetalningsbeloppet vid utgången av 1975 och övriga återbetalningsbelopp som beröres göras om. Härvid äger punkt 12 tredje stycket motsvarande tillämpning.

15. Har avgiftskvot fastställts enligt 5 kap. i dess äldre lydelse för en återbetalningsskyldig, bestämmes dennes årsbelopp för 1976 enligt följande formel, nämligen

$$a = \frac{b}{[c - (d - e - f + g + h)] : k},$$

där a motsvarar årsbeloppet för 1976, b återbetalningsbeloppet vid utgången av 1975, c summan i basbelopp av de återbetalningspliktiga studiemedel som den återbetalningsskyldige uppburit, d summan i basbelopp av de avgifter som den återbetalningsskyldige debiterats, e summan i basbelopp av de avgifter eller delar av avgifter i fråga om vilka beslut om debitering förfallit, f summan i basbelopp av de debiterade avgifter eller delar av debiterade avgifter som återburits till den återbetalningsskyldige, g summan i basbelopp av de belopp i fråga om vilka beslut om återkrav enligt 6 kap. 2 § meddelats, h summan i basbelopp av de belopp som den återbetalningsskyldige betalt frivilligt jämte föreskriven förhöjning och k den avgiftskvot som senast fastställts för den återbetalningsskyldige, allt enligt äldre bestämmelser. Vid beräkningen avrundas $[c - (d - e - f + g + h)] : k$ till närmast högre hela tal.

Årsbeloppet för 1976 skall dock alltid beräknas till lägst en tiondel av det basbelopp, som gäller vid ingången av 1976. Årsbeloppet får ej heller

för den som ej uppburit återbetalningspliktiga studiemedel under 1975 beräknas till högre belopp än som motsvarar produkten av den debiterade preliminära avgiften enligt 5 kap. 25 § de äldre bestämmelserna för 1975 och det regleringstal som fastställs enligt punkt 10.

16. De nya bestämmelserna om extra avgift i 5 kap. 67—72 §§ gäller även sådan preliminär avgift och kvarstående avgift för 1975 eller tidigare avgiftsår, i fråga om vilken avgift beslut om debitering helt eller delvis förfallit enligt 5 kap. 30 § i dess äldre lydelse på grund av att avgiften eller del av avgiften ej erlagts. Den del av det obetalda beloppet som ej erlagts vid utgången av 1975, skall vid bestämmande av extra avgift, vid början av 1976 anses uppgå till det antal kronor som motsvarar produkten av

a) det regleringstal som fastställs enligt punkt 10,

b) det belopp i kronor som utgör produkten av dels ett tal som motsvarar det antal basbelopp som den obetalda avgiften eller den obetalda delen av avgiften avsåg vid utgången av 1975, dels det basbelopp som enligt punkt 6 gällde vid ingången av 1975.

17. Bestämmelserna i nya 4 kap. 30 § gäller för vårterminen 1975 under förutsättning att den studerande under höstterminen 1974 bedrivit studier för vilka studiehjälp eller studiemedel utgått eller kunnat utgå.

18. Ytterligare föreskrifter för ikraftträdandet av denna lag meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av centrala studiestödsnämnden.

Utdrag av protokollet över utbildningsärenden hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet den 1 mars 1974.

Närvarande: Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena ANDERSSON, statsråden STRÄNG, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, GEIJER, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, CARLSSON, FELDT, SIGURDSEN, GUSTAFSSON, ZACHRISON, HJELM-WALLÉN.

Chefen för utbildningsdepartementet, statsrådet Zachrisson, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *studiesocialt stöd* och anför.

I prop. 1974:1 (bil. 10 s. 442 och 471) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1974/75 beräkna

1. till *Studiebidrag m. m.* ett förslagsanslag av 579 000 000 kr.,
2. till *Studiemedelsfonden* ett investeringsanslag av 447 000 000 kr.

Jag anhåller att nu få ta upp dessa frågor.

1 Inledning

Vid 1964 års riksdag fattades beslut om en ändring av formerna för det statliga studiesociala stödet för utbildning efter grundskolan. På grundval av förslag från studiehjälpstudien (SOU 1963: 48) och studiesociala utredningen (SOU 1963: 74) skapades genom statsmakternas beslut (prop. 1964: 138, SäU 1964: 1, rskr 1964: 290) två stödformer, studiehjälp vid studier på gymnasial nivå och studiemedel vid studier på i huvudsak eftergymnasial nivå.

1964 års beslut har kompletterats i flera avseenden. Sålunda fattade 1965 års riksdag beslut om bl. a. höjning av det s. k. förlängda barnbidraget (prop. 1965: 109, 2LU 1965: 50, rskr 1965: 283). Vid 1967 års riksdag fattades beslut om dels en förbättring av förmånerna inom vuxenutbildning, dels en ändring av grunderna och beloppen för resettillägg till studiebidrag (prop. 1967: 85, 2LU 1967: 45, rskr 1967: 290). Vid 1969 års riksdag aktualiserades i en särskild proposition (1969: 16, SU 1969: 51, 2LU 1969: 38, rskr 1969: 192 och 213) en rad förbättringar på det studiesociala området. Reformförslagen innebar bl. a. att det inkomstprövade tillägget höjdes och att maximibeloppet för lån från allmänna studielånefonden höjdes från 5 000 kr. till 6 500 kr. Reform-

förslaget innebar vidare att en strikt gränsdragning gjordes mellan yngre och äldre elever. Gränsen fastställdes till 20 år. Förslaget tog också fasta på de vuxenstuderande. Åldersgränsen för erhållande av studiemedel höjdes från 40 till 45 år. De vuxenstuderande fick genom förslaget möjlighet till partiell befrielse från skyldighet att betala tillbaka studielån från allmänna studielånefonden.

En särskild proposition med förslag om förbättringar på det studiesociala området behandlades av 1970 års riksdag (prop. 1970: 77, SU 1970: 116, 2LU 1970: 50, rskr 1970: 284 och 290). Förslagen innebar bl. a. en höjning av studiebidraget och det förlängda barnbidraget inom studiehjälpssystemet från 75 kr. till 100 kr. i månaden, en höjning av inackorderingstillägget från 100 kr. till 125 kr. i månaden samt en höjning av resetilläggen med 10 kr. i varje avståndsklass. I propositionen behandlades även frågan om studiemeritering för studiemedel.

Vid 1971 års riksdag fattades beslut om att studiemedel skall kunna utgå för deltidstuderande samt om fria läromedel för elever vid statliga utbildningsanstalter inom studiehjälpens område (prop. 1971: 37, SfU 1971: 28, rskr 1971: 171). Dessutom fattades beslut om en höjning av resetilläggen med 10 kr. i varje avståndsklass. Vid samma riksdag fattades också beslut om nya regler om studiestöd för utländska studerande (prop. 1971: 81, SfU 1971: 29, rskr 1971: 185).

Beslut om förbättringar på det studiesociala området fattades också av 1972 års riksdag (prop. 1972: 27, SfU 1972: 20, rskr 1972: 148). Propositionen innehöll förslag om regler för det inkomstprövade tillägget motsvarande dem som gäller för det statliga bostadstillägget, en höjning av det behovsprövade tillägget från 75 till 90 kr. i månaden och en höjning av resetillägget från 60—120 kr. till 65—130 kr. i månaden. Dessutom fattades principbeslut om att överföra äldre studerande som tillhör studiehjälpssystemet till studiemedelssystemet samt om ett enhetligt studiekreditsystem.

Vid 1973 års riksdag (prop. 1973: 63, SfU 1973: 17, rskr 1973: 240) fattades beslut om att studerande över 20 år som tidigare tillhört studiehjälpssystemet den 1 juli 1973 skulle överföras till studiemedelssystemet. I samband härmed beslöts att maximibeloppet inom studiemedelssystemet skulle fördelas på ett läsår motsvarande nio månader. Den maximala studiebidragsdelen sattes till 1 755 kr. för ett läsår, vilket genom överförandet innebar en förbättring med 180 kr. på ett läsår för vissa studerande. Studerande inom studiehjälpssystemet skulle enligt beslutet i fortsättningen erhålla sin studiekredit i form av återbetalningspliktiga studiemedel. Beslut fattades också om att fribeloppsgränsen beträffande hänsynstagande till makes inkomst skulle höjas från 140 % av basbeloppet per termin till 200 % per termin och att reduceringen på inkomst därutöver skulle ske med 40 %. Principbeslut fattades om en särskild sjukförsäkring för de studerande som

uppbär studiemedel. För studerande inom studiehjälpssystemet beslöts om en höjning av inackorderingstillägget från 125 kr. till 150 kr. i månaden.

1973 års riksdag (prop. 1973: 165, FiU 1973: 40, rskr 1973: 344) fattade även beslut om en höjning fr. o. m. den 1 januari 1974 av studiebidraget till yngre elever i gymnasieskolan m. fl. skolformer till 125 kr. per månad och av förlängt barnbidrag till 125 kr. per månad.

1968 års studiemedelsutredning¹ har med skrivelse den 27 februari 1973 överlämnat betänkandet (SOU 1973: 17) Teknisk översyn av studiemedelssystemet, vari behandlas frågor om bl. a. nytt registrerings- och utbetalningssystem för studiemedel, behovsprövning mot egen inkomst, studiemedel för korttidsstudier, maximitid för studiemedel, terminsbegreppet och studielämplighetsprövningen samt studiemedelsnämndernas sammansättning och arbetsformer. Efter remiss har yttranden avgetts av statskontoret, riksrevisionsverket (RRV), universitetskanslersämbetet (UKÄ), centrala studiehjälpnämnden (CSN), skolöverstyrelsen (SÖ), arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) och datainspektionen. Vidare har yttranden avgetts av Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Statstjänstemännens riksförbund (SR), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Postbanken, Vuxenstuderandes riksorganisation (VRO), Sveriges förenade studentkårer (SFS) och Sveriges elevers centralorganisation (SECO). Dessutom har yttrande inkommit från teknologorganisationen Reftec.

I en promemoria som utarbetats inom utbildnings- och finansdepartementen har förslag lagts fram om förändringar av återbetalningsreglerna inom studiemedelssystemet (Ds U 1973: 16) Återbetalning av studiemedel. Efter remiss har yttranden över förslaget avgetts av statskontoret, UKÄ, CSN och SÖ. Vidare har yttranden avgetts av Landsorganisationen i Sverige (LO), SACO, SR, TCO, SAF, Postbanken, VRO, SFS, SECO, Sveriges sjuksköterskeelevers förbund (SSEF) och Moderata ungdomsförbundet (MUF). Dessutom har yttranden inkommit från Fria Moderata studentförbundet (FMSF) och Reftec.

I skrivelse den 23 augusti 1973 har CSN kommit in med sin anslagsframställning för budgetåret 1974/75 för den studiesociala verksamhet som sorterar under CSN och studiemedelsnämnderna. Skrivelsen innehåller förslag till vissa ändringar på studiehjälpens område.

CSN har vidare den 11 januari 1974 lämnat förslag till bestämmelser angående en särskild sjukförsäkring för studerande med återbetalningspliktiga studiemedel. I ärendet har yttrande kommit in från offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén.

¹ Riksdagsledamoten Börje Nilsson, ordförande, rektorn Stig Andersson, kanslichefen Stig Mattsson, filosofie studeranden Staffan Nilsson och riksdagsledamoten Ingrid Sundberg.

Vidare har flera olika framställningar med önskemål om ändringar av de studiesociala förmånerna m. m. kommit in.

Stockholms universitets studentkår har i skrivelse den 20 mars 1972 krävt att indexhöjningen av studieskulden slopas under värnplikstiden.

Studentkåren i Växjö har i en skrivelse den 14 maj 1973 framfört krav på att indexregleringen skall avskaffas och ersättas med en låg fast ränta, att tills det långsiktiga målet är nått bidragsdelen bör justeras upp till 25 % av studiemedlen och att studiemedelnivån skall medge att enbart 20 % går till hyra samt att inkomstgränsen för återbetalning bör höjas.

Föreningen för arbetssökande med postgymnasial utbildning har lämnat förslag till nytt återbetalningssystem som bl. a. innebär att bidragsdelen skall utgöra 25 % av studiemedlen och att återbetalningarna skall kraftigt underlättas.

I en skrivelse den 3 september 1973 har SFS bl. a. framhållit att bidragsdelen måste återställas till 25 % av studiemedlens totala belopp och att totalbeloppet måste höjas för att kompensera för kostnadsökningarna främst i form av ökade kostnader. Dessutom framhåller SFS att behovsprövningen mot makes ekonomi bör slopas. Framför allt bör de olikheter som i dag finns i behandlingen av gifta och icke gifta sammanboende försvinna.

TCO har i en skrivelse den 23 januari 1973 lämnat synpunkter angående utredning om studiestödets återbetalningsregler. TCO framhåller att en särskild utredning bör tillkallas, att organisationen känner oro inför skuldsättningsproblemen i systemet, att jämförelseränteberäkningen och garantiregeln bör ändras samt att studiemedelsavgifterna bör anknytas till nettoprisindex.

Arbetsgruppen inom utbildnings- och finansdepartementen för en översyn av återbetalningsreglerna har i en skrivelse den 22 maj 1973 redovisat uppgifter om den årliga återbetalningens storlek och de återbetalningsskyldiga studiemedeltagarnas inkomster.

I en skrivelse den 5 december 1973 anholder SFS bl. a. att tillfredsställande möjligheter ges de studerande att få extra studiemedel för sommarferierna om feriearbete inte går att få för hela ledigheten och att om detta inte går studiestödslagens 4 kap. 13 § 1 stycket ges en något generösare formulering.

CSN har i särskild skrivelse den 24 maj 1973 föreslagit en höjning av resetillägget från 65, 85, 110, 130 kr. till 75, 105, 135 och 155 kr. i månaden för avstånd om minst 6, 15, 25 och 35 km.

Elevrådet vid Finnvedsskolan i Värnamo har anhållit bl. a. om att resebidragen måtte höjas så att de täcker resekostnaderna och att kollektivtrafikförbindelserna förbättras.

VRO har i en skrivelse den 31 januari 1974 krävt att deltidsstuderande inom gymnasial utbildning ges rätt till studiebidrag.

2 Gällande bestämmelser om studiestöd

Till studerande under 20 år i gymnasieskolan, folkhögskolan m. fl. läroanstalter utgår studiehjälp enligt bestämmelserna i studiestödslagen (1973: 349, ändrad 1973: 923) i form av studiebidrag jämte tillägg och återbetalningspliktiga studiemedel. Tillämpningsbestämmelser finns i studiestödskungörelsen (1973: 418). Förteckning över läroanstalter och utbildningslinjer vid vilka studiehjälp utgår finns i kungörelsen i bilaga under Avdelning A. För elever i grundskolan och motsvarande skolformer utgår förlängt barnbidrag enligt bestämmelserna i studiestödslagen (1973: 349, ändrad 1973: 923) och studiestödskungörelsen (1973: 418).

Studiehjälp enligt studiestödslagen utgår för läsår eller kurstid i princip fr. o. m. kvartalet efter det, under vilket den studerande fyllt 16 år.

Studiebidrag och förlängt barnbidrag utgår med 125 kr. i månaden.

Härutöver kan *inkomstprövat tillägg* utgå fr. o. m. kvartalet efter det, under vilket den studerande fyllt 17 år. Till grund för inkomstprövningen ligger den studerandes och hans föräldrars sammanlagda taxerade inkomst vid senaste taxering till statlig inkomstskatt. Den taxerade inkomsten får inte överstiga 27 000 kr. Om emellertid elevens föräldrar har vårdnaden om annat barn än eleven eller om föräldrarna är pliktiga till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utge underhållsbidrag till sådant annat barn, kan inkomstprövat tillägg utgå till elev som inte är gift även om inkomsten överstiger 27 000 kr. Detta gäller endast om det andra barnet är under 17 år eller att barnet som yngre elev bedriver studier vid sådan läroanstalt vid vilken studiehjälp utgår. Överstiger elevens och föräldrarnas sammanlagda förmögenhet 50 000 kr. skall en femtedel av det överskjutande beloppet jämföras med taxerad inkomst. Inkomstprövat tillägg utgår med högst 75 och lägst 20 kr. per månad. Tilläggets storlek vid olika taxerad inkomst framgår av uppställningen på nästa sida.

Om elevens och föräldrarnas sammanlagda taxerade inkomst vid senaste taxering till statlig inkomstskatt inte överstiger 23 000 kr. och om synnerligen stort behov av ytterligare studiehjälp föreligger, kan *behovsprövat tillägg* utgå med högst 90 kr. i månaden. Vid behovsprövningen — som görs av CSN — utgår man från årsinkomsten vid ansökningstillfället (räknat före skatt och innefattande även hittills icke skattepliktiga inkomster såsom sjukpenning, bostadstillägg, arbetslöshetsbidrag etc.).

Är den studerande i behov av inackordering, utgår *inackorderings-tillägg* med 150 kr. i månaden. *Resetillägg* med 65—130 kr. i månaden

Taxerad inkomst	0 syskon	1 syskon	2 syskon	3 syskon	4 syskon ¹
0—23 000	75	75	75	75	75
23 100—24 000	65				
24 100—25 000	55				
25 100—26 000	45				
26 100—27 000	30	60	45	30	20
27 100—28 000					
28 100—29 000					
29 100—30 000					
30 100—31 000		60	45	30	20
31 100—32 000		45			
32 100—33 000		30			
33 100—34 000					
34 100—35 000			60	45	30
35 100—36 000			45		
36 100—37 000			25		
37 100—38 000					
38 100—39 000				60	45
39 100—40 000				40	
40 100—41 000				20	
41 100—42 000					
42 100—43 000					55
43 100—44 000					35

¹ Vid fler än fyra syskon kan inkomstprövat tillägg utgå även om föräldrarnas taxerade inkomst överstiger 44 000 kr.

utgår för dagliga resor mellan hem och skola. Tillägg utgår endast om avståndet är minst 6 km.

Här beskrivna förmåner utgår till den som fyller högst 19 år (yngre elev) under det kalenderår då läsåret eller kursen börjar.

Återbetalningspliktiga studiemedel kan utgå till yngre studerande. Vid prövningen tas hänsyn till den studerandes och föräldrarnas inkomst och förmögenhet.

De studerande vid eftergymnasiala läroanstalter och elever över 20 år i gymnasial utbildning erhåller *studiemedel* enligt bestämmelserna i studiestödslagen (1973: 349, ändrad 1973: 923). Tillämpningsföreskrifter finns i studiestödsförelsen (1973: 418). Förteckning över studiemedelsberättigade läroanstalter finns i förelsens bilaga Avdelning B.

Studiemedel består av studiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel. Studiemedlen är indexreglerade och utgår per år med 140 % av basbeloppet inom den allmänna försäkringen, dvs. med nu gällande basbelopp totalt 11 340 kr. Om den studerande har vårdnaden om barn, kan dessutom utgå barntillägg med 25 % av basbeloppet (f. n. 2 025 kr.) för varje barn under 16 år. Extra studiemedel kan vidare utgå om synnerliga skäl föreligger. Av studiemedlen utgör maximalt 1 755 kr. ett studiebidrag medan återstoden skall återbetalas under normalt 20—25 år.

Studiemedel utgår med hänsyn till den studerandes studiemeriter samt de ekonomiska resurser över vilka den studerande förfogar.

Studiemedel kan även utgå för deltidstudier för dem som studerar

på minst halvtid vid eftergymnasial utbildning. Förutsättningen är att godtagbara skäl finns till att studierna bedrivs på deltid. Studiemedel till deltidsstuderande utgår med hälften av vad som utgår till heltidsstuderande, dvs. med 35 % av basbeloppet per termin. Barntillägg utgår med samma belopp som till heltidsstuderande. Deltidsstudiemedel i form av återbetalningspliktiga studiemedel kan även utgå till studerande i gymnasial utbildning.

Studiemedel beviljas av studiemedelsnämnderna för eftergymnasial utbildning och av CSN när det gäller elever över 20 år i gymnasial utbildning.

Studiemedlen återbetalas genom årliga avgifter.

Återbetalningen sker enligt studiestödslagen (1973: 349, ändrad 1973: 923) och studiestödsförelsen (1973: 418). Återbetalningen påbörjas i regel tredje året efter det att studiemedel lyfts sista gången och pågår i regel tills den återbetalningsskyldige fyllt 50 år. Studiemedlen såväl som återbetalningsbeloppen är indexreglerade genom anknytning till basbeloppet i den allmänna försäkringen. Ränta utgår ej.

3 1968 års studiemedelsutrednings betänkande Teknisk översyn av studiemedelssystemet

3.1 Vissa gemensamma frågor

3.1.1 Nytt registrerings- och utbetalningssystem för studiemedel

En arbetsgrupp inom CSN har utrett frågan om ett nytt registrerings- och utbetalningssystem för studiemedel. Gruppens arbete har skett i samråd med studiemedelsutredningen i avsikt att även förse utredningen med förslag till tekniska lösningar av vissa frågor som utredningen behandlar i föreliggande betänkande. Gruppen har till CSN lagt fram ett principförslag till lokalt och centralt registrerings- och utbetalningssystem baserat på automatisk databehandling (ADB). Det föreslagna systemet har som målsättning att förenkla och rationalisera vissa av studiemedelsnämndernas särskilt betungande och tidskrävande arbetsrutiner vilka i dag utförs manuellt. Genom systemet väntas betydande fördelar nås: behandlingstiderna för studiemedelsärenden nedbringas avsevärt, säkerheten i handläggningen av ärenden ökar, sådana kontrollrutiner som i dag är otillräckliga på grund av det administrativa systemets uppbyggnad förbättras och effektivare kontrollrutiner skapas. Servicemöjligheterna gentemot studiemedelstagarna förbättras.

Arbetsgruppens förslag anger den yttre ramen och huvudrutinerna för ett ADB-baserat registreringssystem, med angivande av fördelning av arbetsuppgifterna mellan de lokala organen och ett centralt placerat studiemedelstagarregister samt förslag till datautrustning i anslutning här till.

Enligt arbetsgruppen är bl. a. följande förändringar angelägna: mer ändamålsenliga arbetsrutiner med bättre siffer- och beräkningskontroller, bättre identitetskontroller, reducerade väntetider och en under verksamhetsåret jämnare fördelning av studiemedelsnämndernas arbetsbelastning, ökade möjligheter att kontrollera lämnade uppgifter och då främst uppgifter om behörighet/studieaktivitet, inkomst och förmögenhet, studiemeriter, bättre möjligheter att få uppgift om studieavbrott och andra orsaker, som kan föranleda omprövning av beviljade studiemedel, enklare ansökningsförfarande så att antalet felaktigt ifyllda handlingar kan reduceras, möjliggöra anknytning av beviljade medel till förändringar i basbeloppet, bättre möjligheter till informationsutbyte med andra myndigheter.

Studiemedelsnämnderna förutsätts även i fortsättningen vara mottagande myndighet för studiemedelsansökningar utom för sådana som rör studiemedel för studier utomlands. Registrering av inkommande ansökan och beslut i enskilda fall skall även fortsättningsvis ske hos nämnden. Av studiemedelsnämnderna framställda datauppgifter ajour-

förs i ett *centralt dataregister* där bl. a. vissa kontroller och utskrift sker.

Förslaget till registreringssystem innebär enligt arbetsgruppens mening så stora förbättringar av nämndernas arbetsrutiner att de direkta initialkostnaderna för systemet mer än väl kommer att vägas upp av rationaliseringsvinsterna.

När det gäller *utbetalningsformen* har arbetsgruppen funnit att den mest lämpliga formen är utbetalning av studiemedel på *postgiro*.

Arbetsgruppen föreslår följande utbetalningsrutin. Studiemedelstagaren får från den centrala datorn ett beslutsmeddelande om studiemedel. Före varje utbetalningsperiod tillställs studiemedelstagaren en studiekontrollhandling där lämnade uppgifter skall kompletteras, varefter handlingen återsänds till den centrala datorn. Därefter överförs betalningsuppdraget till magnetband som översänds till postbanken.

Kostnaderna har av arbetsgruppen uppskattats dels beträffande utvecklingskostnaderna, dels driftkostnaderna. Med hänsyn till behovet av personal, experter och utrustning för det fortsatta utvecklingsarbetet har arbetsgruppen uppskattat utvecklingskostnaderna till 2,6 milj. kr. De årliga driftkostnaderna har beräknats till 1,1 milj. kr. Genom övergång till central utbetalning kommer vissa kostnader att bortfalla. Arbetsgruppen räknar med att de tillkommande driftkostnaderna och de kostnader som bortfaller kommer att ta ut varandra. Dessutom kommer administrativa vinster att uppnås.

Arbetsgruppen har inte närmare diskuterat registreringens innehåll, rutiner för ansökan om studiemedel och utbetalning av studiemedel m. m. Studiemedelsutredningen framför, med arbetsgruppens förslag som underlag, vissa principiella krav på systemets uppbyggnad, vilka är en förutsättning för att de förslag utredningen lämnar skall kunna genomföras.

Enligt studiemedelsutredningen föreligger ett starkt behov av åtgärder som åstadkommer en säkrare och mer rationell administration av studiemedelssystemet. Detta behov har ökat genom överförandet av s. k. äldre studerande inom studiehjälpssystemet till studiemedelssystemet.

Förslaget om nytt registrerings- och utbetalningssystem liksom vissa av studiemedelsutredningens förslag, som har en anknytning därtill, måste vidareutvecklas efter principbeslut om ADB-systems utformning.

3.1.2 Terminsbegreppet

Studiemedelsutredningen har utrett om en samordning mellan studietermi- n och studiemedelstermi- n är möjlig. Utredningen har funnit att varken en generell samordning av studietermi- n/studiemedelstermi- n eller en samordning av studiemedelstermi- n med terminsindelningen vid filosofisk fakultet är möjlig att åstadkomma. En samordning av olika läroanstalters terminsindelning skulle krävas för att en generell

samordning skulle kunna åstadkommas. Lästerminerna är olika långa på olika studiebanor och infaller på något olika tider. Det väsentligaste skälet enligt studiemedelsutredningen mot en annan tidsindelning av studiemedlens beviljningsperioder än kalenderhalvår eller kvartal är de svårigheter som skulle uppstå i fråga om den ekonomiska kontrollen i enlighet med studiemedelssystemets behovsprövningsregler.

3.1.3 Beviljningsperioder för studiemedel

Beviljning av studiemedel sker f. n. för en eller två terminer. De flesta studerande ansöker om och erhåller studiemedel för två terminer åt gången. Enligt studiemedelsutredningens mening bör studiemedlens beviljningsperioder följa kalenderhalvåret. Utredningen framhåller också att det normala bör vara att studiemedel beviljas för två på varandra följande kalenderhalvår. Förslaget om övergång till ADB-behandling av studiemedelsbeviljningen ökar emellertid möjligheterna till beviljning av studiemedel för längre perioder än två kalenderhalvår. Detta möjliggörs dels genom att ADB-systemet ger en aktuellare anknytning till basbeloppet, dels genom den förbättrade studiekontroll som utredningen föreslår i samband med det nya systemet för beviljnings- och utbetalningsrutiner. Genom längre beviljningsperioder skulle även studiemedelsnämndernas arbetssituation förbättras. Utredningen framhåller emellertid att ett system med längre beviljningstider fordrar nära samarbete mellan de läroanstalter som till viss del kommer att ansvara för studiekontrollen och resp. studiemedelsnämnd för att systemet skall kunna fungera tillfredsställande.

När det gäller *utbetalningen* föreslår utredningen att studiemedel skall utbetalas två gånger per kalenderhalvår. Inför varje utbetalningstillfälle bör studiekontroll ske. Fler utbetalningsperioder innebär från studiekontrollsynpunkt att studieavbrottet eller förändringar i den studerandes ekonomi under en beviljningsperiod kan meddelas av studiemedelstagarna enklare än nu. Ändringar i den studerandes inkomstförhållanden kan snabbare resultera i ändring av beviljade men ej utbetalade studiemedel. Utredningen anser att det är mest praktiskt att knyta utbetalningsperioderna till kvartal. Utredningen föreslår att utbetalningen av studiemedel för var och en av utbetalningsperioderna sker fr. o. m. den 10 januari, 10 april, 10 augusti och 10 oktober.

3.1.4 Basbeloppsanknytningen

Studiemedelsutredningen föreslår att basbeloppet för den första månaden i varje kvartal, dvs. basbeloppet för januari, april, juli och oktober, ligger till grund för studiemedelsbeloppets storlek för resp. kvartal. Enligt utredningen kommer en anknytning av studiemedels-

beloppet till ett kvartalsbelopp inte att innebära några utgiftsökningar för statsverket. För de studerande innebär en aktuellare anknytning av basbeloppet till varje utbetalningsperiod en fördel eftersom studiemedelsbeloppet härigenom kommer att stå i bättre relation till konsumentprisernas utveckling under beviljningsperioden. Studiemedelsutredningen behandlar svårigheterna att finna en lämplig avvägd fördelning av studiemedelsbeloppet i förhållande till skillnaderna i studietidens fördelning över kvartalen och de studerandes initialkostnader samt kravet på schablonisering av beloppet. Utredningen föreslår att studiemedel för en tid på två kalenderhalvår fördelas enligt följande om maximala studiemedel utgår: kvartal I 30 %, kvartal II 20 %, kvartal III 20 % och kvartal IV 30 %.

3.1.5 Studiekontrollen

Studiemedelsutredningen framhåller att nuvarande *studiekontroll*, som sker med det s. k. studieintyget, har flera brister. Återkommande kritik har riktats mot intyget som kontrollinstrument, både vad gäller intygsgivarens möjligheter att kontrollera att angivna uppgifter i intyget är riktiga och utbetalningsanstalternas möjlighet att kontrollera att intygsgivaren är behörig att underteckna intyget. Representanter för olika universitet och högskolor har framfört krav på förenkling av nuvarande intygsgivning. Ett förändrat studieintyg och en förbättrad studiekontroll under löpande beviljningsperiod anses av bl. a. CSN och RRV som särskilt angeläget.

Studiemedelsutredningen anser att bristerna i nuvarande studiekontroll främst beror på formerna för studiemedelstagarnas anmälnings- och upplysningskyldighet. I detta avseende bör enligt utredningen förbättringar uppnås genom införandet av ett ADB-baserat centralt och lokalt registrerings- och utbetalningssystem. Enligt utredningens förslag bör den studerande ges ett större ansvar för de uppgifter som han skall lämna på den s. k. studiekontrollhandlingen, vilken föreslås ersätta nuvarande studieintyg. Detta skall enligt utredningen ske inom ramen för en utökad anmälnings- och uppgiftsskyldighet för studiemedelstagaren.

Genom att utredningen föreslår att den studerande skall ges ökat ansvar för att de lämnade uppgifterna på studiekontrollhandlingen är riktiga, kan den nuvarande formen för lärarmedverkan vid intygsgivandet förändras. Att helt släppa läroanstalternas medverkan i studiekontrollen finner utredningen dock inte lämpligt. Utredningen föreslår att det skall vara tillräckligt att på handlingen intygas att den studerande är inskriven och registrerad vid den läroanstalt/institution han uppgett på studiekontrollhandlingen. Intygslämnandet kan anförtros till andra befattningshavare än lärarpersonalen vid läroanstalterna/institutionerna. Enligt utredningen kan det t. ex. vara lämpligt

att vid vissa institutioner låta studievägledare eller motsvarande vara de som ansvarar för detta. Det torde även vara möjligt att låta kvalificerad kontorspersonal svara för läroanstalternas uppgift i detta sammanhang. Utredningen föreslår att det bör ankomma på CSN att i samråd med berörda läroanstalter utarbeta föreskrifter om hur de intygsberättigade personerna vid resp. läroanstalt skall utses.

Läroanstalter eller utbildningslinjer med utbildning, för vilka CSN förordnar att studiemedel vid ett och samma tillfälle skall kunna beviljas för mer än två på varandra följande kalenderhalvår, skall i stället lämna uppgifter om den studerandes studieaktivitet. För att detta system skall kunna fungera tillfredsställande måste det förekomma ett samarbete mellan läroanstalter som ger sådan utbildning och resp. studiemedelsnämnd.

Det förslag som utredningen lämnat om en förändrad studiekontroll kan genomföras först vid införandet av ett centralt och lokalt ADB-baserat registreringssystem. I avvaktan på att ett helt nytt system införs föreslår utredningen vissa övergångsbestämmelser.

Dessa övergångsbestämmelser innebär att den studerande i fråga om sin studieaktivitet själv skall intyga att han under det kalenderhalvår han senast uppburit studiemedel har studerat och att han ämnar studera det kalenderhalvår som studieintyget gäller för. På intyget bör det enligt utredningen också framgå vilka skyldigheter den studerande har om han avbryter studierna efter det han erhållit studiemedel eller om han övergår till annan utbildningslinje/läroanstalt under den tid han uppbär studiemedel. Genom att den studerande får större ansvar för uppgifterna på studieintyget föreslår utredningen att lärarmedverkan vid intygsgivandet upphör. Utredningen föreslår att läroanstalterna i stället bör medverka på annat sätt t. ex. så som i det föregående nämnts vid ett centralt registrerings- och utbetalningssystem.

3.1.6 Regler för omprövning av studiemedel

Studiemedelsutredningen har funnit att nuvarande regler för reduktion av studiemedel vid inkomstökning knappast ger ett tillräckligt skydd för att studiemedel inte utgår obehörigen eller med för högt belopp. Detta gäller reglerna för återkrav vid såväl studieavbrott som inkomstförändringar. Utredningen vänder sig särskilt mot att rätten till studiemedel inte påverkas efter det att medlen blivit tillgängliga för lyftning eller då de redan lyfts. Utredningen anser också att reglerna för återkrav vid studieavbrott är för generösa. Särskilt gäller detta för studieavbrott som inte föranletts av sjukdom eller därmed jämförbar orsak. Utredningen framhåller att nuvarande bestämmelser indirekt kan medverka till att behovsprövningsreglerna i studiemedelssystemet åsidosätts. Studiemedel bör enligt utredningen

påverkas även av förändringar i den studerandes ekonomiska situation under beviljningsperioden.

Utredningen föreslår att beviljade studiemedel bör kunna bli föremål för *omprövning* inför varje utbetalningstillfälle med hänsyn till eventuella förändringar i den studerandes ekonomi. Omprövning kan ge till resultat att studiemedel utgått med för lågt eller för högt belopp med hänsyn till den faktiska inkomsten under föregående utbetalningsperiod. Har för litet utgått, skall en automatisk omräkning av de för beviljningsperioden återstående studiemedlen ske. Har för mycket utgått, skall det belopp som utgått för mycket på något sätt genast återbetalas.

Utredningen föreslår att vad som utgått med för högt belopp i första hand skall *avräknas* från redan beviljade men ännu inte utbetalade studiemedel.

Kan avräkning inte ske eller är det av studiesociala skäl inte lämpligt, skall de för mycket utbetalda medlen *återkrävas* på annat sätt.

De föreslagna reglerna för omprövning av studiemedel grundar sig bl. a. på det förslag till tekniska rutiner inom ramen för ett ADB-baserat utbetalningssystem som CSN:s arbetsgrupp utformat.

3.2 Behovsprövning mot egen inkomst

Nuvarande fribeloppsgräns för egen inkomst — dvs. den inkomstgräns där studiemedlen börjar reduceras — ligger i dag på 40 % av basbeloppet per termin. Detta motsvarar en årsinkomst av ca 5 800 kr. vid basbeloppet 7 300 kr. Inkomst över denna gräns reducerar studiemedlen med två tredjedelar. Har den studerande en årsinkomst av ca 21 000 kr. utgår inga studiemedel alls.

Studiemedelsutredningen föreslår att denna fribeloppsgräns höjs till 55 % av basbeloppet på termin, dvs. till en årsinkomst motsvarande 8 030 kr. vid basbeloppet 7 300 kr.

Enligt studiemedelsutredningens mening finns det flera skäl som talar för en sådan höjning av fribeloppsgränsen.

Den nominella inkomstökningen i samhället har under senaste årtiondet varit i det närmaste dubbelt så stor som konsumentprisökningen. Realinkomsten har stigit med i genomsnitt 3 % under samma period. Studiemedelsutredningens förslag till nya regler för omprövning av beviljade studiemedel vid inkomstökning är ett annat skäl för att höja fribeloppsgränsen. Statsmakternas beslut om överföring av s. k. äldre elever inom studiehjälpssystemet till studiemedelssystemet utgör ytterligare ett skäl för en höjning av fribeloppet, eftersom relativt höga förvärvsinkomster under ferietid, eller t. o. m. vid sidan av studierna, sannolikt är relativt vanligt bland dessa studerande. Dessutom har inom

studiehjälpssystemet gällt att vid inkomstprövningen hänsyn endast tagits till inkomst som den studerande har under den tid han studerar.

Den sålunda föreslagna höjningen av fribeloppet är emellertid enligt utredningens mening inte tillräcklig för att tillgodose de berättigade krav på visst studiestöd i något högre inkomstlägen, som de äldre eleverna i t. ex. statlig och kommunal vuxenutbildning kan tänkas ha. Utredningen föreslår därför en *mindre reduktion* än den som f. n. gäller. Även med avseende på önskvärdheten av en samordning av inkomstprövningsreglerna för heltids- resp. deltidssstudiemedel är en annan reduktion än den nuvarande erforderlig.

Studiemedelsutredningen är av den meningen att nuvarande inkomstprövningsregler för heltids- resp. deltidssstudier bör samordnas så att nuvarande tröskleffekter kan undvikas. Den nuvarande ordningen medför ogynnsamma effekter på den disponibla inkomsten när en studerande övergår från deltidssstudier till heltidsstudier. Detta medför att det inte är så lockande att övergå till heltidsstudier när den studerande får en kraftig sänkning av sin levnadsstandard vid bibehållen förvärvsinkomst. Utredningen föreslår att reduceringsfaktorn sätts till hälften av den del av inkomsten som överstiger fribeloppet både för heltids- och deltidssstudier. Jämfört med nuvarande bestämmelser innebär detta en förändring från två tredjedelar till hälften i reduceringsgrad. Genom en mindre reduktion sker ingen minskning av den studerandes disponibla medel — dvs. inkomst minus skatt plus studiemedel — vid måttlig inkomstökning över fribeloppet.

Konsekvenserna av utredningens förslag om höjning av fribeloppet för egen inkomst samt ändrad reducering framgår av följande tabell.

Tabell 1. Inkomstens inverkan på studiemedelsbeloppet för heltidsstuderande utan barn under 16 år. Basbelopp 7 300 kr.

Beräknad inkomst år	Nuvarande regler		Utredningens förslag	
	Studiemedel per år	Disponibla medel per år ¹	Studiemedel per år	Disponibla medel per år
5 000	10 200	15 004	10 220	15 004
7 000	9 446	15 210	10 220	15 984
8 000	8 780	15 124	10 220	16 564
9 000	8 114	15 074	9 735	16 695
10 000	7 446	15 070	9 235	16 859
12 000	6 114	15 018	8 235	17 139
14 000	4 780	14 832	7 235	17 287
16 000	3 446	14 790	6 235	17 579
18 000	2 114	14 738	5 235	17 859
20 000	780	14 540	4 235	17 995
22 000	0	14 836	3 235	18 071
24 000	0	16 056	2 235	18 291
26 000	0	17 096	1 235	18 331
28 000	0	18 088	0	18 088

¹ Disponibla medel = Beräknad inkomst minus preliminär A-skatt ÷ studiemedel.

3.3 Studiemedel för korttidsstudier

Studiemedelsutredningen har vid behandlingen av inkomstprövningsreglerna för rätt till studiemedel funnit det vara angeläget att även ta upp de korttidsstuderandes möjligheter att erhålla studiemedel. Utredningen avser med korttidsstuderande den som studerar på heltid kortare tid än hel termin. Korttidsstudiemedel är särskilt angelägna med tanke på de äldre eleverna inom gymnasieskolan som överförs till studiemedelssystemet, eftersom det inom gymnasieskolan finns kurser med förhållandevis kort studietid. Även inom den eftergymnasiala utbildningssektorn finns ett visst behov av korttidsstudiemedel. Dessutom kan det förväntas att antalet kortare kurser inom denna sektor kommer att öka i framtiden.

Nuvarande inkomstprövningsregler lägger enligt studiemedelsutredningen ofta hinder i vägen för beviljande av studiemedel eftersom den korttidsstuderandes inkomst under kalenderhalvåret i regel verkar reducerande på de studiemedel som kan beviljas med hänsyn till den kortare studietiden.

Studiemedelsutredningen föreslår som första villkor för rätt till korttidsstudiemedel att den studerande följer heltidsundervisning för vilken i kursplanen har fastställts »kurstid» som är mindre än en lästermin eller motsvarande. Dessutom bör gälla som villkor att korttidsstudiemedel bör utgå för en kurstid som omfattar lägst 8 och högst 16 studieveckor. Undantag från kravet på lägst 8 veckor bör göras för kurs inom statlig vuxenutbildning för den tid undervisning ges vid skolan. Korttidsstudiemedel bör endast utgå för studiekurs som är fristående från annan längre sammanhängande utbildning. Utredningen avser härmed främst påbyggnads- och fortbildningskurser t. ex. studiekurs eller utbildning för viss behörighet, som inte kan antas tillhöra eller ingå i en längre utbildning eller utbildningskombination. Således bör korttidsstudiemedel inte utgå för studiekurs som utgör del av en fullständig terminskurs eller del av annan längre utbildning vars studietid överstiger 16 veckor, t. ex. kurs som ingår i en 20-poängs- eller 40-poängsstudiekurs vid filosofisk fakultet. Emellertid bör korttidsstudiemedel kunna utgå för s. k. yrkkurser som omfattar tio poäng och pågår ca en halv lästermin. Vilka kurser som bör berättiga till korttidsstudiemedel anser utredningen att Kungl. Maj:t bör fastställa efter yttrande av vederbörande utbildningsmyndighet och CSN.

Korttidsstudiemedel bör inte bli ett alternativ till studiemedel för hel termin och bör inte heller kunna utgå i omedelbar anslutning till avslutad utbildning. Med hänsyn härtill föreslår utredningen att korttidsstudiemedel endast utgår till den som under den senaste tolv månadersperioden inte uppburit studiemedel eller bedrivit studiemedelsberättigande heltidsstudier.

Enligt studiemedelsutredningen utesluts i vissa fall möjligheten för personer med måttliga inkomster att erhålla studiemedel för korttidsstudier. Utredningen har bl. a. därför funnit det väsentligt att föreslå speciella behovsprövningsregler för korttidsstudier. Utredningen utgår från att studierna ofta endast är ett kortvarigt avbrott i det ordinarie förvärvsarbetet. Normalt är förvärvsinkomsten jämnt fördelad över kalenderåret och vid övergång till heltidsstudier — vilket som nämnts bör vara en förutsättning för rätt till korttidsstudiemedel — kan förvärvsinkomsterna under de veckor studierna pågår helt falla bort. I stället för att ha den studerandes beräknade inkomst under beviljningsperioden som utgångspunkt för behovsprövningen skall, enligt utredningens förslag, beträffande korttidsstuderande hänsyn tas till hans beräknade inkomst under hela det år under vilket studierna bedrivs.

För att ge ungefärligen samma disponibla medel (inkomst minus skatt plus studiemedel under studietiden) inom ett visst inkomstskikt oberoende av om studierna pågår 8 eller 16 veckor, måste fribeloppet stå i viss relation till antalet möjliga inkomstveckor under kalenderåret, dvs. ju större antal inkomstveckor (= mindre antal studieveckor) desto högre måste fribeloppet vara. Studiemedelsutredningen föreslår ett fribelopp för korttidsstuderande som ligger mellan 360 och 440 % av basbeloppet, beroende på det antal studieveckor för vilka studiemedlen är avsedda.

Vid 36 inkomstveckor och 16 studieveckor är fribeloppet enligt utredningens förslag 360 % och vid 44 inkomstveckor och 8 studieveckor 440 %.

På samma sätt som föreslagits beträffande fribeloppets förhållande till antalet möjliga inkomstveckor under året föreslår utredningen att även studiemedelsbeloppets storlek skall stå i relation till antalet studieveckor. Maximalt studiemedelsbelopp vid heltidsstudier utgår f. n. med 140 % av basbeloppet för två kalenderhalvår, normalt motsvarande 40 studieveckor. Detta ger ett maximalt studiemedelsbelopp på 3,5 % per studievecka. Utredningen föreslår att samma maximala studiemedelsbelopp per studievecka skall utgå även vid korttidsstudier. Således kommer det maximala studiemedelsbeloppet att ligga mellan 28 och 56 % av basbeloppet beroende på antalet studieveckor ($8 \times 3,5$ resp. $16 \times 3,5$).

Vid ett basbelopp om 7 300 kr. kommer maximala studiemedel oberoende av om studietiden är 8 eller 16 veckor under året, att utgå vid en bortfallande månadsinkomst av omkring 3 000 kr. och vara reducerade helt vid ca 4 400 kr.

Utredningen föreslår att även barntillägg skall utgå vid korttidsstudier, nämligen med 0,5 % av basbeloppet per studievecka.

För korttidsstuderande föreslås att studiemedlen reduceras med en tredjedel av den inkomst som överstiger det för honom gällande fri-

beloppet. Denna lägre reduktion har föreslagits för att en ökning av den studerandes inkomst inte skall leda till att hans disponibla medel sjunker.

Med undantag av fribeloppets storlek föreslår utredningen att samma regler skall gälla vid behovsprövningen mot korttidsstuderandes makes inkomst som för den egna inkomsten.

Konsekvenserna av utredningens förslag angående särskilda behovsprövningsregler för studiemedel vid korttidsstudier framgår av följande tabell.

Tabell 2. Inkomstens inverkan på studiemedelsbeloppet för korttidsstuderande utan barn under 16 år. Basbelopp 7 300 kr. Beloppen avser år

Beräknad inkomst	1 16 studieveckor fribelopp 360 %		2 12 studieveckor fribelopp 400 %		3 8 studieveckor fribelopp 440 %	
	Studie- medel	Dispo- nibla medel ¹	Studie- medel	Dispo- nibla medel ¹	Studie- medel	Dispo- nibla medel ¹
26 280	4 088	21 212	3 066	20 190	2 044	19 168
27 000	3 848	21 500	3 066	20 718	2 044	19 696
28 000	3 515	21 599	3 066	21 150	2 044	20 092
29 000	3 181	21 685	3 066	21 570	2 044	20 548
29 200	3 115	21 811	3 066	21 762	2 044	20 740
30 000	2 848	22 060	2 799	22 011	2 044	21 256
31 000	2 515	22 207	2 466	22 158	2 044	21 736
32 000	2 181	22 197	2 133	22 143	2 044	22 060
32 120	2 141	22 277	2 093	22 229	2 044	22 180
33 000	1 848	22 104	1 799	22 055	1 751	22 007
34 000	1 515	22 059	1 466	22 010	1 417	21 961
35 000	1 181	21 989	1 133	21 941	1 084	21 892
36 000	848	22 652	799	22 603	751	22 551
37 000	515	22 499	466	22 450	418	22 402
37 157					365 ²	
37 303			365 ²			
37 449	365 ²					

¹ Disponibla medel = Beräknad inkomst minus preliminär A-skatt + studiemedel.

² Femprocentsregeln.

3.4 Förmögenhetsbegreppet

Behovsprövning av studiemedel sker dels mot den egna förmögenheten, dels mot makes förmögenhet. Sökandes förmögenhet får uppgå till sex gånger basbeloppet, det s. k. fribeloppet. Är förmögenheten större minskas studiemedlen för termin med en femtedel av den del som överstiger fribeloppet. Vid behovsprövningen bedöms makarnas förmögenhet var för sig, varvid någon avräkning av ena makens skuld inte får göras från den andra makens tillgångar. Utredningen framhåller att detta förhållande har kritiserats och att det inte stämmer

överens med gällande förmögenhetsskattelagstiftning. Om båda makarna har förmögenhet som överstiger fribeloppet, sker en reduktion av studiemedelsbeloppet i förhållande till såväl den egna som makens förmögenhet. Utredningen anser det rimligt att makes förmögenhet i mindre grad än den egna förmögenheten skall påverka rätten till studiemedel. Utredningen är emellertid inte beredd att föreslå ett fullständigt slopande av prövningen mot makes förmögenhet. Utredningen föreslår därför att underlaget för prövningen mot förmögenhet skall utgöras av summan av den egna skattepliktiga förmögenheten plus hälften av makens skattepliktiga förmögenhet. Samma fribeloppsgräns och reduceringsgrad som f. n. gäller, dvs. sex basbelopp och reduktion med en femtedel av den del av den på så sätt framräknade förmögenheten som överstiger fribeloppet, föreslås gälla även i fortsättningen.

Utredningen föreslår att den skattepliktiga förmögenheten skall ligga till grund för prövning av rätt till studiemedel. En konsekvens av detta förslag blir att återbetalningspliktiga studiemedel kommer att få avräknas från den studerandes förmögenhet i likhet med övriga skulder.

3.5 Formerna för utbetalning av barntillägget

I studiemedelsutredningens tidigare betänkande (SOU 1971: 87) Reformen inom studiemedelsystemet föreslogs att vid tillämpningen av behovsprövningsreglerna för rätt till studiemedel borde med gift studerande jämsställas den som, utan att vara gift, lever tillsammans med person med vilken han tidigare varit gift eller med vilken han har eller har haft barn. Denna jämsliddhet föreslår utredningen skall utsträckas till att gälla även rätten till barntillägg. Utredningen föreslår att begränsningen om att endast ett barntillägg utgår för ett och samma barn till gifta föräldrar som båda är berättigade till studiemedel endast skall gälla i de fall där makarna sammanbor.

För att förhindra ett oberättigat utnyttjande av barntillägg föreslår utredningen att underhållsskyldig, som ansöker om barntillägg, skall visa att tidigare uppburet barntillägg kommit det underhållsberättigade barnet till del, innan fortsatt barntillägg kan beviljas. Kan han inte visa att så har skett, skall barntillägg beviljas endast om den studerande medger att barntillägget får utbetalas direkt till barnets vårdnadshavare.

Beträffande barntillägg för barn bosatt utanför Norden föreslår utredningen strängare krav än som gäller för barn bosatt i Norden. För studerande som ansöker om barntillägg för barn bosatt utanför Norden skall gälla — utöver vad som generellt stadgas beträffande barntillägg — att han vid varje ansökningstillfälle, på sätt CSN förordnar, visar att förutsättningarna för rätt till barntillägg föreligger.

3.6 Maximitid för studiemedel

Nuvarande regler om en preciserad maximitid för rätt till studiemedel anknyter till studiesociala utredningens målsättning att alla som uppfyller vissa angivna villkor skall vara berättigade till studiemedel. Reglerna om maximitid anger att de studerande skall ha rätt till studiemedel under viss tid, om förutsättningarna för rätten till studiemedel i övrigt är uppfyllda. Maximitiden är f. n. 16 terminer (= kalenderhalvår).

Studiemedelsutredningen har funnit att en viss minskning av maximitiden bör göras. Bakgrunden härtill är att utbildningstiden för flera av de utbildningar, vilka utgjorde utgångspunkten för studiesociala utredningens förslag om maximitid, har förkortats och att studietids eftersläpningen inom många utbildningslinjer inte längre är så stor. Ett behov av studiemedel under så lång tid som 16 terminer föreligger därför endast för ett mindre antal studerande.

Vid bestämmandet av annan maximitid måste man — liksom hittills — tolerera en viss eftersläpning i studierna i förhållande till normalstudietiden, eftersom studiemedelssystemets regler måste vara uppbyggda så att det övervägande flertalet studerande skall kunna slutföra sina studier med studiemedel. Det kan då enligt utredningens mening närmast gälla om maximitiden i fortsättningen skall sättas till 13 eller 14 terminer. Utredningen har kommit till den slutsatsen att 13 terminer kan vara en lämplig avvägning. Inom denna tid bör de flesta grundutbildningar — inkl. en tolcrabel eftersläpning i förhållande till normalstudietiden — kunna klaras av. Dessutom bör studerande med en studietid för grundexamen på omkring tre—fyra år (sex — åtta terminer) hinna komplettera sin utbildning.

Utredningen anser att den föreslagna 13-terminsgränsen inte bör gälla utan undantag. Sålunda bör studiemedel utgå för mer än 13 terminer om särskilda skäl föreligger. Har den studerande tidigare uppburit studiemedel för gymnasiala studier, bör detta regelmässigt utgöra särskilt skäl för rätt till studiemedel under tillsammans mer än 13 terminer. Andra särskilda skäl för undantag från maxiregeln är forskarutbildning. Undantag bör vidare medges för att möjliggöra för studerande att slutföra en påbörjad grundutbildning, även om antalet terminer kommer att överstiga maximitiden med en eller annan termin.

Staffan Nilsson framhåller i en reservation att maximitiden för studiemedel borde sättas till 14 terminer. Bl. a. skulle studerande vid läkarutbildning tämligen regelmässigt bli föremål för undantag och prövning efter särskilda skäl eftersom den utbildningen med accepterad eftersläpning överstiger 13 terminer.

3.7 Terminsbegreppet och studielämplighetsprövningen

Studiemedelsutredningen skulle, som tidigare nämnts (se s. 56), överväga en samordning av studietermi- och studiemedelstermin. Utredningen har inte funnit det lämpligt att föreslå en tidsmässig samordning. Enligt utredningens mening är det inte nödvändigt med en samordning för att lösa frågan om vilken tidsenhets studieresultat som skall ligga till grund för prövningen av studielämpligheten för rätten till studiemedel för studier vid filosofisk fakultet.

Enligt gällande regler skall, för rätt till fortsatta studiemedel efter två terminers studier vid filosofisk fakultet, 20 poäng vara uppnådda senast den 30 juni resp. den 31 december. Har den studerande inte uppnått dessa poäng, men i stället senast den 31 augusti resp. den 19 januari uppnått 25 poäng skall han få studiemedel för en tredje termin.

Utredningsuppdraget har sin bakgrund i en framställan till Kungl. Maj:t från SFS. Organisationen har vänt sig mot de tillämpningsregler som CSN meddelat i fråga om studietidsberäkningen för krav på uppnådda studieresultat för rätt till fortsatta studiemedel efter två terminers studier. SFS hävdar att bestämmelserna, såsom CSN anser de skall tillämpas i fråga om beräkning av studietid, inte kan gälla de studerande som påbörjar studierna en vårtermin, eftersom studietidsberäkningen anknyter till studiemedelstermin (1.1—30.6, 1.7—31.12) och inte lästermin (20.1—30.6, 1.9—19.1). Detta medför enligt SFS att de studerande inte kan få studieresultaten för samtliga delkurser under de två första lästerminerna inräknade i studiemedelsbedömningen.

CSN, som utfärdat tillämpningsföreskrifter på grundval av vad studiemedelsutredningen föreslagit i ett tidigare betänkande, menar emellertid att det är den totala tiden under vilken studiemedel utgår som bör vara avgörande för beräkningen av studieresultaten. Oavsett om studierna påbörjas en vår- eller en hösttermin erhåller den studerande studiemedel för tio månaders studier under två kalenderhalvår. Det är därför naturligt att man vid beräkning av studieresultaten utgår från studiemedelsterminernas indelning för att efter två terminers studier få samma tidsberäkning oberoende av vilken termin studierna påbörjas. Anvisningarna medger den studerande en studietid om tio månader för att uppnå 20 poäng. Kravet på 20 poäng måste därför uppställas vid utgången av andra studiemedelsterminen, menar CSN. CSN finner det inte motiverat med en ändring av tillämpningsföreskrifterna.

Utredningen har funnit att det finns skäl för — bl. a. mot bakgrund av den rådande olikheten mellan lästermin och studiemedelstermin — att så långt möjligt bortse från den tidsindelning som gäller för studie-

medlens utbetalning när meritkrav för rätten till studiemedel skall fastställas. I själva prognosbedömningen ligger nämligen att studielämpligheten prövas på grundval av de vid tidpunkten för ansökningen uppnådda studieresultaten. Meritkraven bör i enlighet härmed sättas i relation till den använda studietiden och de studieresultat som varit möjliga att uppnå under samma tid. Själva studieprognosen får grundas på sannolikheten att den studerande på grund av dessa studieresultat i fortsättningen kommer att kunna studera i normal takt. Utredningen finner det lämpligt att lästerminernas avgränsning i framtiden bör bilda utgångspunkten för de meritkrav, som bör gälla för rätt till fortsatta studiemedel efter två terminers studier.

För att uppnå denna anpassning föreslår utredningen att vid prövningen av studielämpligheten för rätt till studiemedel efter två terminers studier bör tillämpas endast ett poängkrav och då ett som gäller vid ingången av tredje terminen. Därigenom blir studieresultatsberäkningen lika för alla oberoende av om tredje lästerminen är en höst- eller vårtermin.

En naturlig utgångspunkt för ställningstagandet beträffande de poängkrav, som bör gälla vid ingången av tredje lästerminen, är att detta krav måste utgå från sannolikheten för att den studerande på tre terminer uppnår 40 poäng. Utredningen anser att 20 poäng vid ingången av tredje terminen är ett för lågt krav. Bl. a. tyder CSN:s undersökning om studieresultatens fördelning inom vissa poängintervall efter två resp. tre terminers studier för ett antal studiekurser på detta liksom UKÄ:s årliga resultatredovisning. Utredningen anser att ett poängkrav på 25 poäng vid ingången av tredje terminen bör gälla för rätt till studiemedel för denna termin. För att bli beviljad studiemedel för två terminer bör den studerande ha uppnått 30 poäng vid samma tidpunkt.

Utredningens förslag innebär en viss höjning av poängkraven i förhållande till nuvarande regler, eftersom det tidigare poängkravet — 20 poäng — vid utgången av andra terminen föreslås utgå. Poängkravet vid ingången av tredje terminen är emellertid detsamma som gäller f. n. Utredningen understryker att de föreslagna meritkraven ligger klart under de genomsnittliga studieresultaten och betydligt under den ideala studietakten.

Den som vid ingången av tredje terminen endast uppnått 20—24 poäng bör enligt utredningen kunna beviljas studiemedel, om det efter särskild utredning visar sig att det kan anses sannolikt att den studerande under tredje terminen uppnår 40 poäng. Det kan t. ex. gälla en studerande som på grund av något godtagbart studiehinder inte kunnat delta i en tentamen och därigenom missat en större poängkurs.

Utredningen föreslår dessutom att nuvarande regel att den studerande, förutom att ha uppnått vissa poäng, även måste ha deltagit i undervisningen för ytterligare kurser om 20 resp. 15 poäng utgår ur

föreskrifterna. Det har nämligen i den praktiska tillämpningen visat sig vara svårt för den studerande att få sådana uppgifter bestyrkta. För studiemedelsnämnderna föreligger dessutom svårigheter att kontrollera denna typ av uppgifter.

Enligt utredningen bör de här föreslagna ändringarna i meritvärderingsreglerna för heltidsstuderande också medföra motsvarande ändringar för fortsatta studiemedel för deltidstudier. Således bör poängkravet för fortsatta deltidstudiemedel sättas till 13 poäng vid ingången av tredje terminen.

3.8 Studiemedelsnämndernas sammansättning och arbetsformer

Studiemedelsutredningen har utrett möjligheten att ge de studerande ökat medinflytande i studiemedelsnämndernas arbete genom att låta de studerande få fullvärdig representation i studiemedelsnämnderna. Med hänsyn härtill föreslår utredningen att antalet ledamöter i studiemedelsnämnderna ökas från fem till minst sex ledamöter. Utredningen framhåller att det dessutom kan finnas skäl att studiemedelsnämnd skall kunna utökas med ytterligare högst två ledamöter. Därigenom nås en bättre täckning av olika utbildningsinriktningar och geografiska delar inom nämndens verksamhetsområde. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om en utvidgning av antalet ledamöter.

Vid sammansättningen av studiemedelsnämnderna bör beaktas behovet av kontakter mellan olika organ i och utanför utbildningsväsendet. Utredningen föreslår därför följande rikt punkt för studiemedelsnämndernas sammansättning.

Två av de sex ledamöterna bör företräda allmänintresset. Två bör ha speciell erfarenhet av den eftergymnasiala utbildningen inom studiemedelsnämndens verksamhetsområde. En bör företräda yrkeslivet med särskild anknytning till arbetsmarknadsmyndighet. Slutligen bör en ledamot ha särskild kännedom om de studerandes speciella situation. Det kan därför vara lämpligt om tillsättandet av denna föregås av kontakter med studerandeorganisationer inom nämndens verksamhetsområde.

Utökas någon nämnd med ytterligare högst två ledamöter bör dessa i första hand representera utbildnings- resp. studerandeintressen.

För att tillgodose kravet på en smidig och enkel handläggning av studiemedelsärenden som fordrar en kollegial behandling, föreslår utredningen att studiemedelsnämnd får möjlighet att inrätta delegationer. Ärenden som inte kan bifallas av nämndens ordförande, vice ordförande, sekreterare eller annan befattningshavare vid studiemedelsnämnd får enligt förslaget hänskjutas till sådan delegation för avgörande. I delegation skall ingå minst en ledamot av nämnden och/eller nämndens sekreterare samt en lärare och en studerande som representerar ifrågasvarande utbildning.

3.9 Inkomstbegreppet i studiemedelssystemet

Vid beräkning av den inkomst som skall läggas till grund för behovsprövningen av studiemedel får den studerande vid en strikt tillämpning av nuvarande regler inte göra avdrag för kostnader för intäkternas förvärvande och bibehållande. Detta leder till att det nuvarande inkomstbegreppet i vissa fall utgör ett missvisande mått på den studerandes faktiska ekonomiska situation under den period för vilken studiemedel söks. Särskilt tydligt är detta i de fall där kostnaderna uppgår till relativt stora belopp i förhållande till intäkterna.

Enligt utredningens mening bör det inkomstbegrepp som skall utgöra underlaget för behovsprövningen av studiemedel så nära som möjligt spegla den studerandes ekonomiska förutsättningar. Utredningen föreslår därför att det inom skattesystemet använda begreppet sammanräknad inkomst läggs till grund för behovsprövningen. Härigenom tas hänsyn till kostnader för intäkternas förvärvande och bibehållande. Däremot inverkar inte de s. k. allmänna avdragen.

Med den sammanräknade inkomsten som underlag för behovsprövningen möjliggörs också det informationsutbyte för kontroll av inkomstuppgifter som förutsätts i det nyss beskrivna ADB-baserade kontrollsystemet i studiemedelssystemet. Uppgift om den sammanräknade inkomsten finns nämligen att tillgå i länsstyrelsernas skatteband.

Utredningens förslag innebär ingen förändring i det avseendet att den studerande vid ansökningstillfället anger sin beräknade inkomst under den tid studiemedelsansökan avser.

3.10 Remissyttranden

Studiemedelsutredningens förslag om ett nytt registrerings- och utbetalningssystem för studiemedel tillstyrks av övervägande delen av antalet remissinstanser. *Statskontoret* förordar ett fortsatt utvecklingsarbete i syfte att utveckla ADB-baserade rutiner för registrering och utbetalning av studiemedel. *Statskontoret* förutsätter att samordningsmöjligheter mellan det nu föreslagna systemet och andra ADB-system närmare klarläggs vid det fortsatta utredningsarbetet. *RRV* framhåller att principlösningen i det föreslagna registrerings- och utbetalningssystemet tillgodoser flera av *RRV* tidigare ställda krav. Genom att utnyttja ADB för uppgifter av rutinkaraktär bör behandlingsgången kunna förenklas och behandlingstiden förkortas. En fördel är enligt *RRV* att datatekniken medger integration mellan utbetalningsdel och återbetalningsdel samt möjliggör statistikproduktion och informationsutbyte med andra myndigheter. Under förutsättning att de av arbetsgruppen beräknade kostnaderna för utveckling, genomförande och drift är realistiska förordar *RRV* att systemarbetet förs

vidare så snart principbeslut fattats och kraven för de olika funktionerna specificerats. CSN tillstyrker förslaget om införande av ett nytt registrerings- och utbetalningssystem för studiemedel. Det är enligt CSN ännu angelägnare nu med hänsyn till att gruppen äldre studerande i gymnasial utbildning förts över till studiemedelssystemet samt även på grund av införandet av en obligatorisk sjukförsäkring för studerande. SÖ, som tillstyrker den föreslagna omläggningen till ADB-system, framhåller att SÖ förutsätter att den väntade datalagen ger garantier beträffande enskilds integritet. AMS anser att ett centralt register över studiemedelsverksamheten med hjälp av ADB skulle innebära en avsevärd rationaliseringsvinst och förbättra kontrollen av de studerandes studieaktivitet och ekonomiska förhållanden. Genom informationsutbyte med AMS' informationssystem om utbetalning av utbildningsbidrag skulle man kunna förbättra kontrollen att personer inte samtidigt söker eller uppbär utbildningsbidrag och studiemedel. *Datainspektionen* skall till skydd för otillbörligt intrång i den personliga integriteten före inrättande av personregister meddela föreskrift om dels ändamålet med registret, dels vilka personuppgifter som får ingå i detta. Enligt *datainspektionen* medför förslaget i förhållande till nuvarande rutiner ökad risk för intrång i den personliga integriteten. *Datainspektionen* anser det angeläget med ytterligare klarhet i den berörda sekretessfrågan, både beträffande betydelsen av studiestödets formella utformning och rörande sekretessen mellan myndigheterna. Det av studiemedelsutredningen lagda principförslaget behöver kompletteras innan *datainspektionen* anser sig kunna ta principiell ställning till registret i integritetshänseende. *SACO*, *TCO* och *VRO* tillstyrker förslaget. *SAF* framhåller att registrerings- och utbetalningssystemets funktion och uppbyggnad mycket starkt kommer att påverkas av valet av registervårdande myndighet. Så länge man inte har bestämt vilken denna skall vara är, enligt *SAF*, förslaget alltför outvecklat för att man skall kunna yttra sig över det. *Svenska bankföreningen* anför med anledning av att det föreslagna utbetalningssystemet innebär att studiemedel alltid skall utbetalas via postgiro att man bestämt vill motsätta sig att nuvarande möjlighet att dirigera studiemedel till bank slopas. *Bankföreningen* framhåller att ett genomförande av förslaget skulle innebära att servicen åt en stor grupp av bankernas kunder utan några bärande skäl väsentligt skulle försämrats. Inte heller *Svenska sparbanksföreningen* tillstyrker förslaget när det gäller utbetalning av studiemedel. *Postverket* förordar utredningens principförslag till nytt utbetalningssystem. Återstående tekniska och andra frågor i samband med förslaget torde enligt *postverket* kunna lösas i samarbete mellan CSN och *postverket*. *SFS* kräver att få bli representerade i den fortsatta utredningen beträffande nytt registrerings- och utbetalningssystem. Ett fritt informationsflöde mellan olika myndigheter kan enligt *SFS* ha administrativa

fördelar, men hänsynen till den personliga integriteten borde enligt SFS' mening väga tyngre. SFS förutsätter beträffande registrering att ett ADB-system inte införs förrän det definitivt avgjorts hur sekretessbestämmelserna skall utformas. När det gäller utbetalningen anser SFS det som en försämring med utbetalning via posten. *SECO* ansluter sig till SFS' uppfattning beträffande ett eventuellt införande av data-rutiner. *Reftec* accepterar förslaget om centralt ADB-system om bl. a. den personliga integriteten garanteras.

Frågan om terminsbegreppet tas upp av några remissinstanser. *UKÄ* instämmer med studiemedelsutredningen att det är lämpligt att införa ett enhetligt terminsbegrepp och tillstyrker förslaget att använda ingången av tredje terminen som bedömningsgrund. Däremot vill *UKÄ* inte acceptera den skärpning av kravet på resultat som studiemedelsutredningens förslag innebär. *UKÄ* föreslår en poänggräns på 20 poäng vid ingången av tredje terminen. *CSN* anser i likhet med utredningen att man bör ändra meritvärderingsreglerna för studerande vid filosofisk fakultet så att den som vid tredje terminen uppnått lägst 25 poäng och högst 29 poäng beviljas studiemedel för den tredje terminen. *SÖ* tillstyrker utredningens förslag om ändring till kalenderhalvår liksom beviljningsperioder som följer kalenderhalvår. Enligt *SACO* bör begreppet utgången av andra terminen slopas som gräns för meritkrav och endast en gräns vid ingången av den följande tredje terminen bör bibehållas. *SACO* anser de föreslagna poängkraven acceptabla. Kravet på 25 poäng vid ingången av tredje terminen bör dock enligt *SACO* inte gälla utan undantag. *SFS* accepterar att den ekonomiska provningen grundas på kalenderhalvår. Däremot instämmer *SFS* inte i utredningens förslag om 25 poäng vid ingången av tredje terminen i stället för 20 poäng vid utgången av andra terminen. *SFS* instämmer i reservantens yttrande i frågan.

Utredningen har behandlat frågan om beviljningsperioder och utbetalning av studiemedel och föreslår bl. a. ett nytt utbetalningssystem där studiemedlen skall betalas ut kvartalsvis. *UKÄ* anför att man inom rektorsämbetet vid Stockholms universitet och vid bibliotekshögskolan liksom vid flera av utbildningsnämnderna vid Göteborgs universitet är tveksamma till förslaget om kvartalsvis utbetalning, då det bl. a. kan innebära en risk för försening av utbetalningen och en försämrad möjlighet för de studerande att själva planera sin ekonomi under en längre sammanhängande tid. *CSN* anser liksom utredningen att studiemedel som regel bör beviljas för ett läsår. *CSN*, *SÖ*, *SACO* och *SAF* tillstyrker förslaget att utbetalning av studiemedel sker fyra gånger om året. Även *TCO* tillstyrker att studiemedlen knyts till ett aktuellt basbelopp. *Svenska bankföreningen* ifrågasätter förslaget om utbetalning varje kvartal främst vad gäller storleken av första utbetalningen varje kalenderhalvår. Även *Svenska sparbanks-*

föreningen ställer sig tveksam till förslaget. *Postverket* framhåller när det gäller den kvartalsvisa utbetalningen att det innebär en större påfrestning på postens distributions- och utbetalningsapparat. Verket förutsätter också kostnadstäckande ersättning för åtagandet med det föreslagna nya utbetalningssystemet. *SFS* anser att kvartalsutbetalningen är otillfredsställande från den synpunkten att man inte med säkerhet kan förutsätta en sådan kostnadsfördelning över terminen för den studerande som de procentsatser utredningen anger för resp. kvartal. *SFS* vill behålla det nuvarande systemet med två utbetalningar per läsår. Om studiemedlen skall utbetalas fyra gånger om året anser *SFS* att 30 % bör utbetalas första och tredje kvartalet medan 20 % bör utbetalas andra och fjärde kvartalet. *SECO* instämmer i *SFS*' uppfattning i denna fråga. *VRO* påpekar det orimliga i att vuxenstuderande inte kan få studiemedel beviljade för mer än en termin i sänder. *Reftec* anser att övergång till kvartalsvis utbetalning endast är positiv om basbeloppet för kvartalets första månad utgör grund för utbetalningens storlek.

När det gäller frågan om studiekontroll tillstyrker flera remissinstanser förslaget om att studieintyget ersätts av en studiekontrollhandling. Till dem som tillstyrker hör *UKÄ*, *CSN*, *SACO*, *SAF* och *VRO*. *SFS* anser inte att kontrollen är ett huvudsakligt medel utan informationen om studiemedelssystemet bör förbättras och den sociala tryggheten förstärkas. *Reftec* tillstyrker utredningens förslag till studiekontrollsystem utom i den del att läroanstalten skall delta i studiekontrollen.

Utredningen föreslår nya regler i fråga om omprövning av studiemedel. Förslaget som bl.a. innebär att studiemedel skall kunna omprövas vid varje utbetalningstillfälle anses av *RRV* kunna medföra en förbättring. *CSN* delar utredningens uppfattning att det är den faktiska ekonomiska situationen under beviljningsperioden som skall vara utgångspunkt för en eventuell ändring av redan beviljade studiemedel och inte tidpunkten för den inträffade ekonomiska förändringen. *CSN* anser att ett system med avräkning är den bästa lösningen. Vad som utgått för mycket i studiemedel under en period dras från det belopp som skall utgå från den kommande perioden liksom studiemedlen ökas om den tidigare uppgivna inkomsten inte kommer att uppnås. Vid avbrott i studier under längre tid bör, liksom utredningen föreslår, återkrav ske. *SÖ* vill inte uttala sig beträffande omprövning i avvaktan på nya regler om återbetalning. *SACO* menar att den studerandes ekonomiska situation under pågående termin bör vara avgörande för om omprövning skall ske. De föreslagna reglerna om avräkning och återkrav bör enligt *SACO* ses över ytterligare innan de definitivt kan fastställas. *SAF* har inget att erinra mot de föreslagna reglerna för omprövning av studiemedel. Om erforderliga studiesociala hänsyn tas vill *SFS* inte motsätta sig att studiemedlen omräknas med

jämna mellanrum. SFS ställer sig tveksam till den av utredningen föreslagna gränsen för omräkning. *Reftec* anser förändringen av reglerna för omprövning av studiemedel vara befogad.

Övervägande delen av antalet remissinstanser är positiva till förslaget om behovsprövning mot egen inkomst. Utredningen har föreslagit att fribeloppsgränsen höjs från 40 % av basbeloppet per termin till 55 %, samt att reduktionen sänks från två tredjedelar till hälften, vilket tillstyrks av *statskontoret*, *CSN*, *SÖ*, *AMS*, *SAF*, *SFS*, *SECO* och *VRO*. *SACO* anser att fribeloppet bör höjas till 60 % av basbeloppet per termin. *TCO* framhåller att den reduceringstakt som f.n. gäller vid inkomstprövningen mot makes inkomst, dvs. 40 %, bör kunna tillämpas även mot egen inkomst. På längre sikt måste man enligt *TCO* överväga att helt ta bort hänsynstagandet till egen inkomst som vederbörande haft eller beräknas ha före eller efter utbildningsperioderna.

Flertalet remissinstanser är i princip positiva till utredningens förslag om studiemedel vid korttidsstudier.

UKÄ instämmer i de synpunkter som framförts av rektorsämbetet i Lund. Rektorsämbetet framhåller bl. a. att reglerna för korttidsstudiemedel skulle bli betydligt fördelaktigare än för deltidstudier. Inte heller bör studiemedel för korttidsstudier begränsas till att avse heltidstudier utan kunna omfatta även deltidstudier. Rektorsämbetet är också kritiskt till att korttidsstudiemedel föreslås utgå endast vid kurs som är fristående från annan längre sammanhängande utbildning samt till förslaget om att studiemedel inte skulle kunna utgå för mer än en studieperiod för varje period om tolv månader. Utredningens förslag skulle t. ex. inte medge studiemedel för korttidsstudier vid den föreslagna yrkestekniska högskoleutbildningen med inriktning mot pappers- och pappersmasseindustrin. *UKÄ* vill även ifrågasätta om det är nödvändigt att Kungl. Maj:t eller *CSN* fastställer exakt vilka kurser som skall berättiga till korttidsstudiemedel. *CSN* anför bl. a. att modifieringar av utredningens förslag bör ske efter de principer för inkomstreducing som fastställts i studiestödslagen. Fribeloppet bör enligt *CSN* hellre grundas på det halvår kursen pågår än på årsinkomst. *CSN* delar utredningens huvudtanke att man vid inkomstprövning för korttidsstuderande måste kombinera vissa andra villkor för att de som t. ex. deltar i utbildning hel termin inte skall splittra sina studier och därigenom förlänga utbildningstiden. En kortare »karenstid» än tolv månader kunde enligt *CSN* övervägas. *CSN*, *SÖ* och *SACO* anser inte att korttidsstudiemedel endast skall utgå för kurs som är fristående från annan utbildning. Enligt *CSN* är det inte nödvändigt med särskilt beslut om vilka kurser som skall berättiga till stöd. *SACO* och *SAF* avstyrker förslaget om ett uppehåll på minst tolv månader för ny rätt till korttidsstudiemedel. *SAF* anser också att korttidsstudiemedel bör

utgå för kurser som omfattar kortare tid än åtta veckor och även för korta kurser som ingår i annan längre utbildning. Enligt *SFS* måste förslaget till korttidsstudiemedel modifieras innan det genomförs bl. a. i fråga om utbildningens längd, förslaget om tolv månaders karenstid och i fråga om förslaget om reducerat barntillägg för korttidsstuderande.

Utredningen föreslår en förändring av förmögenhetsbegreppet som innebär att den skattepliktiga förmögenheten skall ligga till grund för prövning av rätt till studiemedel. De flesta av de remissinstanser som behandlar frågan är positiva till förslaget. *Statskontoret*, *CSN*, *SÖ*, *SACO* och *TCO* anser att en ytterligare lindring i hänsynstagandet såväl till egen som makes förmögenhet bör ske och att målsättningen bör vara att helt slopa sådant hänsynstagande. *SFS*, *VRO* och *Reftec* vill inte ha någon prövning alls mot makes förmögenhet.

När det gäller barntillägg föreslår utredningen att underhållsskyldig som ansöker om barntillägg skall visa att tidigare uppburet barntillägg kommit det underhållsberättigade barnet till del innan fortsatt barntillägg kan beviljas. Ett fåtal remissinstanser har tagit upp denna fråga. *CSN*, *SAF* och *Reftec* tillstyrker detta förslag. *CSN* liksom *SFS* anser emellertid att i studerandefamiljer med barn bör barntillägg kunna utgå till båda föräldrarna. *SÖ* anser det angeläget med en förbättrad kontroll vid fortsatt beviljande av barntillägg. Vissa remissinstanser, nämligen *SÖ* och *Reftec*, har tagit upp frågan om en höjning av barntillägget.

I fråga om maximitid för studiemedel föreslår utredningen en sänkning från 16 till 13 terminer om inte särskilda skäl föreligger. Remissinstanserna har haft olika uppfattning i denna fråga. Förslaget har bemötts positivt av *RRV*, *CSN*, *AMS* och *SAF*. *UKÄ* finner inte tillräckligt bärande skäl för en minskning av maximitiden utan vill behålla nuvarande maximitid på 16 terminer. Bl. a. anför *UKÄ*, i likhet med reservanten Nilsson, att läkarutbildningen tämligen regelbundet skulle bli föremål för undantag eftersom utbildningen med accepterad eftersläpning överstiger 13 terminer. *SÖ* liksom *Reftec* och *SFS* anser inte heller att maximitiden bör sänkas. *SACO* och *VRO* förordar att maximitiden sätts till 14 terminer.

Utredningen föreslår beträffande studiemedelsnämndernas sammansättning och arbetsformer att antalet ledamöter ökas från fem till sex eventuellt fler. De studerande bör få fullvärdig representation. Två av ledamöterna bör företräda allmänintresset, två bör ha erfarenhet av den eftergymnasiala utbildningen, en bör företräda yrkeslivet med särskild anknytning till arbetsmarknadsmyndighet och en bör ha särskild kännedom om den studerandes situation. Remissinstanserna tillstyrker över lag förslaget. Positiva till förslaget är

RRV, UKÄ, SÖ, AMS, SACO, TCO och SAF. CSN anser att det bör ankomma på *CSN* att efter samråd med studiemedelsnämnderna inkomma med förslag till förändringar i studiemedelsnämndernas arbetsformer. Det är enligt *CSN* värdefullt med en studerande som ledamot i nämnden, men mandattiden för denne bör vara två i stället för tre år. Även *SFS* och *VRO* föreslår en kortare mandattid, nämligen ett år resp. två år. *SFS* anser att två studeranderepresentanter bör ingå samt att antalet ledamöter därvid ökas från sex till sju.

Utredningen föreslår i fråga om *inkomstbegrepp* vid behovsprövningen av studiemedel att det inom skattesystemet använda begreppet sammanräknad inkomst skall användas. Till detta förslag är de flesta av de remissinstanser som berört frågan positiva. *CSN* anser dock inte denna förändring befogad utan förutser stora svårigheter vid tillämpningen av en sådan bestämmelse. *CSN* anför att svåra avvägningsfall skulle uppstå både för de studerande och för de studiesociala myndigheterna i fråga om beräknat avdrag för intäkternas förvärvande.

4 Departementspromemoria angående återbetalning av studiemedel

4.1 Nuvarande regler för återbetalning av studiemedel

Återbetalningsreglerna i studiemedelssystemet är så utformade att de skall bereda studiemedelstagarna trygghet mot att orimligt belastas av återbetalningen.

Återbetalningsreglerna innebär i korthet följande:

- återbetalningstiden är jämförelsevis lång, men möjlighet finns till snabbare återbetalning på frivillig väg
- de årliga återbetalningarna är reellt lika stora
- uppgår inte den beskattningsbara inkomsten och viss del av eventuell förmögenhet till ett visst minimibelopp har den återbetalningspliktige rätt till befrielse från återbetalningen under året
- överstiger den beskattningsbara inkomsten minimibeloppet för återbetalningsskyldighet, kan nedsättning av den årliga avgiften göras, om betalningsförmågan ändock bedöms vara svag
- återbetalningsskyldighet som eventuellt kvarstår när den återbetalningsskyldige fyller 65 år avskrivs, om inte denna förfallit till betalning
- i det fall studiemedelstagaren avlider skall kvarstående återbetalningsskyldighet som inte förfallit till betalning avskrivas.

Återbetalning av studiemedel skall i princip ske i fast penningvärde, vilket innebär att studiemedelstagaren kommer att erlægga ett *reellt* lika stort belopp som han erhöll i form av studiekredit under studietiden. De återbetalningspliktiga studiemedlen omräknas till antal basbelopp enligt lagen (SFS 1962: 381) om allmän försäkring. Summan av de uppburna återbetalningspliktiga studiemedlen omräknade i antal basbelopp utgör själva återbetalningsskyldigheten. Studiemedelstagaren skall återbetala ett lika stort antal basbelopp som han uppburit under studietiden i form av återbetalningspliktiga studiemedel. Huvudregeln för återbetalning benämns *basbeloppsmetoden*. Basbeloppet har under en följd av år successivt ökat. Detta betyder att det belopp som återbetalas i kronor blir större än det belopp i kronor som den återbetalningsskyldige erhållit i form av återbetalningspliktiga studiemedel.

Basbeloppsmetoden kompletteras av den s. k. *jämförelseräntemetoden*, som utgör en garanti mot att återbetalningsskyldigheten enligt basbeloppsmetoden inte ökar med mer än jämförelseräntan. Om det visar sig att det för studiemedelstagaren hade varit fördelaktigare om

de återbetalningspliktiga studiemedlen utgjort ett annuitetslån med amortering och ränta, efter en på visst sätt bestämd räntesats, kommer jämförelseräntemetoden att tillämpas, vilket medför att återbetalningstiden avkortas.

Beräkningen av den totala återbetalningsskyldigheten sker parallellt enligt båda metoderna. Det är alltid den för den enskilde förmånligaste av de två beräkningsmetoderna som skall tillämpas. De årliga avgifterna beräknas emellertid endast enligt basbeloppsmetoden.

Den ränta som tillämpas vid beräkning enligt jämförelseräntemetoden utgör 60 % av den vid varje tidpunkt gällande s. k. normalräntan för lån från statens utlåningsfonder. Normalräntan är f. n. 7 %. 60 % härav är 4,20 %. Den på detta sätt framräknade jämförelseräntan är inte avdragsgill som skuldränta vid inkomstdeklaration.

Återbetalning av studiemedel skall som regel börja tredje året efter det då studiemedel sist uppbars. Återbetalningen skall i princip vara avslutad under det år låntagaren fyller 50 år.

För att få fram hur stor avgift som skall erläggas varje återbetalningsår divideras antalet erhållna basbelopp med antalet återbetalningsår. Den därvid erhållna kvoten benämns *avgiftskvot*. Denna uttrycks i basbelopp. Avgiftskvoten anger hur mycket som skall återbetalas under ett återbetalningsår. Har studiemedelstagaren t. ex. uppburit 4,390 basbelopp, blir avgiftskvoten per år under återbetalningstiden, om studiemedelstagaren har 25 återbetalningsår, $4,390:25 = 0,176$.

Det belopp i kronor studiemedelstagaren skall erlägga ett visst år under återbetalningstiden framkommer genom att avgiftskvoten multipliceras med det för året aktuella basbeloppet. Om basbeloppet vid ingången av ett visst återbetalningsår är 7 300 kr. (detta belopp gällde för återbetalningsåret 1973) skall studiemedelstagaren det året betala $(0,176 \times 7\,300 =) 1\,285$ kr. i *studiemedelsavgift*.

För att få fram ett mått på sin betalningsförmåga under ett återbetalningsår kan den återbetalningsskyldige framräkna ett *avgiftsunderlag*, som utgör en uppskattning av egen och, i förekommande fall hälften av makens beskattningsbara inkomst och viss del av egen eller makarnas förmögenhet. Har vederbörande barn under tio år minskas avgiftsunderlaget med ett basbelopp. För att studiemedelstagaren skall vara skyldig att erlägga avgift ett visst år, skall hans avgiftsunderlag överstiga en viss nivå som kallas *avgiftsgräns*. Även denna gräns uttrycks i basbelopp och utgör f. n. 2,5 basbelopp.

Om avgiftsunderlaget ett år är mindre än eller lika med avgiftsgränsen behöver alltså inte avgift erläggas detta år. Motsvarande del av återbetalningsskyldigheten skall då erläggas senare, i regel det år studiemedelstagaren fyller 51 år (eller senare).

Om avgiftsunderlaget endast obetydligt överskrider avgiftsgränsen, har studiemedelstagaren rätt att efter ansökan erlägga reducerad avgift.

Det finns två generella bestämmelser som reglerar möjligheten till nedsättning av avgiften. Sålunda får avgiften inte överstiga en fjärdedel av den del av avgiftsunderlaget som överstiger avgiftsgränsen. Inte heller får avgiften utgå med mer än en tiondel av avgiftsunderlaget. Enligt dessa regler för nedsättning ökar avgiften successivt vid stigande avgiftsunderlag till dess den når upp till vad som skall erläggas enligt vad som följer av avgiftskvoten.

Skyldigheten att betala avgift upphör året efter att vederbörande fyller 65 år. Om studiemedelstagaren avlider dessförinnan avskrivs också återstående återbetalningsskyldighet som inte är debiterad.

Studiemedelstagare har möjlighet att återbetala snabbare än vad som krävs enligt gällande bestämmelser. Han tillgodoräknas då genom en särskild premie en förhöjning av det inbetalade beloppet.

I följande tabeller redovisas samtliga under år 1971 avgiftsskyldiga studiemedelstagare, för vilka avgiftskvot första gången fastställts år 1968, 1969, 1970 eller 1971 (det s. k. kvotåret). I tabell 3 har studiemedelstagarna fördelats i förhållande till beskattningsbar inkomst år 1971 och kvotår, i tabell 4 efter avgiftsunderlag år 1971 och kvotår i absoluta tal. Tabell 5 är en sammanställning av de två föregående tabellerna med fördelningen uttryckt i procent.

Av de ca 64 000 återbetalningsskyldiga studiemedelstagarna år 1971 hade ca 28 % en beskattningsbar inkomst understigande 16 000 kr. (avgiftsgränsen för år 1971) vilket i årsinkomst motsvarar omkring 22 000—23 000 kr. för ogift eller gift utan barn. En ungefärligen lika stor grupp hade en beskattningsbar inkomst överstigande 37 000 kr., vilket motsvarade en årsinkomst på ca 43 000 kr.

Vidare kan av tabellerna utläsas att den ekonomiska situationen förbättras ju fler år som går efter det att avgiftskvoten fastställts. Av det totala antalet avgiftsskyldiga år 1971, för vilka avgiftskvoten fastställdes år 1968, hade nämligen över 50 % en inkomst överstigande 37 000 kr., medan motsvarande siffra för kvotåret 1971 var knappt 22 %. Förhållandet var likartat vad beträffar avgiftsunderlaget, där motsvarande siffror är 63 % och 34 %.

Tabell 3. Avgiftsskyldiga studiemedelstagare fördelade efter beskattningsbar inkomst och kvotår

Beskattningsbar inkomst/1971	Avgiftskvot första gången fastställd år				Totalt
	1968	1969	1970	1971	
—16 000	1504	4 240	5 729	6 359	17 832
16 001—21 000	317	964	1 500	2 369	5 150
21 001—26 000	460	1 689	2 596	3 658	8 403
26 001—32 000	581	1 894	2 609	3 462	8 546
32 001—37 000	552	1 349	1 772	2 264	5 937
37 001—	3 440	4 604	4 971	5 060	18 075
	6 854	14 740	19 177	23 172	63 943

Tabell 4. Avgiftsskyldiga studiemedelstagare fördelade efter avgiftsunderlag och kvotår

Avgiftsunderlag 1971	Avgiftskvot första gången fastställd år				Totalt
	1968	1969	1970	1971	
—16 000	866	2 246	3 137	3 860	10 109
16 001—21 000	277	914	1 481	2 192	4 864
21 001—26 000	349	1 405	2 246	3 173	7 173
26 001—32 000	543	1 798	2 639	3 432	8 412
32 001—37 000	488	1 527	2 038	2 611	6 664
37 001—	4 331	6 850	7 636	7 904	26 721
	6 854	14 740	19 177	23 172	63 943

Tabell 5. Avgiftsskyldiga studiemedelstagare fördelade efter beskattningsbar inkomst, underlag och kvotår (procentuell fördelning)

Beskattningsbar inkomst/Avgiftsunderlag i kr.	Avgiftskvot första gången fastställd år								Totalt	
	1968		1969		1970		1971			
	ink.	avg.und.	ink.	avg.und.	ink.	avg.und.	ink.	avg.und.	ink./avg.	und.
—16 000	21,9	12,6	28,8	15,2	29,9	16,4	27,4	16,7	27,9	15,8
16 001—21 000	4,6	4,0	6,5	6,2	7,8	7,7	10,2	9,5	8,1	7,6
21 001—26 000	6,6	5,1	11,5	9,5	13,5	11,7	15,8	13,7	13,1	11,2
26 001—32 000	8,5	7,9	12,8	12,2	13,6	13,8	14,9	14,8	13,4	13,2
32 001—37 000	8,1	7,1	9,2	10,4	9,2	10,6	9,8	11,3	9,3	10,4
37 001—	50,2	63,2	31,2	46,5	25,9	39,8	21,8	34,1	28,3	41,8
	99,9	99,9	100,0	100,0	99,9	100,0	99,9	100,1	100,1	100,0

4.2 Förslag angående förändrat återbetalningssystem

Det har i den studiesociala debatten hävdats att studiemedelssystemet skulle vara ofördelaktigare än ett konventionellt lånesystem. I denna diskussion har man, anser arbetsgruppen, emellertid bortsett från en rad viktiga inslag i studiemedelssystemet. Man har t. ex. inte beaktat förekomsten av studiebidrag liksom de sociala trygghetsreglerna. Fördelningen av återbetalningarna under återbetalningsåren och den långa

återbetalningstiden måste också beaktas i detta sammanhang. En jämförelse som beaktar *alla* komponenter i studiemedelssystemet utfaller till studiemedelsreglernas förmån i förhållande till ett konventionellt lånesystem.

Det kan också påpekas att när man konstruerat enskilda jämförelseexempel har man alltid utgått från personer som efter att ha genomgått en av samhället tillhandahållen utbildning också fått mycket god ekonomisk vinning av denna utbildning. Det betraktas av studiemedelsystemets kritiker som orättvist att dessa inkomsttagare inte får tillgodogöra sig de ytterligare vinster som införande av ett ränteavdrag skulle innebära. Detta är en ståndpunkt som inte står i samklang med en social målsättning för utbildningspolitiken.

I direktiven till översynen av studiemedelssystemets återbetalningsregler framhölls bl. a. att skäl saknades för en omprövning av systemets grundläggande principer. I linje med regeringens allmänna social- och utbildningspolitiska strävanden bör tyngdpunkten ligga på åtgärder som avser de studiemedelstagare som efter studietidens slut är att betrakta som betalningssvaga. I uppdraget har emellertid också ingått att överväga om regelsystemet mer allmänt sett uppfyller de sociala mål som satts upp vid dess införande. Det har slutligen bedömts som angeläget att undersöka möjligheterna till en sådan teknisk omläggning som gör återbetalningsreglerna enklare och överskådligare för studiemedelstagarna.

Två olika metoder kan användas om man vill förändra de generella återbetalningsvillkoren för att underlätta återbetalningen. Antingen kan man välja att förskjuta relationerna mellan studiebidraget och de återbetalningspliktiga studiemedlen eller subventionera de årliga återbetalningskostnaderna. Enligt arbetsgruppens förslag bör man vid en förbättring av återbetalningsreglerna kombinera dessa båda metoder. Därigenom undviker man att bryta de nuvarande principerna för systemet.

Studiebidragets storlek har varit oförändrat sedan år 1965, varför det i samband med översynen av återbetalningsreglerna finns anledning att beakta nivån på studiebidraget. En förbättring av återbetalningsvillkoren i övrigt är dock den viktigaste åtgärden. Arbetsgruppen föreslår att det maximala studiebidraget för ett läsår om nio månader höjs till ca 2 000 kr. Dessutom föreslås följande system för återbetalning av studiemedel avsett att ersätta nuvarande basbelopps- och jämförelseräntemetoden.

1. De erhållna återbetalningspliktiga studiemedlen läggs samman och bildar genom ett i kronor uttryckt belopp återbetalningsskyldigheten.

Vid utgången av varje år utgör återbetalningsbeloppet summan av *dels* återbetalningsbeloppet vid utgången av föregående år multiplicerat med regleringstalet för året, *dels* de under året uppburna studiemedlen reglerade på sätt som anges under punkt 2.

2. De återbetalningspliktiga studiemedel som den studerande erhåller

varje termin uppräknas med ett speciellt regleringstal från den dag då den av den studerande kvitterade studiemedelsavin av utbetalningsanstalten clearas i riksbanken.

3. Vid ingången av tredje året efter det då den återbetalningsskyldige senast uppburit studiemedel fastställs normalt den årliga *återbetalningsskyldigheten* (årsbelopp). Detta sker på så sätt att det fastställda återbetalningsbeloppet vid utgången av närmast föregående år divideras med det antal återbetalningsår, som den återbetalningsskyldige förfogar över. Den årliga avgiften är densamma som årsbeloppet om inte den avgiftsskyldige får uppskov med eller nedsättning av avgiften.

4. Den avgift som framkommer enligt punkt 3 skall den återbetalningsskyldige erlägga under första avgiftsåret. Påföljande års avgift fastställs därefter i regel på så sätt att föregående års avgift uppräknas med gällande regleringstal.

5. Återbetalningsskyldigheten upphör normalt när den återbetalningsskyldige erlagt det belopp som vid ett avgiftsårs ingång kvarstår att erlägga. Återbetalningsskyldigheten upphör dock inte förrän den återbetalningsskyldige erlagt full betalning för alla preliminära och kvarstående avgifter som debiterats honom och som ej förfallit till betalning.

6. För att inte de årliga återbetalningarna skall utgöras av alltför små avgifter bör första årets avgift inte understiga en tiondel av basbeloppet.

7. Avgifter som återbetalningsskyldig helt eller delvis erhållit uppskov med att erlägga under ett eller flera avgiftsår, skall erläggas under tid som infaller efter den enligt huvudregeln fastställda återbetalningstiden.

De föreslagna reglerna innebär *dels* att den fastställda återbetalningstiden alltid kommer att hållas, om den enskilde inte får uppskov med avgiftsbetalning eller gör frivilliga betalningar, *dels* att man uppnår en jämn periodisering över hela återbetalningstiden.

Liksom nu är fallet får den återbetalningsskyldige rätt till två avgiftsfria år mellan det år han senast uppbär studiemedel och det år då återbetalningsskyldigheten fastställs. Det förhållandet att den återbetalningsskyldige ånyo uppbär studiemedel efter det att återbetalningsskyldighet fastställts, skall dock inte medföra att han återigen skall vara berättigad till två återbetalningsfria år.

De årliga avgifterna kommer i jämförelse med nuvarande regler att ha en jämnare periodisering mätt i nominellt värde över hela återbetalningstiden. Genom att uttrycka återbetalningsskyldigheten i kronor och inte i basbelopp uppnår man också syftet att göra *återbetalningsreglerna enkla och överskådliga* för den enskilde.

Principen bör alltså vara att den som uppburit studiemedel skall utan ränta återbetala ett reellt lika stort belopp som han uppburit i återbetalningspliktiga studiemedel. Samtidigt bör reglerna innehålla en garanti mot att återbetalningsskyldigheten påverkas ogynnsamt om kraftiga förändringar i penningvärde skulle inträffa. Redan nu finns i systemet en garantiregel som i princip har detta syfte. Denna har dock vissa

negativa effekter. För att uppnå det avsedda syftet med återbetalningsreglerna bör därför den årliga återbetalningsskyldigheten uppräknas med ett *regleringstal*, som utgör ettdera av följande tal: prisutvecklingen under föregående år eller ett av Kungl. Maj:t fastställt *garantital*.

Enligt arbetsgruppen är det lämpligast att använda konsumentprisindex som ett mått på prisförändringarna. Det tal som avser konsumentprisutvecklingen bör grundas på skillnaden mellan konsumentprisindex för november månad året närmast före avgiftsåret och konsumentprisindex för november månad året dessförinnan.

Anknytningen till konsumentprisindex har den fördelen att den återbetalningsskyldige alltid är garanterad att inte behöva återbetala med mer än enligt realränta noll.

När det gäller att beräkna storleken av garantitalet bör utgångspunkten vara att detta tal inte får innebära att återbetalningsskyldigheten medför en oskälig uppoffring i jämförelse med vad som allmänt bedöms rimligt när staten står som långivare. I nuvarande återbetalningssystem finns en garantiregel — jämförelseräntemetoden — som har till syfte att begränsa återbetalningsskyldighetens totala omfattning om penningvärdeförändringen under återbetalningstiden är större än den genomsnittliga jämförelseräntan. Denna ränta har sedan studiemedelssystemet infördes successivt ökat, vilket framgår av följande tablå.

Budgetår	Jämförelseräntan i %
1965/66	3,45
1966/67	3,45
1967/68	3,45
1968/69	3,60
1969/70	3,75
1970/71	4,05
1971/72	4,05
1972/73	4,20
1973/74	4,20

Arbetsgruppen framhåller att vid fastställandet av garantitalet måste den föreslagna höjningen av studiebidraget beaktas, eftersom denna höjning påverkar den totala återbetalningsskyldigheten.

För att bereda studiemedelstagarna en ytterligare minskad återbetalningsskyldighet bör garantitalet läggas på en nivå som väsentligt understiger jämförelseräntans nuvarande storlek.

Garantitalet bör enligt arbetsgruppen inte knytas till någon ränta utan i stället ligga fast under en längre tidsperiod.

Arbetsgruppen föreslår att garantitalet sätts till 1,0320 enheter, vilket innebär att de återbetalningspliktiga studiemedlen inte kommer att uppräknas med mer än högst 3,2 % per år. Genom ett så förhållandevis lågt tal, som är betydligt lägre än nuvarande jämförelseränta, kommer

den årliga återbetalningsskyldigheten — i den mån penningvärdeförändringen är större än grantitalet — att öka måttligt under återbetalningsperioden.

Genom att regleringstalet består av antingen konsumentprisutvecklingen eller av grantitalet kan regleringstalet bli lägre än 1,0320 enheter, men inte högre.

Grantitalet bör fastställas av Kungl. Maj:t. Det regleringstal som årligen skall användas bör däremot fastställas av CSN, varvid alltid det lägsta av konsumentprisutvecklingen och grantitalet skall gälla som regleringstal.

Enligt nuvarande regler utgörs *avgiftsunderlaget* av den återbetalningsskyldiges till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomst jämte förmögenhet över visst belopp (sex basbelopp). Är den återbetalningsskyldige gift tillkommer hälften av makens inkomst och hälften av den del av dennes förmögenhet som överstiger sex basbelopp. Nedsättning i avgiftsunderlaget får göras med ett basbelopp om den avgiftsskyldige har vårdnaden om barn under tio år.

För den som beräknas ha en beskattningsbar inkomst understigande ett basbelopp utgör emellertid avgiftsunderlaget alltid ett basbelopp.

Arbetsgruppen föreslår följande förändringar beträffande avgiftsunderlaget.

Avgiftsunderlaget bör utgöra summan av *dels* den återbetalningsskyldiges till statlig inkomst taxerade inkomst, *dels* den del av hans skattepliktiga förmögenhet som överstiger sex basbelopp. Är den återbetalningsskyldige gift bör avgiftsunderlaget förhöjas dels med hälften av den del av makens förmögenhet som överstiger sex basbelopp, dels med viss del av makens inkomst, nämligen 40 % av makens taxerade inkomst upp till 20 000 kr. samt därefter med ytterligare 1 % för varje ytterligare 1 000-tal kr., dock högst 65 %.

Om den återbetalningsskyldige har vårdnaden om barn som är under tio år, minskas den återbetalningsskyldiges inkomst med ett basbelopp. Saknar han inkomst eller uppgår inkomsten inte till ett basbelopp, minskas hans makes inkomst med ett basbelopp eller den del av basbeloppet som inte kan dras av mot den egna taxerade inkomsten.

Avgiftsgränsen föreslås av arbetsgruppen höjas från 2,5 basbelopp till 3,5 basbelopp.

Maximal avgift får enligt nuvarande regler inte utgöra mer än 25 % av skillnaden mellan avgiftsunderlaget och avgiftsgränsen. Maximal avgift får inte heller vara högre än 10 % av avgiftsunderlaget. Arbetsgruppen föreslår att den maximala avgiften bör utgå med 20 % av skillnaden mellan avgiftsgräns och avgiftsunderlag. Detta ger en långsammare ökning av den maximala avgiften vid ökning av avgiftsunderlaget. Genom förslagen om höjning av avgiftsgränsen och förändring av reglerna för beräkning av avgiftsunderlag och av maximal avgift

uppnås betydande lättnader för personer som efter studierna kan få nedsatt betalningsförmåga.

Förslaget om höjning av studiebidraget föreslås träda i kraft den 1 juli 1974. De nya återbetalningsreglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 1975.

Kostnaderna beräknas för budgetåret 1974/75 till ca 30 milj. kr. för det höjda studiebidraget och ca 10 milj. kr. för minskad återbetalning. Först under budgetåret 1975/76 beräknas de nya återbetalningsreglerna slå igenom helt i fråga om budgeten och kostnaderna beräknas då uppgå till ca 50 milj. kr. Arbetsgruppen föreslår att samtliga studiemedelstagare som uppbär studiemedel eller som den 1 januari 1975 har skyldighet att erlägga preliminär avgift skall återbetala studiemedlen efter de nu föreslagna reglerna.

F. n. gäller att premie för *frivillig inbetalning* får tillgodoräknas med viss promille för vart år fr. o. m. det den frivilliga avgiften erläggs t. o. m. det den avgiftsskyldige fyller 50 år. Detta har medfört att vissa vuxenstuderande kan gå miste om premien om återbetalningen skulle ha avbrutits efter det att de fyllt 50 år. Reglerna härför föreslås bli ändrade så att utgående premie utsträcks att gälla upp t. o. m. den återbetalningsskyldige fyllt 65 år. En maximering av premien till 3,5 % föreslås. Premie bör emellertid få tillgodoräknas först fr. o. m. det år under vilket årlig avgift fastställs.

Återbetalning av studiemedel skall normalt vara fullgjord vid 50 års ålder. Den som under sin återbetalningsperiod får uppskov med att erlägga avgift får i stället denna under åren mellan 50 och 65 år. Efter 65 års ålder påförs ingen avgift. Vid dödsfall avskrivs återstående återbetalningsskyldighet. Dessa nu gällande regler föreslås utvidgade med en möjlighet till *befrielse* i sådana fall där den återbetalningsskyldiges betalningsförmåga på grund av sjukdom e. d. är varaktigt nedsatt eller kan beräknas så förbli för resten av livet.

Nuvarande regler om *partiell avskrivning* av studielån till vissa vuxenstuderande föreslås kvarstå i huvudsak oförändrade.

Den som uppburit studielån från allmänna studielånefonden föreslås under vissa villkor få *omvandla* studielånen till återbetalningspliktiga studiemedel. Fördelarna med en omvandling till återbetalningspliktiga studiemedel gäller framför allt för dem som både har studielån och studiemedel. En samordnad återbetalning innebär enklare rutiner samtidigt som den enskilde får ta del av studiemedelssystemets fördelar för hela sin återbetalningsskyldighet.

I promemorian redovisas också effekten av de ändrade trygghetsreglerna. I tabeller som följer redovisas verkningarna av de föreslagna reglerna.

Ogift avgiftsskyldig utan barn under tio år med en årsinkomst motsvarande lön enligt A 15 (ca 33 000 kr.) får enligt de nya reglerna en

maximal avgift på omkring 800 kr. Enligt nuvarande regler är motsvarande avgift 1 700 kr. (tabell 6). Har den avgiftsskyldige barn under tio år blir den maximala avgiften vid en årsinkomst motsvarande lön enligt A 20 (ca 40 000 kr.) ca 400 kr. Vid motsvarande inkomst utgår f. n. maximala avgiften med 1 462 kr. (tabell 7). Den maximala avgiften är genomgående i storleksordningen 1 000 kr. lägre enligt förslaget jämfört med vad som f. n. gäller.

Även för gift avgiftsskyldig innebär förslaget betydande förbättringar. Gift avgiftsskyldig som saknar egen inkomst får en reell lättnad på mellan 1 000 och 2 000 kr. i vad som kan tas ut i maximal avgift. Särskilt för gift som saknar barn under tio år medför förslaget betydande lättnader (tabellerna 6 och 8). Även i sådana fall där båda makarna är avgiftsskyldiga innebär förslaget reella lättnader; särskilt framträdande är detta om de har förhållandevis låga inkomster.

Tabell 6. Maximal studiemedelsavgift för ogift avgiftsskyldig, som saknar barn under tio år. Jämförelse mellan nuvarande och föreslagna regler. Basbelopp 7 300 kr.

Löneklass/ Bruttotinkomst	Nuvarande regler		Föreslagna regler	
	Beskattningsbar inkomst ¹	Maximal avgift	Taxerad inkomst ¹	Maximal avgift
A 10 26 940	19 400	288	23 900	0
A 12 29 448	21 900	912	26 400	170
A 15 32 916	25 200	1 737	29 700	830
A 18 37 760	30 400	3 040	34 100	1 710
A 20 40 620	33 700	3 370	36 900	2 270

¹ Approximativt.

Tabell 7. Maximal studiemedelsavgift för ogift avgiftsskyldig som har barn under tio år. Jämförelse mellan nuvarande och föreslagna regler. Basbelopp 7 300 kr.

Löneklass/ Bruttotinkomst	Nuvarande regler			Föreslagna regler		
	Beskattningsbar inkomst ¹	Avgiftsunderlag	Maximal avgift	Taxerad inkomst ¹	Avgiftsunderlag	Maximal avgift
A 10 26 940	17 400	10 100	0	21 900	14 600	0
A 12 29 448	19 900	12 600	0	24 400	17 100	0
A 15 32 916	23 200	15 900	0	28 100	20 400	0
A 18 37 760	28 000	20 700	617	32 100	24 800	0
A 20 40 620	31 400	24 100	1 462	35 900	27 600	410
A 22 44 580	36 200	28 900	2 657	38 900	31 600	1 210
A 24 48 744	40 700	33 400	3 340	42 700	35 400	1 970

¹ Approximativt.

Tabell 8. Maximal studiemedelsavgift för gift avgiftsskyldig som saknar egen inkomst och ej har barn under tio år. Jämförelse mellan nuvarande och föreslagna regler. Basbelopp 7 300 kr.

Makes bruttoinkomst	Nuvarande regler			Föreslagna regler		
	Makes beskattningsbar inkomst ¹	Avgiftsunderlag	Maximal avgift	Makes taxerad inkomst ¹	Avgiftsunderlag	Maximal avgift
A 10 26 940	19 400	17 000	0	23 900	10 200	0
A 12 29 448	21 900	18 200	0	26 400	12 100	0
A 15 32 916	25 200	19 900	412	29 700	14 500	0
A 18 37 760	30 400	22 500	1 062	34 100	18 400	0
A 20 40 620	33 700	24 100	1 462	36 900	20 600	0
A 22 44 580	38 600	26 600	2 087	40 900	24 400	0
A 24 48 744	43 100	28 800	2 637	44 700	28 500	590
A 26 53 688	47 800	31 200	3 120	48 600	31 500	1 190
A 28 59 196	53 700	34 100	3 410	53 700	34 900	1 870

¹ Approximativt.

Tabell 9. Maximal studiemedelsavgift för gift avgiftsskyldig som saknar egen inkomst och har barn under tio år. Jämförelse mellan nuvarande och föreslagna regler. Basbelopp 7 300 kr.

Makes bruttoinkomst	Nuvarande regler			Föreslagna regler		
	Makes beskattningsbar inkomst ¹	Avgiftsunderlag	Maximal avgift	Makes taxerad inkomst ¹	Avgiftsunderlag	Maximal avgift
A 10 26 940	19 400	9 700	0	23 900	6 600	0
A 12 29 448	21 900	10 800	0	26 400	7 600	0
A 15 32 916	25 200	12 600	0	29 700	9 400	0
A 18 37 760	30 400	15 200	0	34 100	12 300	0
A 20 40 620	33 700	16 800	0	36 900	14 500	0
A 22 44 580	38 600	19 300	262	40 700	17 700	0
A 24 48 744	43 100	21 500	812	44 600	21 200	0
A 26 53 688	47 800	23 900	1 412	48 600	25 100	0
A 28 59 196	53 700	26 800	2 137	53 700	30 100	890
A 30 65 304	58 300	29 100	2 712	58 300	29 200	1 510

¹ Approximativt.

4.3 Remissyttranden

Flera remissinstanser tar upp vissa allmänna synpunkter i samband med sina yttranden över arbetsgruppens promemoria om återbetalning av studiemedel. Statskontoret ifrågasätter om den valda tidpunkten för genomförandet av förändringarna, nämligen den 1 januari 1975, är realistisk. Statskontoret framhåller att en senareläggning skulle göra det möjligt att beakta mer långsiktiga samordningskrav i ADB-verksamheten.

UKÄ framhåller att studiemedelssystemet bör underkastas en ordentlig prövning när SVUX lämnat sitt förslag, bl. a. mot bakgrund av att

rekryteringen till högre utbildning nu ändrar karaktär när det gäller studerandes ålder och benägenhet att i sammanhängande studier fullfölja utbildningslinjer. Ett annat skäl är att vuxenstuderande på nivåer motsvarande ungdomsskolans utbildning har överförs till studiemedelssystemet. UKÄ ser arbetsgruppens förslag som åtgärder på kort sikt och tillstyrker dem i huvudsak. SÖ konstaterar att förutom att förändringarna innebär förbättringar för den enskilde så förbättras även överskådligheten och enkelheten i studiemedelssystemet. CSN framhåller att arbetsgruppens förslag på ett positivt sätt tillgodoser syftet med en lång återbetalningstid, en jämn periodisering av återbetalningarna och trygghet vid betalningssvagheter. Det hade emellertid enligt CSN varit önskvärt att regler föreslagits som gett större enkelhet. Enligt SACO finns det anledning att förorda en genomgripande förändring av hela studiemedelssystemet och ett utredningsarbete i detta syfte bör snarast påbörjas. Även SAF understryker behovet av en genomgripande förändring av den studerande ungdomens studiefinansiering. TCO framhåller att det studiesociala systemet synes bli alltmer komplicerat och svåröverskådligt för den enskilde. Detta kan enligt TCO bidra till att undergräva förtroendet för samhällets studiesociala insatser, varför en ökad vikt bör fästas vid åtgärder som syftar till förenkling och överskådlighet. SFS anser att de framförda förslagen i stora drag innebär en förbättring av återbetalningssystemet. Enligt SFS är dessa justeringar inom systemet inte tillräckliga utan en översyn och omarbetning av hela systemet bör aktualiseras. MUF påpekar att man sedan lång tid verkat för ett nytt studiemedelssystem för alla studerandekategorier eftersom det nuvarande systemet enligt MUF inte tillfredsställer grundläggande krav. SSEF tar upp två problem i studiemedelssystemet som man anser bör ändras nämligen att barntilläggen görs återbetalningsfria och att prövning mot makes inkomst inte skall ske. Även Reftec anser att en översyn av studiefinansieringen bör göras.

Förslaget om höjt studiebidrag tillstyrks av det övervägande antalet remissinstanser. UKÄ anser den föreslagna höjningen till 2 000 kr. vara ett minimum och en åtgärd att på kort sikt förbättra studiestödet men framhåller att studiebidragets höjning måste ses i samband med förslagen till förändringar av återbetalningssystemet som lagts fram. Enligt LO bör justeringar av bidragsdelen inte användas som ett generellt medel utan användas för att t. ex. ge stimulans för återkommande utbildning. Flera remissinstanser, nämligen SÖ, SACO, SR, SFS, VRO, SECO, MUF, SSEF och Reftec framhåller att studiebidraget bör utgöra 25 % av studiemedlen. Flertalet av dessa anser att bidragsdelen bör indexregleras.

Flertalet remissinstanser har inget att invända mot de förändringar som föreslås i fråga om återbetalningsreglerna. De flesta remissinstanser instämmer i förslagen när det gäller återbetalningens

längd och periodisering. *SFS* och *SACO* ifrågasätter emellertid om man inte borde förlänga återbetalningstiden ytterligare.

När det gäller regleringstalet enligt konsumentprisindex eller ett fastställt garantital på 3,2 % framhåller *CSN* att den avvägning som gjorts av garantitalet är lämplig. *SACO* och *SR* önskar en återgång till en konventionell låneform för den del av studiestödet som utgörs av kredit. Enligt *SACO* och *SR* borde regleringstalet sättas till högst 1,0300 i stället för 1,0320. *SFS*, *SECO* och *MUF* framhåller att garantitalet bör ligga fast för en lång tid. Garantitalet bör enligt *SFS* och *MUF* skrivas in i studiestödslagen. Enligt *FMSF* bör riksdagen och inte regeringen fastställa garantitalet. Dessutom bör enligt *SFS* i de fall då prisindex blir avgörande för återbetalningens storlek nettoprisindex användas. *MUF* anser att regleringstalet borde sättas till 1,0270, eftersom enligt *MUF* talet 1,0320 inte tar tillräcklig hänsyn till marginaleffekter. *FMSF* anser att garantitalet bör vara 2,8 % istället för 3,2 %.

Olika synpunkter har framkommit från remissinstanserna i fråga om de föreslagna reglerna för beräkning av avgiftsunderlag. I fråga om hänsyn till makes inkomst framhåller *UKÄ* att det principiellt är felaktigt att ta hänsyn till makes ekonomiska förhållanden. Denna ståndpunkt delas av *SACO*, *TCO*, *VRO*, *SFS*, *MUF*, *SSEF* och *Reftec*. Enligt promemorians förslag får man för vård av eget barn under tio år reducera avgiftsunderlaget med ett basbelopp. Enligt *UKÄ* och *SÖ* bör detta gälla för barn upp till 16 år och enligt *SACO*, *SFS* och *Reftec* upp till 18 år. Även *TCO* föreslår att tioårsgränsen bör höjas. Vissa remissinstanser framför också att hänsyn borde tas till antalet barn. *CSN* anför i fråga om beräkningen av avgiftsunderlaget bl. a. att reglerna är mycket detaljrika och därför svåröverskådliga för den enskilde. Även *CSN* anser att ett mål på sikt bör vara att avveckla hänsynstagandet till makes inkomst. *CSN* framhåller emellertid att ett borttagande av hänsynen till makes ekonomi skulle ge effekter som från rättvisesynpunkt skulle bli svåra att försvara, t. ex. där ena maken är hemma och den andra maken har en mycket hög inkomst och förmögenhet. Utan makehänsynstagande skulle avgiftsunderlaget i sådana fall bli lågt, trots att den totala familjeekonomin är bättre än för en låginkomsttagare som blir debiterad avgift. *TCO* pekar på att konstruktionen av förslaget om upptrappat procentuellt hänsynstagande till makes inkomst kan göra att den reella effekten försämras för betydande inkomsttagargrupper. *TCO* förutsätter därför att inkomstgränserna fortlöpande justeras. *SFS* anser att arbetsgruppens förslag till makehänsyn inte bara leder till stora orättvisor utan också fränkänner gifta låginkomsttagare den ekonomiska trygghet som målsättningarna för studiemedelssystemet innehåller. *FMSF* framhåller att makeprövning strider mot principer som råder i samhället i övrigt.

De föreslagna ändringarna angående avgiftsgräns och maxi-

mal avgift har i huvudsak bemötts positivt. SFS anser emellertid att maximalt 15 % av den del av avgiftsunderlaget som överstiger avgiftsgränsen skall kunna utgå i studiemedelsavgift i stället för 20 % som föreslås i promemorian. Den föreslagna avgiftsgränsen på 3,5 basbelopp bör enligt SSEF höjas till 4,5 basbelopp.

Endast ett fåtal remissinstanser har uttalat sig när det gäller frågan om premie vid frivillig inbetalning. UKÄ anser att premie bör utgå om inbetalningen görs året efter det studiemedel uppburits i stället för först tredje året enligt arbetsgruppens förslag. CSN tillstyrker förslaget men är tveksam om premiesystemet är påtagligt förmånligt för den enskilde. SACO tillstyrker förslaget eftersom man anser det motiverat att möjligheter till premie utsträcks till 65 års ålder. SFS anser att den som gör en frivillig inbetalning bör få möjlighet att välja mellan att förkorta återbetalningstiden eller att få lägre årlig avgift.

Förslagen om befrielse från avgift och avskrivning av studiemedel tillstyrks av övervägande antalet remissinstanser. SÖ framhåller att förslaget om avskrivning vid eftergymnasiala studier missgynnar vuxenstuderande som börjar från grunden och sedan fortsätter med gymnasiala kurser. SÖ föreslår att även vuxenstuderande i gymnasiala kurser får möjlighet till avskrivning. SFS menar att kravet på fyra terminers studier vid eftergymnasial utbildning för avskrivning är olyckligt.

Frågan om konvertering av studielån till studiemedel bemöts positivt av flera remissinstanser. CSN biträder i huvudsak förslaget i promemorian men anför på vissa punkter avvikande uppfattning. Bl. a. anser CSN att minimibeloppet — enligt förslaget trefjärdedelar av basbeloppet — borde varit 50 % av basbeloppet. Enligt CSN bör också återbetalningstiden efter konverteringen följa studiemedelssystemets regler. Postbanken anser att samliga former av statlig studiekredit bör omfattas av konverteringen. Konverteringen bör även omfatta förfallet amorterings- och räntebelopp samt gälla oavsett lånets storlek. Dessutom bör särskild ersättning för konverteringsarbetet utgå till Postbanken.

5 Centrala studiehjälsnämndens förslag på studiehjälsens område

CSN framhåller i sin anslagsframställning för budgetåret 1974/75 att studiestödet för gymnasiala studier inte till någon del var värdesäkrat före den 1 juli 1973. Hölning av de olika stödlormernas belopp som en följd av minskat penningvärde fick ske genom särskilda beslut av statsmakterna. Så har också skett vid flera tillfällen under årens lopp efter 1964 års studiesociala reform. De s. k. äldre eleverna inom gymnasial utbildning, dvs. de som är minst 20 år, överflyttades fr.o.m. läsåret 1973/74 från studiehjälsområdet till studiemedelsområdet. Härigenom indexregleras dessa elevers studiestöd samtidigt som de får en avsevärd höjning av det totala stödbeloppet och blir helt jämställda med studerande i eftergymnasial utbildning.

För de yngre eleverna (under 20 år) inom studiehjälsområdet höjdes inackorderingstillägget den 1 juli 1973 från 125 till 150 kr. i månaden. Vidare förstärktes det inkomstprövade tillägget den 1 januari 1974 genom att gränsen för taxerad inkomst i de fall där den studerande inte har syskon under 17 år höjdes från 21 000 till 23 000 kr. Även inkomstgränserna för rätt till behovsprövat tillägg och återbetalningspliktiga studiemedel, som ersätter studielånen, försköts i motsvarande mån.

Under årens lopp har de totala förbättringarna för de yngre eleverna varit stora, men trots detta konstaterar CSN att studiestödet minskat i betydelse som stöd åt barnfamiljerna såväl i nominellt värde som realt sett med hänsyn till penningvärdesförändringarna.

Den sociala snedrekryteringen till högre studier har förbättrats under 1960-talet men avstannade under åren 1969/70. Det torde också bl. a. med hänsyn till det läge, som f. n. råder på arbetsmarknaden för personer med högre utbildning, finnas risk för att den positiva trenden bryts och ersätts av en nedåtgående kurva.

CSN anser att det är synnerligen angeläget att studiestödets rekryteringsbefrämjande effekt inte bara bibehålls utan också förstärks. Studiehjälsen borde, såsom CSN tidigare framfört, i högre grad än vad som nu är fallet användas i standardutjämnande syfte till förmån för barnfamiljer med låga inkomster. Att barnen i sådana familjer i större utsträckning än barnen från välsituerade familjer skall finansiera sina gymnasiala studier med lån är inte rimligt.

Gymnasieskolans tre- och fyraåriga linjer rekryterar fortfarande i större relativ utsträckning sina elever från välsituerade hem, medan låginkomsttagarnas barn i större utsträckning går till den kortare och yrkesinriktade utbildningen efter grundskolan. CSN framhåller att av antalet elever i gymnasieskolans tre- och fyraåriga linjer hade av antalet

elever med studiebidrag endast 11 % inkomstprövat tillägg medan motsvarande siffror för de tvååriga ekonomiska, sociala och tekniska linjerna var 14,5 % och för de yrkesinriktade linjerna samt specialkurser 21 %. CSN finner mot bakgrund av vad som anförts att synnerligen starka skäl talar för att studiehjälpen förbättras ytterligare.

Genom skilda beslut sedan år 1964 har beloppen för studiehjälpens olika former i några fall höjts så att realvärdet bibehållits. För framför allt inkomstprövat och behovsprövat tillägg har emellertid realvärdet minskat kraftigt.

CSN har i de senaste årens anslagsframställningar starkt framhållit vikten av ett förbättrat inkomstprövat tillägg både vad avser belopp och inkomstgränser. På grund av bl. a. minskat realvärde för tillägget föreslogs i 1972 års anslagsframställning att beloppen borde höjas så att spännvidden blev 30—110 kr. i månaden.

Utfallet för inkomstprövat tillägg budgetåret 1972/73 visar att antalet tillägg minskade med drygt 15 000 och kostnaden för tillägget med 8,2 milj. kr. i jämförelse med budgetåret 1971/72. Den kraftiga nedgången förklaras främst av den ändrade åldersgången från 16 till 17 år i fråga om rätten till inkomstprövat tillägg samt av slopandet av det s. k. syskontillägget på 25 kr. i månaden. Även om man beaktar höjningen av inkomstgränserna fr. o. m. den 1 juli 1972, som motverkat en ytterligare minskning av utfallet, konstaterar CSN att de genomförda förbättringarna inte varit tillräckliga för att hejda den nedgång för inkomstprövat tillägg som har andra orsaker.

CSN anser det ofrånkomligt med en kraftig förstärkning av det inkomstprövade tillägget både i fråga om belopp och inkomstgränser för att studiehjälpen skall kunna återhämta sin betydelse som stöd till familjer med små och medelstora inkomster, när de har ett eller flera studerande barn. CSN vill i första hand prioritera en höjning av bidragsbeloppet med hänsyn till främst den realvärdesförsämring för tillägget som skett. Högsta belopp föreslås till 125 kr. i stället för nuvarande 75 kr. i månaden. För ogift elev utan syskon och för gift elev föreslås de olika tilläggsbeloppen till 125, 100, 80, 60 och 40 kr. i månaden (gällande belopp fr. o. m. den 1 januari 1974 är 75, 65, 55, 45 och 30 kr.). För ogift elev med syskon föreslås också att maximalt 125 kr. i månaden skall kunna utgå och att beloppen bör framräknas enligt samma grundprinciper som kommer att gälla fr. o. m. vårterminen 1974.

Med hänsyn till att maximibeloppet föreslås höjt till 125 kr. har reduktionstalen föreslagits till 15, 25 och 35 kr. i stället för nuvarande 10, 15 och 20 kr.

CSN anser att det skulle vara olyckligt om samordningen med det statliga bostadstillägget skulle förhindra nödvändiga välmotiverade beloppshöjningar för det inkomstprövade tillägget som har sin sär-

skilda motivering, nämligen att vara ett bidrag till familjerna under barnens studietid och då inte bara till boendekostnaderna utan också — och kanske i än högre grad — till andra kostnader för barnen under den gymnasiala skoltiden.

Enligt de regler som kommer att gälla fr. o. m. vårterminen 1974 börjar det maximala inkomstprövade tillägget att reduceras när det ekonomiska underlaget för eleven och föräldrarna överstiger 23 000 kr. (reduceringsgräns). Med hänsyn till den fortgående inkomstutvecklingen, och det på grund därav starkt minskade antalet inkomstprövade tillägg varje år, anser CSN det också nödvändigt med en väsentlig höjning av inkomstgränserna och föreslår en generell höjning med 5 000 kr.

CSN beräknar kostnaderna för en höjning av beloppen för inkomstprövat tillägg från 20—75 kr./månad till 30—125 kr./månad till 10 milj. kr. och en höjning av inkomstgränserna med 5 000 kr. till 8 milj. kr.

När det gäller behovsprövat tillägg bröts den tidigare nedåtgående trenden i utflödet under budgetåret 1972/73. Detta förklaras av de förbättringar som fr. o. m. den 1 juli 1972 genomfördes för tillägget beträffande inkomstgränser och belopp. Den villkorliga inkomstgränsen höjdes då från 8 000 kr. i beskattningsbar inkomst till 21 000 kr. i taxerad inkomst. Vidare ökades tilläggsbeloppet från 75 till 90 kr. i månaden. De av CSN fastställda inkomstgränserna avseende tillåten bruttoinkomst för olika familjetyper höjdes också väsentligt.

Behovsprövat tillägg utgår oftast för elever, vars föräldrar är sjukpensionärer, arbetslösa eller ensamstående med mycket låga inkomster. Föräldrarna har i regel små möjligheter att av egna medel bidra till barnets uppehälle och andra studiekostnader. De kraftiga prisstegringar som inträffat under senare år drabbar dessa familjer särskilt hårt. Storleken av det studiestöd som kan erhållas har därför stor betydelse vid avgörandet om barnen skall fortsätta studera efter fullgjord skolplikt eller inte.

Med hänsyn till det ovan anförda och till den realvärdeförsämring för det behovsprövade tillägget som tidigare påpekats anser CSN det ytterst angeläget att tillägget höjs från 90 till 125 kr. i månaden.

Någon ändring av den villkorliga inkomstgränsen för behovsprövat tillägg (23 000 kr. i taxerad inkomst fr. o. m. den 1 januari 1974) föreslås inte. Däremot avser CSN att under förutsättning av anslag fr. o. m. budgetåret 1974/75 justera upp de av CSN själv fastställda gränserna för bruttoinkomst.

CSN beräknar kostnaden för en höjning av beloppet för behovsprövat tillägg från 90 kr./månad till 125 kr./månad till 2,7 milj. kr. Justering

av CSN:s bruttoinkomst- och förmögenhetsgränser för behovsprövat tillägg beräknas kosta 0,8 milj. kr.

Resetillägg utgår fr. o. m. den 1 juli 1972 enligt följande uppställning:

Avstånd i km minst	6	15	25	35
Resetillägg i kr. per månad	65	85	110	130

I skrivelse den 24 maj 1973 till Kungl. Maj:t föreslog CSN att resetillägget till följd av höjda biljettpriser för resa med buss skulle höjas fr. o. m. den 1 juli 1973. CSN anförde bl. a. att uppskattningsvis ca 90 % av de studerande, som är berättigade till resetillägg, reser med buss. Resetilläggets storlek bör därför bestämmas med utgångspunkt i kostnaden för biljett till buss vid SJ. Det förhållandet att ett mindre antal studerande, som reser med tåg, därvid ges en liten överkompensation får enligt CSN:s mening inte medföra att man avstår från att höja resetillägget. Resetillägget har till syfte att utgöra ett speciellt stöd för de elever som dagligen måste företa längre resor till skolan. Höjs inte resetillägget, innebär detta att utgifterna för studierna stiger mer för elever som måste resa till och från skolan än för elever som inte behöver resa. Tillsammans med inackorderingstillägget har resetillägget särskild betydelse för elever från glesbygderna. CSN föreslår att resetillägget i de olika avståndsklasserna bör utgå med 75, 105, 135 resp. 155 kr. Merkostnaden för statsverket vid en höjning av resetillägget enligt CSN:s förslag beräknas till ca 8 milj. kr.

6 Centrala studiehjäpsnämndens förslag till bestämmelser angående en särskild sjukförsäkring för studerande med återbetalningspliktiga studiemedel

Kungl. Maj:t uppdrog genom beslut den 29 juni 1973 åt CSN att i samråd med riksförsäkringsverket (RFV) utforma förslag till bestämmelser angående en särskild sjukförsäkring för studerande. Beslut om en sådan försäkring fattades av 1973 års riksdag (prop. 1973: 63, Sfu 1973: 17, rskr 1973: 240). CSN har i skrivelse den 11 januari 1974 i samråd med RFV lämnat förslag till särskild sjukförsäkring för studerande enligt följande.

CSN föreslår att sjukförsäkringen endast bör gälla de studerande som har återbetalningspliktiga studiemedel. Försäkringen är att betrakta som en skuldförsäkring vars syfte är att eliminera skuldsättning för studerande under sjukdomstiden. Försäkringen bör enligt CSN även inbegripa yngre studerande i gymnasial utbildning med återbetalningspliktiga studiemedel samt studerande som har extra studiemedel. Svensk studerande som studerar utomlands bör inte omfattas av sjukförsäkringen bl. a. på grund av att man inte kan ordna en tillfredsställande sjukkontroll i dessa fall. Däremot föreslås de utländska studerande i Sverige som har återbetalningspliktiga studiemedel ingå i sjukförsäkringen.

Försäkringen måste få retroaktiv verkan i vissa fall eftersom man kan söka studiemedel fram till den 30 oktober resp. den 15 april för den termin studiestöd utgår. Den studerande som blir sjuk i början av en termin skall genast sjukanmäla sig hos försäkringskassan även om studiestöd ännu inte beviljats. Den som sjukanmäler sig i efterhand när studiestöd beviljats kan enligt de regler som gäller för försäkringskassorna inte godtas utom i vissa fall.

Studiestöd söks och beviljas i flertalet fall för två terminer. För att få utkvittera studiemedel för en termin skall den studerande genom intyg från läroanstalten styrka att han bedriver de studier för vilka medlen beviljats. Således bör inte studieintyg utfärdas för studerande som på grund av sjukdom inte påbörjar studierna för terminen.

CSN framhåller att det vore olyckligt om en studerande som blir sjuk under senare delen av en termin och har studiemedel beviljade även för nästa, inte skulle bli försäkrad under denna termin på grund av att han inte har rätt att få studieintyg. Därför bör enligt CSN reglerna om utbetalning av studiemedel vidgas så att ett särskilt intyg bör kunna utfärdas av den nämnd som beviljat studiemedlen i stället för studieintyg.

För att alla studerande skall ha rätt till försäkringen under lika lång

tid föreslår CSN att studiestöd skall kunna beviljas för ny termin till studerande som på grund av sjukdom inte kan påbörja den nya terminens studier. Möjligheten föreslås bara gälla den som haft studiestöd närmast föregående termin och avse högst en termin.

Den särskilda sjukförsäkringen bör gälla endast så länge som studiestöd utgår. Det problem som uppstår om den studerande vid studiestödsperiodens slut fortfarande är sjuk är det enligt CSN angeläget att aktualisera och lösa i annat sammanhang.

Sjukförsäkringen innebär att de återbetalningspliktiga studiemedlen vid sjukdom omvandlas till sjukpenning. CSN föreslår att samtliga återbetalningspliktiga studiemedel, dvs. även barntillägg och extra studiemedel, skall inräknas i det belopp som i efterhand kan bli föremål för avskrivning.

Med hänsyn till att sjukförsäkringsfrågan inte varit löst har CSN följt en liberal praxis i fråga om återkrav på grund av sjukdom. Enligt prop. 1973: 63 är avsikten att den studerande under sjukdomstiden skall få behålla studiestödet. CSN utgår från att även studiebidragsdelen får behållas. I enlighet härmed bör studiestöd inte återkrävas vid avbrott på grund av sjukdom utom vad gäller resetillägg och inackorderingstillägg och för studiestöd som beviljats för utlandsstudier. Den som endast sökt och beviljats bidragsdelen får härigenom behålla bidraget.

Vissa studerande är obligatoriskt sjukpenningplacerade enligt lagen om allmän försäkring. Vissa samordningsproblem med den allmänna försäkringen kan uppstå. CSN föreslår att det belopp som i efterhand skall avskrivas från studiemedelsskulden reduceras om den studerande genom den allmänna försäkringen erhåller en sjukpenning som överstiger 25 kr. Reduktion bör ske med trefjärdedelar av det belopp varmed sjukpenningen överstiger 25 kr. De studerande som har frivillig sjukförsäkring får högst 20 kr. och de som är obligatoriskt försäkrade för högst 25 kr. kan genom den av CSN föreslagna sjukpenninggränsen bli fullt försäkrade även i den särskilda sjukförsäkringen för studerande. Sjukförsäkringen för studerande föreslås endast gälla vid hel arbetsoförmåga och ha en karenstid på 14 dagar. Om ny sjukperiod börjar inom 20 dagar efter föregående sjukperiods slut bör båda perioderna anses som en sjukperiod.

CSN föreslår att den nu gällande karenstiden inom den frivilliga försäkringen på 18 dagar bör sänkas till 14 dagar.

Sjukförsäkringens kostnad för ett år beräknas till 4,7 milj. kr. CSN föreslår att försäkringen bör göras avgiftsfri. Som skäl anför CSN att en avgiftsfri försäkring i förhållande till nuvarande anslag för studiemedelsfonden endast på sikt kräver en anslagsökning. Större rättvisa uppnås mellan studiemedelstagare som uppbär både studiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel än den som enbart söker studiebi-

drag. De med enbart studiebidrag får enligt CSN:s förslag en förmån genom att studiebidraget inte återkrävs vid avbrott på grund av sjukdom. Genom premiefrihet undviks dessutom ett omfattande administrativt merarbete. De administrativa kostnaderna skulle enligt CSN bli stora i förhållande till premiens storlek. Även vissa andra praktiska svårigheter skulle enligt CSN uppstå om avgift skall erläggas genom premie.

Om förslaget om premiefrihet inte skulle genomföras bör enligt CSN sjukförsäkringen för studerande subventioneras av staten med 20 % liksom vid den frivilliga försäkringen.

CSN redovisar även alternativ för om avgift skall erläggas. Tre premieklasser bör inrättas. CSN utgår från en kostnad på 4,7 milj. kr. och utan statlig subventionering. De som har maximala studiemedel bör betala 3 kr. per studiemedelsperiod om 15 dagar, de med halva studiemedel 1 kr. och 50 öre och yngre elever i gymnasial utbildning 25 öre. Sjukförsäkringspremien bör avräknas från studiebidragsdelen och i de fall studiebidrag inte utgår avräknas premien från de återbetalningspliktiga studiemedlen.

Om försäkringen skall finansieras genom avdrag för premier bör ett särskilt anslag under driftbudgeten upprättas.

Beslut om att studerande skall omfattas av den särskilda sjukförsäkringen för studerande fattas formellt av studiemedelsnämnd resp. CSN vid beviljning av studiemedel. Försäkringskassan svarar för kontroll av sjukförsäkringen och sjukintyg. Beslut som avser sjukskrivning föreslås i vanlig ordning kunna överklagas hos RFV och försäkringsdomstolen.

Försäkringskassorna skall lämna uppgift till CSN om antal sjukdagar, när sjukperiod infallit och eventuellt utbetalad sjukpenning enligt lagen om allmän försäkring. De administrativa kostnaderna för studiemedelsnämnderna och CSN beror bl. a. på om försäkringen förenas med premie eller inte, varför CSN anholder om att få återkomma med beräkningen om ytterligare medelsbehov.

CSN framhåller slutligen att de handlingar som förekommer i samband med den särskilda sjukförsäkringen för studerande sekretessregleras genom bestämmelserna i lagen (1973: 1053) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar. Med hänsyn härtill skulle det inte behövas något särskilt tillägg i 14 § lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar.

7 Departementschefen

De studerande vid eftergymnasiala utbildningsvägar och elever över 20 år i gymnasial utbildning erhåller studiemedel som består av studiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel. Studiemedlen är indexreglerade och utgår per år med 140 % av basbeloppet inom den allmänna försäkringen (med i februari 1974 gällande basbelopp om 8 100 kr. är nu maximibeloppet 11 340 kr.). Den studerande som har vårdnaden om barn kan dessutom erhålla barntillägg med 25 % av basbeloppet. Av studiemedlen utgör maximalt 1 755 kr. ett studiebidrag. Studiemedel utgår med hänsyn till den studerandes och makes ekonomi samt i viss utsträckning med beaktande av hans studiemeriter. För dem som studerar på minst halvtid kan deltidssstudiemedel utgå med halva det belopp som utgår till heltidsstuderande. En förutsättning för deltidssstudiemedel är att godtagbara skäl finns till att studierna bedrivs på deltid.

Till studerande under 20 år i gymnasial utbildning utgår studiestödet i form av studiebidrag jämte tillägg samt i vissa fall även av återbetalningspliktiga studiemedel. Studiebidraget utgör f. n. 125 kr. i månaden och de olika tilläggen utgår med skilda belopp. Den nuvarande studiehjälpen i form av direkta bidrag utgör f. n. 440 kr. i månaden.

Flera olika förslag till förbättringar av det studiesociala stödet har nu lagts fram. Förslagen avser i första hand studiemedelssystemet.

7.1 Studiemedelsutredningens förslag

Studiemedelsutredningen har i betänkandet (SOU 1973: 17) Teknisk översyn av studiemedelssystemet lagt fram förslag om ett nytt registrerings- och utbetalningssystem, baserat på automatisk databehandling (ADB). Syftet med detta förslag är att förenkla och rationalisera vissa av studiemedelsnämndernas särskilt betungande och tidskrävande arbetsrutiner vilka i dag utförs manuellt. Förslaget anger den yttre ramen och huvudrutinerna för ett ADB-baserat registrerings-system, där fördelningen av arbetsuppgifterna anges mellan de lokala organen och ett centralt placerat studiemedelstagarregister. När det gäller utbetalningsformen har utredningen funnit det mest lämpligt med utbetalning av studiemedel på postgiro. Det bör enligt min mening uppdras åt centrala studiestödsnämnden (CSN) att fortsätta utvecklingsarbetet i fråga om ett nytt registrerings- och utbetalningssystem. Jag avser att senare återkomma till Kungl. Maj:t i denna fråga. Enligt min mening går det föreslagna utbetalningssystemet väl att förena med en utbetalning efter den enskildes önskan så att bankerna liksom hittills engageras. Till de frågor som bör tas upp i det fortsatta utredningsarbetet hör bl. a.

terminsbegreppet, utbetalningsperioder, ansökningstid, studiekontrollen och omprövning av studiemedel. När det gäller studiekontrollen bör emellertid redan nu införas nya bestämmelser beträffande studieintygen. Jag delar utredningens uppfattning att det bör vara möjligt att låta annan personal än lärare vid läroanstalten skriva på studieintygen. Den studerande bör själv intyga att han har studerat och ämnar studera det kalenderhalvår studieintyget gäller för. Av intyget bör det också framgå vilka skyldigheter den studerande har att fullgöra vid avbrott i studierna eller byte av utbildning. Jag avser att i annat sammanhang föreslå att Kung. Maj:t uppdrar åt CSN att utfärda närmare bestämmelser om vilka personer vid resp. läroanstalt som bör vara berättigade att skriva intyg.

Utredningen har i fråga om behovsprövning mot egen inkomst föreslagit att fribeloppsgränsen mot egen inkomst bör höjas från 40 % till 55 % av basbeloppet per termin. Vidare föreslås att reduceringsfaktorn sänks från två tredjedelar till hälften av den del av inkomsten som överstiger fribeloppet.

Särskilda regler för korttidsstudiemedel föreslås gälla för utbildning om lägst 8 och högst 16 veckor vilken är fristående från annan längre sammanhängande utbildning. Korttidsstudiemedel föreslås utgå endast till den som inte haft studiemedel de senaste tolv månaderna. Enligt förslaget bör fribeloppet för korttidsstuderande vara mellan 360 och 440 % av basbeloppet per år och de maximala studiemedlen mellan 28 och 56 % av basbeloppet beroende på antal studieveckor.

Frågorna om fribelopp, reduceringsfaktor och korttidsstudiemedel har i fråga om vuxenstuderande nära samband med arbetet inom kommittén för studiestöd åt vuxna (SVUX), vars förslag om studiefinansieringen för vuxna väntas, enligt vad jag erfarit, föreligga under sommaren. Med hänsyn härtill anser jag att ställningstaganden till de frågor som utredningen tagit upp bör anstå till dess att SVUX lagt fram sitt förslag.

Behovsprövning av förmögenhet sker mot den egna och mot makes förmögenhet. Är förmögenheten större än fribeloppet, som är sex gånger basbeloppet, reduceras studiemedlen för termin med en femtedel av det överstigande beloppet. Makarnas förmögenhet bedöms var för sig, varför någon avräkning av ena makens skuld inte får göras från den andra makens tillgångar. Om de båda makarna har förmögenhet som överstiger fribeloppet, sker en reduktion av studiemedelsbeloppet i förhållande till såväl den egna som makens förmögenhet. Nuvarande regler stämmer inte överens med gällande förmögenhetsskattelagstiftning. Jag föreslår att underlaget för prövningen mot förmögenhet skall utgöra summan av den egna skattepliktiga förmögenheten plus makes skattepliktiga förmögenhet. Fribeloppsgränsen bör vara sex basbelopp för ensamstående och nio basbelopp för sammanboende med barn och gifta. Jag anser också i likhet med utredningen att den skattepliktiga förmö-

genheten skall ligga till grund för prövning av rätt till studiemedel dock med det undantaget att återbetalningspliktiga studiemedel i detta sammanhang inte bör betraktas som skuld.

När det gäller utbetalning av barntillägg ansluter jag mig till utredningens förslag. Det innebär att studerande som enligt hittills gällande regler har rätt till barntillägg på grund av att han är skyldig att utge underhållsbidrag skall visa att tidigare uppburet barntillägg kommit det underhållsberättigade barnet till del innan fortsatt barntillägg beviljas. Om detta inte går att visa skall barntillägg endast beviljas om den studerande medger att barntillägget får utbetalas direkt till barnets vårdnadshavare. För den som söker barntillägg för barn bosatt utanför Norden är man självfallet skyldig att kräva intyg eller motsvarande som visar att förutsättningarna för rätt till barntillägg föreligger. Det ankommer på CSN att utfärda närmare bestämmelser i denna fråga.

Utredningen föreslår att maximitiden för studiemedel bör sänkas från nuvarande 16 terminer till 13 terminer men att undantag bör kunna göras på grund av särskilda skäl. Även denna fråga hör samman med det arbete som bedrivs av SVUX. Jag är därför f. n. inte beredd att ta ställning till frågan.

I fråga om studielämplighetsprövningen tillämpas f. n. följande. För rätt till fortsatta studiemedel efter två terminers studier vid filosofisk fakultet krävs att 20 poäng skall vara uppnådda senast den 30 juni resp. den 31 december eller att den studerande senast den 31 augusti resp. den 19 januari uppnått 25 poäng. Utredningen föreslår att det vid prövning av studielämplighet för rätt till studiemedel skall tillämpas endast ett poängkrav, nämligen det som gäller vid ingången av tredje terminen. Poängkravet bör sättas till 25 poäng vid ingången av tredje terminen för rätt till studiemedel under denna termin. För att få studiemedel för två terminer bör den studerande vid samma tidpunkt ha uppnått 30 poäng. Det nuvarande systemet för bedömning av studielämpligheten är enligt min mening inte möjligt att behålla. Detta sammanhänger med det beslut som fattades av förra årets riksdag, vilket innebär ett nytt beräkningssystem för studiemedel, varvid studietiden normalt beräknas till nio månader. Studiemedelsutredningens förslag i fråga om poängberäkning innebär ingen förändring för den övervägande delen av de studerande. CSN har tillstyrkt att poängkraven sätts i enlighet med utredningens förslag i fråga om heltidsstuderande och att motsvarande justering såsom utredningen föreslagit görs även i fråga om deltidsstuderande. För egen del finner jag att förslagen, som i huvudsak kan ses som en följd av riksdagens beslut föregående år om hur studiestödet skall beräknas, är väl avvägda. Jag utgår ifrån att CSN i enlighet med sitt tillstyrkande kommer att genomföra förslagen i praktiken. Även i övrigt finner jag utredningens förslag i denna fråga väl avvägda.

Vidare har utredningen föreslagit vissa förändringar i studie me-

delsnämndernas sammansättning och arbetsformer. Studiemedelsnämndernas antal ledamöter bör bl. a. enligt utredningen ökas från fem till minst sex. Studiemedelsnämnd föreslås vidare få möjlighet att inrätta delegationer. Det ankommer på Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser i dessa frågor.

Slutligen föreslår utredningen ett förändrat inkomstbegrepp vid behovsprövning av studiemedel så att det inom skattesystemet använda begreppet sammanräknad inkomst läggs till grund för behovsprövningen. Detta förslag bör enligt min mening prövas av CSN i det av mig i det föregående förordade fortsatta utredningsarbetet.

7.2 Återbetalning av studiemedel

I prop. 1973:1 (bil. 10 s. 497) framhöll föredragande statsrådet att han ansåg det motiverat att ompröva studiemedelssystemets återbetalningsregler. Några ändringar i de grundläggande principerna var dock inte aktuella. En översyn av återbetalningsreglerna har nu gjorts av en särskild arbetsgrupp inom utbildnings- och finansdepartementen. Gruppen har haft överläggningar med företrädare för bl. a. löntagar- och stude-
randeorganisationer. I promemorian (Ds U 1973: 16) Återbetalning av studiemedel har förslag om ett nytt och förbättrat system för återbetalning av studiemedel lagts fram.

Förslaget innebär en allmän förbättring för dem som har att återbeta-
lata studiemedel. Denna förbättring uppnås genom generella förändringar av studiemedelssystemet i två avseenden, nämligen en höjning av studiebidraget och en reformering av återbetalningsreglerna.

Ett nytt system för hur återbetalningarna skall fullgöras föreslås. Detta leder bl. a. till att den avsedda återbetalningstiden alltid kan hållas, att de årliga förändringarna av den avgift som skall erläggas blir måttligare än nu genom att ett nytt inflationsskydd införs och att systemet blir enklare och mer överskådligt för den enskilde.

Förslaget innebär även betydande förstärkningar av trygghetsreglerna i återbetalningssystemet. Den gräns där avgift påförs skall enligt förslaget höjas och avgiften skall fastställas till en lägre andel än nu av avgiftsunderlaget, dvs. inkomst och förmögenhet. Reglerna om hänsynstagande till makes inkomst föreslås bli uppmjukade. Dessa ändringar har särskild betydelse för gifta hemarbetande som saknar egen inkomst av förvärvsarbete. En möjlighet till avskrivning av studiemedel vid sjukdom, handikapp e. d. föreslås.

Arbetsgruppens förslag går vidare på linjen mot en ökad enhetlighet i studiefinansieringssystemet. Studielån från allmänna studielånefonden föreslås kunna få återbetalas som om fråga vore om återbetalningspliktiga studiemedel.

Remissbehandlingen har visat att det råder enighet om de grundlägg-

gande förslagen i promemorian. Flera remissinstanser vill dock ytterligare öka statens åtaganden för dem som uppburit studiemedel. Några remissinstanser har — ehuru med skilda motiv — i detta sammanhang framhållit önskvärdheten av att ett ytterligare utredningsarbete kommer till stånd. Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) och Moderata ungdomsförbundet (MUF) har sålunda uttalat sig för en översyn av återbetalningsreglerna med syfte att låta studiemedlen utgå som ett konventionellt lån. Någon översyn med en sådan inriktning är jag dock inte beredd att förorda. Jag tillstyrker att arbetsgruppens förslag till ändringar i studiemedelssystemet genomförs. Om detta sker blir, som arbetsgruppen också framhållit, studiemedelssystemet än gynnsammare än f. n. särskilt för de betalningssvaga grupperna. Framför allt gäller att återbetalningarnas storlek anpassas bättre än enligt nu gällande regler till den enskildes betalningsförmåga. Jag vill erinra om att frågan om vilka förmåner som skall utgå vid studier kommer att aktualiseras i samband med arbetet inom SVUX. Ett betänkande från kommittén väntas under sommaren.

Arbetsgruppen har föreslagit en höjning av det maximala studiebidraget för ett läsår om nio månader från 1 755 kr. till ca 2 000 kr. Flera remissinstanser har uttryckt önskemål om att bidraget höjs ytterligare samt indexregleras. Landsorganisationen i Sverige (LO) och Tjänstemännens centralorganisation (TCO) har emellertid intagit en försiktigare hållning i studiebidragsfrågan och TCO anför bl. a. att skuldsättningen även beror på övriga bestämmelser som reglerar återbetalningsskyldigheten. Jag vill erinra om att frågan om indexreglering av studiebidraget har behandlats av riksdagen så sent som för ett år sedan. Socialförsäkringsutskottet erinrade då om att statsmakterna tidigare tagit ställning för en prioritering av studiestödet till vuxenstuderande i den mån resurser under de närmaste åren kan ställas till förfogande för studie-sociala ändamål (SfU 1973: 17). Jag ansluter mig till arbetsgruppens förslag om en höjning av studiebidraget fr. o. m. budgetåret 1974/75 till ca 2 000 kr. för ett läsår om nio månader. Studiebidraget bör då utgå med 222 kr. i månaden för heltidsstuderande och 111 kr. för deltidstuderande. De studiemedelstagare, som redan beviljats studiemedel för höstterminen 1974, bör genom en schabloniserad nedskrivning av sina återbetalningspliktiga studiemedel för höstterminen 1974 få kompensation för den föreslagna höjningen av studiebidraget.

Jag delar arbetsgruppens uppfattning att återbetalningsreglerna bör vara utformade så att den fastställda återbetalningstiden kommer att hållas, om inte den enskilde får uppskov med avgiftsbetalning eller gör frivilliga betalningar, och så att en jämn periodisering över hela återbetalningstiden åstadkoms.

Enligt nuvarande återbetalningsregler gäller den s. k. basbeloppsmetoden, vilket innebär att studiemedelstagaren skall återbetala ett lika stort

antal basbelopp som han uppburit under studietiden som återbetalningspliktiga studiemedel. Denna metod kompletteras av den s. k. jämförelseräntemetoden, som utgör en garanti för att återbetalningsskyldigheten enligt basbeloppsmetoden inte skall öka med mer än jämförelseräntan (60 % av statens normalränta).

De årliga avgifterna bestäms enligt basbeloppsmetoden. Slutregleringen av återbetalningsskyldigheten sker genom en jämförelse mellan de båda beräkningsmetoderna. Det är alltid den för den enskilde förmånligaste metoden som då skall tillämpas. Detta återbetalningssystem har i kombination med höjningarna av basbeloppet lett till en inte avsedd förkortning av återbetalningstiden. Enligt arbetsgruppen bör återbetalningsreglerna ändras så att denna effekt undviks. Arbetsgruppen har föreslagit att den årliga återbetalningen räknas upp med ett regleringstal som motsvarar antingen prisutvecklingen enligt konsumentprisindex under föregående år eller ett av Kungl. Maj:t fastställt garantital. För att minska studiemedelstagarnas återbetalningsskyldighet bör garantitalets storlek enligt förslaget läggas på en nivå som väsentligt understiger jämförelseräntans nuvarande storlek. Det lägsta av de båda talen skall alltid gälla. Garantitalet föreslås till 1,0320 enheter. Detta innebär att de återbetalningspliktiga studiemedlen kommer att räknas upp med högst 3,2 % per år. Detta garantital bör ligga fast under en längre period. Liksom f. n. är fallet bör avgiftsinbetalning inte medföra rätt till avdrag vid inkomstdeklarationen. De flesta remissinstanser har tillstyrkt arbetsgruppens förslag. Även jag ansluter mig till detta. Förslaget innebär dessutom förenklingar som gör att återbetalningsreglerna blir mer överskådliga för den enskilde. I stället för att som f. n. uttrycka återbetalningsskyldigheten dels totalt såsom ett visst antal basbelopp, dels årligt i form av en avgiftskvot bestämd i basbelopp och multiplicerad med gällande basbelopp, skall man enligt arbetsgruppens förslag alltid ange återbetalningsbelopp och årliga avgifter direkt i visst antal kronor.

Vid återbetalningen gäller f. n. att hänsyn tas till hälften av makens beskattningsbara inkomst samt förmögenhet som överstiger sex basbelopp. Nedsättning i avgiftsunderlaget får göras om den avgiftsskyldige har vårdnaden om barn under tio år. För den som inte har inkomst utgör avgiftsunderlaget ändå ett basbelopp. De i promemorian föreslagna reglerna innebär bl. a. att man tar bort schablonen om ett basbelopp för den som saknar inkomst samt att hänsyn tas till 40 % av makens taxerade inkomst upp till 20 000 kr. i taxerad inkomst och därefter ökar denna procentsats med 1 % för varje ytterligare 1 000-tal kr. i taxerad inkomst dock till högst 65 %. Enligt förslaget skall man även i fortsättningen ta hänsyn till förekomsten av barn under tio år. Vad jag här sagt om make gäller liksom hittills även ifråga om sammanboende. Förslaget innebär betydande förbättringar när det gäller makehänsynen

för hemmavarande utan egen inkomst och för gifta där maken har låg inkomst, men även för makar som båda är avgiftsskyldiga. Flera remissinstanser har anfört att de anser det principiellt felaktigt att ta hänsyn till makes inkomst. För egen del vill jag instämma i arbetsgruppens synpunkter att ett fullständigt slopande av hänsynen till makes inkomst ger effekter som är svåra att försvara ur rättvisesynpunkt. Dessutom skulle ett fullständigt borttagande innebära kraftiga minskningar i inbetalningarna av studiemedelsavgifter och därmed ökade kostnader för statsverket i ett läge när andra stora krav finns på samhällets insatser för studiesociala åtgärder. Enligt min mening måste man se denna fråga tillsammans med de övriga åtgärder som föreslås för att förbättra de studiesociala villkoren. Det framlagda förslaget gynnar främst de inkomstsvaga grupperna och jag tillstyrker därför de i promemorian föreslagna förändringarna.

Sedan studiemedelssystemet infördes har en allmän realinkomstutveckling ägt rum. Studiemedel har i allt större utsträckning erhållits av andra än de tidigare traditionella akademikergrupperna. Bl. a. detta talar för att de sociala skyddsreglerna förbättras. Jag ansluter mig härvid till promemorians förslag om att höja avgiftsgränsen från 2,5 basbelopp till 3,5 basbelopp samt att maximal avgift bör utgöra högst 20 % av skillnaden mellan avgiftsgräns och avgiftsunderlag. Förslaget om den höjda avgiftsgränsen innebär att man kan få uppskov med återbetalningen upp till en bruttoinkomst på 31 000—33 000 kr. (beräknat på basbeloppet 8 100 kr.). Den maximala avgiften kommer att öka långsammare än f. n. genom regeln att maximal avgift får utgöra högst 20 % av skillnaden mellan avgiftsgräns och avgiftsunderlag. Därmed dämpas margineffekterna.

Enligt nuvarande bestämmelser påförs ingen studiemedelstagare avgift för år efter det att han fyllt 65 år. Vid dödsfall avskrivs återstående återbetalningsskyldighet. Dessa regler föreslås i promemorian utvidgade så att befrielse kan medges i de fall den återbetalningsskyldiges betalningsförmåga på grund av sjukdom e. d. är varaktigt nedsatt eller beräknas så förbli för resten av livet samt avskrivning om dödsboet inte kan betala. Jag delar uppfattningen att detta förslag bidrar till att förstärka trygghetsreglerna och det bör enligt min mening genomföras. Dessutom bör enligt min mening, i enlighet med förslaget i promemorian, CSN kunna medge uppskov med återbetalningen upp till tio år i sänder i vissa fall.

Jag tillstyrker även förslaget i promemorian att möjligheterna till partiell avskrivning av studiemedel för vissa vuxenstuderande bör finnas kvar. I huvudsak bör avskrivning ske enligt de regler som f. n. gäller för sådana studerande i de fall då de erhållit studielån enligt det tidigare studiehjälsreglemente (1964: 402). Enligt gällande regler för avskrivning av studielån ställs krav på att personen i fråga skall ha varit

familjeförsörjare. Detta krav bör som anges i promemorian inte längre gälla. Det bör i fortsättningen enligt min mening inte heller gälla för de vuxna som enligt tidigare gällande regler beviljats lån enligt studiehjälpsreglementet.

De nya återbetalningsreglerna bör gälla alla studiemedelstagare som är återbetalningsskyldiga när de nya reglerna träder i kraft. Detta motiveras av att de föreslagna reglerna är förmånligare än nu gällande återbetalningsregler.

Studielån bör under vissa villkor som angetts i promemorian få omvandlas till återbetalningspliktiga studiemedel, dvs. återbetalas som frågavore om återbetalningspliktiga studiemedel. Detta innebär en förbättring framför allt för dem som har både studielån och studiemedel och innebär att den enskilde får ta del av studiemedelssystemets fördelar för hela sin återbetalningsskyldighet. Jag anser att konverteringen av studielån till återbetalningspliktiga studiemedel bör få ske enligt de grunder som föreslagits i promemorian samt att, som också föreslagits, konvertering första gången bör ske per den 1 januari 1976.

När det gäller genomförandet av förslagen till ändrade återbetalningsregler har det — som CSN och statskontoret påpekat — visat sig att reformen av praktiska och datatekniska skäl bör träda i kraft i två etapper.

Enligt vad jag inhämtat är det inte möjligt för CSN att ha ett nytt ADB-system för återbetalningsreglerna klart förrän den 1 januari 1976. Det är emellertid angeläget att de förslag arbetsgruppen lagt fram kan få effekt så tidigt som möjligt. Av den anledningen bör vissa övergångsåtgärder i detta syfte genomföras.

Dessa övergångsbestämmelser bör ges följande utformning.

Under år 1974 får man behålla såväl basbeloppsmetod som jämförelseräntemetod när det gäller att reglera den totala återbetalningsskyldigheten. Samtidigt är det angeläget att denna regleras efter de grunder som arbetsgruppen föreslagit. Detta är möjligt att genomföra för dem som under år 1975 inte skall erlägga avgift och för dem som då för första gången skall erlägga avgift. För dessa bör återbetalningsskyldigheten under år 1974 räknas upp med högst 3,2 %. För övriga återbetalningsskyldiga måste av tekniska skäl nu gällande jämförelseränta (4,2 %) gälla under första halvåret, medan denna ränta för andra halvåret bör fastställas till 3,2 %.

I ett antal fall kan vid den slutjämförelse som skall göras mellan basbeloppsmetod och jämförelseräntemetod vid utgången av år 1974 den förra metoden visa sig vara mer gynnsam. För att förbättringarna skall bli i stort sett lika stora för alla återbetalningsskyldiga, oavsett vilken metod som är mest gynnsam för den enskilde, bör ett fiktivt basbelopp användas i förevarande sammanhang. Det bör ansluta till vad jag nyss har föreslagit ifråga om beräkning av jämförelseränta för

återbetalningsskyldiga som skall erlägga avgift under år 1974 och därför fastställas till 8 400 kr.

Vad jag här föreslagit innebär att arbetsgruppens förslag i praktiken genomförs vid avsedd tidpunkt, även om man tvingas använda en provisorisk teknisk lösning.

Avgiften för år 1975 bör fastställas på i princip det sätt arbetsgruppen föreslagit; bl. a. bör således den ursprungliga återbetalningstiden gälla. Effekten härav blir en inte obetydlig sänkning av 1975 års avgifter för den som redan nu erlägger avgift och en lägre avgift än vad som skulle följa av nuvarande regler för den som år 1975 för första gången skall återbetala studiemedel.

Förbättringarna av de sociala trygghetsreglerna m. m. bör genomföras fr. o. m. den 1 januari 1975 liksom även förslaget om rätt till avskrivning eller uppskov i vissa fall.

7.3 Sjukförsäkring för studerande

Statsmakterna fattade år 1973 principbeslut om en särskild sjukförsäkring för studerande (prop. 1973: 63, SFU 1973: 17, rskr 1973: 240). Enligt detta principbeslut bör försäkringen vara obligatorisk för alla studerande med studiemedel och gälla den tid som studiemedel utgår. Under sjukdomstiden bör den studerande behålla sina studiemedel. De återbetalningspliktiga studiemedlen bör emellertid i efterhand reduceras med ett belopp som motsvarar utgående återbetalningspliktig del av studiemedlen per dag under de sjukdagar som den studerande är ersättningsberättigad för. Karenstiden bör sättas till 14 dagar.

CSN har nu i samråd med riksförsäkringsverket (RFV) utformat förslag till bestämmelser för denna försäkring. CSN föreslår att den särskilda sjukförsäkringen skall träda i kraft den 1 juli 1974. Enligt min mening behövs det dock en något längre förberedelsestid för ett genomförande av reformen. Jag förordar därför att den nya försäkringen skall gälla fr. o. m. den 1 januari 1975. Det ingivna förslaget bör kunna ligga till grund för ställningstagande till den närmare utformningen av försäkringen. Beredningen av frågan om försäkringens finansiering är ännu inte avslutad, varför jag i denna fråga avser att senare under året återkomma till Kungl. Maj:t. Detta bör dock inte utgöra hinder mot att redan nu ta upp övriga frågor till beslut.

F. n. saknas regler i studiestödslagen om rätt för den studerande att under sjukdom behålla sina studiesociala förmåner. I många fall har utbetalat studiestöd inte återkrävts. Enligt min mening bör studiestödslagen kompletteras med uttryckliga regler om rätt för sjuk studerande till studiestöd. Dessa regler bör avse i första hand studiemedel enligt 4 kap., dvs. det studiestöd som utgår till studerande vid bl. a. universitet och högskolor samt till äldre studerande i gymnasieskolor, folkhög-

skolor m. m. Reglerna bör dessutom gälla för återbetalningspliktiga studiemedel i studiehjälpssystemet. Motsvarande regler torde däremot inte behövas i fråga om bidragsformerna inom studiehjälpssystemet, eftersom de studerande enligt nuvarande praxis, efter särskild prövning, kan få behålla tidigare beviljat bidrag jämte vissa tillägg även under kortare tids sjukdom.

Vad jag här förordat bör gälla vid studier inom Sverige, oavsett om den studerande är svensk eller utländsk medborgare. Det kan däremot inte gälla för studier utomlands, eftersom möjlighet saknas att ordna erforderlig sjukkontroll.

Rätten att behålla studiestöd vid sjukdom bör avse i första hand varje termin så snart som den studerande under någon del av terminen ägnar sig åt studierna. Det är därför nödvändigt med någon form av spärrregler. Jag förordar att den som beviljas studiemedel första gången skall bedriva studier under en månad, innan han omfattas av den föreslagna försäkringen. Vidare bör studerande som blir sjuk efter det att han börjat studierna för terminen normalt ha rätt till studiemedel under sjukdomstiden endast om han ansökt därom före insjuknandet. Det är inte rimligt att i alla situationer upprätthålla kravet på att den studerande skall ha bedrivit studier under någon del av terminen. För studerande som under del av närmast föregående termin bedrivit studier för vilka studiehjälp eller studiemedel utgått eller kunnat utgå och under annan del av termin varit sjuk bör studiemedel kunna beviljas för följande termin. Jag föreslår därför att studiemedel enligt 4 kap. studiestödslagen — dvs. det studiestöd som utgår till studerande vid bl. a. universitet och högskolor samt till sådana studerande vid annan läroanstalt som fyllt 20 år — skall kunna utgå till studerande även om han är sjuk hela den följande terminen och alltså inte då kan bedriva studier. Vad jag nu har förordat bör gälla även för det fall då den studerande varit sjuk under den första terminen förutsatt han bedrivit studier under någon del av den terminen.

Den särskilda sjukförsäkringen ger befrielse från återbetalningsskyldighet. Befrielsen bör utformas så att de återbetalningspliktiga studiemedel som belöper på sjukdomstiden efter en karenstid om 14 dagar avräknas från det belopp som återbetalningsskyldigheten avser.

När det gäller studerande som är obligatoriskt sjukpenningplacerade enligt lagen om allmän försäkring föreslår CSN att det belopp som i efterhand skall avskrivas från de återbetalningspliktiga studiemedlen reduceras om den studerande genom den allmänna försäkringen erhåller en sjukpenning som överstiger 25 kr. Reduktionen bör enligt CSN ske med tre fjärdedelar av det belopp varmed sjukpenningen överstiger 25 kr. Enligt min mening bör reduktionen ske med 100 % av beloppet överstigande 25 kr. Motsvarande bör gälla i fråga om ersättning för yrkesskada. Med den till 25 kr. satta sjukpenninggränsen kan de studeran-

de som har frivillig sjukförsäkring och de som är obligatoriskt försäkrade för högst 25 kr. bli fullt försäkrade även i den särskilda sjukförsäkringen för studerande. Härigenom kan de studerande sägas kunna få en dagsersättning från själva försäkringen motsvarande f. n. ca 55—60 kr.

Vad jag föreslagit bör gälla endast ifråga om studerande som är helt oförmögen att bedriva studier på grund av sjukdom. Vid partiell oförmåga kan studiestöd utgå redan enligt gällande bestämmelser. Att avräkna återbetalningspliktiga studiemedel vid partiell oförmåga torde stöta på nästan oöverstigliga praktiska svårigheter.

Jag har inte något att invända mot regeln att om ny sjukdom börjar inom 20 dagar efter föregående sjukperiods slut båda perioderna ses som en sjukperiod.

Den studerande, som uppbär återbetalningspliktiga studiemedel eller studiebidrag enligt 4 kap. studiestödslagen skall vid sjukdom anmäla detta till försäkringskassan vilken skall svara för kontroll av sjukförsäkringen och sjukintyg. Försäkringskassorna skall senare lämna uppgift till CSN om bl. a. antalet sjukdagar för den studerande.

Försäkringskassornas kontroll bör utformas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller enligt lagen (1962: 361) om allmän försäkring. Efter mönster av vad som gäller inom den allmänna försäkringen bör därför vissa spärregler finnas. Sådana spärregler kan behövas t. ex. om den studerande inte följer läkares ordination eller om han underlåter att iakttä t. ex. föreskrifter om anmälan av sjukdomsfallet till försäkringskassan.

Reglerna om utbetalning av studiemedel kan behöva jämkas i detta sammanhang eftersom den sjuke inte kan få studieintyg. Han bör i stället kunna få studiemedel mot företeende av ett särskilt intyg för studie-
stödsmyndighet.

Tillämpningen av vad jag föreslagit om den särskilda sjukförsäkringen kräver att CSN får vissa uppgifter från allmän försäkringskassa. Enligt 14 § lagen (1937: 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar (14 § senast ändrad 1973: 1053), den s. k. sekretesslagen, åtnjuter handlingar i bl. a. ärenden rörande allmän försäkring eller eljest allmän försäkringskassas verksamhet sekretesskydd i vad handlingarna angår enskilds personliga förhållanden. Eftersom sekretesskyddet är knutet till handling i visst ärende och inte till uppgift rörande visst förhållande kan uppgift som CSN erhåller från allmän försäkringskassa komma att hos CSN sakna sekretesskydd, något som måste anses mindre tillfredsställande. Enligt vad jag erfarit avser emellertid chefen för justitiedepartementet att senare i år föreslå Kungl. Maj:t att förelägga riksdagen förslag till erforderlig ändring i sekretesslagen. Vad gäller övriga sekretessfrågor som har samband med ärenden om studiestöd kommer, enligt vad jag inhämtat, offentlighets-

och sekretesslagstiftningskommittén, vars uppdrag omfattar frågan om en genomgripande reform av lagstiftningen om offentlighet och sekretess, att ta upp dessa i sitt slutbetänkande.

7.4 Förslag på studiehjälpens område

Slutligen vill jag ta upp några frågor om studiestödet till yngre elever i gymnasieskolan m. fl. skolformer.

Studiehjälp utgår f. n. dels i form av studiebidrag, dels i form av olika tillägg. Studiebidraget utgör sedan den 1 januari 1974 125 kr. i månaden. CSN har nu föreslagit en höjning av inkomstprövat tillägg, behovsprövat tillägg och resetillägg.

När det gäller det behovsprövade tillägget vill jag förorda en förbättring. För att förbättra ekonomin för studerande i familjer med mycket låga inkomster föreslår jag att det behovsprövade tillägget ökas från högst 90 kr. till högst 110 kr. i månaden.

Resetillägget bör enligt min mening höjas fr. o. m. den 1 juli 1974. Beloppen bör höjas från 65, 85, 110 och 130 kr. i månaden till 75, 95, 125 och 145 kr. i månaden för avstånd om 6, 15, 25 resp. 35 km. Jag beräknar att utgifterna för resetillägg ökar med ca 7 milj. kr. Det ankommer på Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser i denna fråga. Jag är i övrigt inte beredd att nu tillstyrka CSN:s förslag.

I prop. 1974: 1 (bil. 14) har chefen för bostadsdepartementet anfört beträffande inkomstgränser för bostadstilläggen att 1972 års skatteutredning enligt tilläggsdirektiv har i uppdrag att söka åstadkomma en lindring av de s. k. marginaleffekterna för inkomsttagare i mellaninkomstlägen och att beakta behovet av skattesänkningar för inkomsttagare med lägre inkomster. För att möjliggöra en provisorisk lösning av dessa frågor skall utredningen utarbeta förslag som kan läggas till grund för beslut vid 1974 års riksdag. Ställningstagande till frågan om ändring av inkomstgränserna m. m. för bostadstilläggen under år 1975 bör därför anstå tills skatteutredningen lagt sitt förslag. Inkomstgränserna för det inkomstprövade tillägget är f. n. kopplade till de gränser som gäller för bostadstillägg. Frågan om en eventuell förändring av inkomstgränserna för det inkomstprövade tillägget får jag således återkomma till i annat sammanhang.

I enlighet med det anförda har inom utbildningsdepartementet upprättats förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973: 349).

8 Specialmotivering

De förslag i fråga om studiestödet som jag har lagt fram i det föregående föranleder ett stort antal ändringar i studiestödslagen (1973: 349). De nya reglerna om återbetalning av studiemedel kräver en fullständig överarbetning av bestämmelserna i 5 kap. Bestämmelser med anledning av den nya sjukförsäkringen för studerande föranleder ett flertal nya paragrafer i 3—5 kap. samt dessutom ändringar i vissa gällande paragrafer i dessa kapitel och i 6 kap. De nya reglerna om rätt till barntillägg och om beaktande av egen och makes förmögenhet, vilka föranleds av studiemedelsutredningens betänkande, medför ändringar i 4 kap. I detta kapitel måste också 24 § ändras i anledning av höjningen av studiebidraget. Förhöjningen av det behovsprövade tillägget föranleder en ändring av 3 kap. 11 §. Som jag tidigare har angett byter centrala studiehjälpnsnämnden den 1 juli 1974 namn och kommer därefter att benämnas centrala studiestödsnämnden. Detta namnbyte berör ett stort antal paragrafer i studiestödslagen. Slutligen medför de föreslagna bestämmelserna om konvertering av studielån till återbetalningspliktiga studiemedel ändringar och tillägg i övergångsbestämmelserna till studiestödslagen.

3 kap.

5 §

I 5 § har med anledning av förslaget om sjukförsäkring för studerande förts in en bestämmelse av innebörd att återbetalningspliktiga studiemedel kan utgå även under sjukdom. Som jag har framhållit i den allmänna motiveringen behövs inte någon motsvarande föreskrift beträffande studiehjälpens bidragsformer.

5 a §

Enligt 3 kap. 3 § studiestödskungörelsen (1973: 418) beviljas studiehjälp efter ansökan. I detta förhållande föreslås ej någon ändring. Bestämmelsen har dock förts till studiestödslagen på grund av de bestämmelser som föreslås ingå i nya 3 kap. 14 § andra stycket studiestödslagen.

13—19 §§

I dessa nya paragrafer har tagits in de bestämmelser om sjukförsäkring som föranleds av förslaget i den allmänna motiveringen. Nuvarande 3 kap. 13—19 §§ har flyttats till 3 kap. 20—22 och 24—27 §§.

Studiestöd enligt 13—19 §§ kan utgå endast vid sjukdom som medför

att den studerande är helt oförmögen att bedriva sina studier. Är han endast delvis oförmögen att studera kan studiehjälp utgå om detta följer av övriga bestämmelser i 3 kap. Av detta följer att någon motsvarighet inte finns i 3 kap. 13—19 §§ till sådan halv sjukpenning som kan utgå enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring (AFL) vid sådan nedsättning av arbetsförmågan som inte är fullständig. Studiestöd enligt 13—19 §§ kan inte utgå i de fall då den studerande på grund av barns födelse eller adoption låter bli att studera. I sådant fall utgår föräldrapenning enligt AFL.

Frågan huruvida någon på grund av sjukdom är helt oförmögen att bedriva studier skall självfallet avse just de studier som den studerande håller på med och inte bara frågan huruvida han överhuvudtaget kan bedriva några studier. Detta har i författningstexten markerats genom att ordet sina inskjutits framför ordet studier.

13 §

Liksom enligt AFL avses i 6 kap. med sjukperiod tid varunder den studerande oavbrutet lider av sjukdom (jfr 3 kap. 10 § sista stycket AFL). Begreppet sjukperiod är av betydelse främst vid beräkning av karenstid enligt 5 kap. 78 §.

14 §

Återbetalningspliktiga studiemedel vid sjukdom kan naturligtvis utgå endast för sådan del av en termin under vilken den studerande skulle ha bedrivit studier om han inte blivit sjuk. Dessutom måste gälla att fråga är om studier vid sådan läroanstalt vid vilken studiehjälp kan utgå.

Enligt vad som anförts i den allmänna motiveringen skall återbetalningspliktiga studiemedel kunna utgå för sjukperiod som infaller under en termin, om den studerande under någon del av terminen kunnat bedriva de avsedda studierna. Det saknar därvid betydelse när under terminen han bedriver dessa studier. Det är alltså fullt möjligt att han är sjuk under t. ex. de fyra första månaderna och frisk under den sista av terminens fem månader för att studiestöd skall kunna utgå. Är han sjuk i början av en termin innan han påbörjat sina studier, kan fråga om hans rätt till återbetalningspliktiga studiemedel inte avgöras förrän han blivit frisk och börjat studera. Återbetalningspliktiga studiemedel får nämligen utgå för sjukperiod endast om den studerande bedrivit studier under någon del av terminen.

I andra och tredje styckena har tagits in de spärregler avseende rätten till återbetalningspliktiga studiemedel för tiden före ansökan och före viss studietid som jag förordat i den allmänna motiveringen.

15 §

Som jag föreslagit i den allmänna motiveringen bör rätten till åter-

betalningspliktiga studiemedel inte vara i tiden obegränsad. Det bör alltså inte vara möjligt att termin efter termin få återbetalningspliktiga studiemedel så snart man studerat någon eller några få dagar oavsett studieprognosen och övriga omständigheter. Om sjukdomen varar mycket länge kan det nämligen ibland finnas skäl att ifrågasätta om den studerande verkligen kommer att slutföra sina studier. En prövning härav kan bli aktuell efter exempelvis sex månaders sjukdom. I 15 § föreslås därför att en studerande som under två på varandra följande terminer varit sjuk under mer än sex månader kan få återbetalningspliktiga studiemedel endast om särskilda skäl föreligger.

16—19 §§

Sjukkontrollen har i 16 § anförtrotts de allmänna försäkringskassorna. Närmare regler om kontrollen har tagits in i 17—19 §§. Dessa regler har utformats i nära överensstämmelse med motsvarande bestämmelser i AFL.

Beslut av försäkringskassa bör liksom enligt AFL kunna överklagas. Bestämmelser härom bör tas in i studiestödsförelsen (1973: 418).

22 §

Enligt vad jag förordat i den allmänna motiveringen bör återbetalningspliktiga studiemedel under sjukdom kunna utgå endast vid studier inom Sverige. Detta föranleder en komplettering av 22 §.

4 kap.

10 §

I denna paragraf har förts in en bestämmelse av samma innebörd som den som förts in i 3 kap. 5 §.

14 §

I denna paragraf har förts in vissa av de bestämmelser om rätt till barntillägg för den som ej är vårdnadshavare som jag föreslagit i den allmänna motiveringen. Ytterligare bestämmelser om rätten till barntillägg har tagits in i en ny paragraf, 40 §.

I ett nytt tredje stycke i 14 § anges vad som krävs för rätt till barntillägg för att detta skall kunna utgå till den som är skyldig att utge underhållsbidrag, om han förut fått barntillägg för samma barn. För att den studerande skall kunna uppfylla de villkor som således skall gälla behövs nya regler om hur stor del av uppburna studiemedel, däri inbegripet studiebidraget, som skall anses utgå såsom barntillägg i de fall då studiemedlen reduceras på grund av bl. a. den studerandes inkomst och förmögenhet enligt 4 kap. 17—20 §§. Dessa nya regler bör ges den innebörden att utgående studiemedel i första hand skall räknas som barntillägg. Detta innebär exempelvis att om den studerandes rätt till studiemedel för ett helt läsår om nio månader enligt reducerings-

reglerna i 4 kap. 17—20 §§ begränsas till 25 % av basbeloppet, anses hela detta belopp utgå som barn tillägg. Den studerande blir alltså skyldig att överlämna hela beloppet till vårdnadshavaren eller att medge att hela beloppet betalas direkt till vårdnadshavaren. Bestämmelserna härom har tagits in i 40 §.

Studiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel skall alltid avrundas till helt krontal (nya 41 §). Detsamma föreslås nu för barn tillägget.

17, 19 och 21 §§

Ändringarna i dessa paragrafer föranleds av vad jag i den allmänna motiveringen föreslagit om behovsprövning med hänsyn till förmågenhet.

24 §

Av 4 kap. 13 § tredje stycket studiestödslagen följer att studiemedel kan utgå för en tidsperiod som omfattar minst 15 dagar samt att sådan period skall anses motsvara en halv månad. I den allmänna motiveringen har jag föreslagit en höjning av det i studiemedlen ingående studiebidraget. Detta leder till att studiebidraget för period om en halv månad maximalt skall utgöra 111 kr. för heltidsstuderande och 56 kr. för deltidstuderande.

28—36 §§

I dessa paragrafer har förts in dels bestämmelser om rätt till studiemedel i form av studiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel som motsvarar bestämmelserna om återbetalningspliktiga studiemedel i 3 kap. 13—19 och 22 §§, dels en bestämmelse om rätt till studiemedel i visst fall för sjukperiod som omfattar hela den studerandes studietid under en termin. I fråga om denna bestämmelse hänvisas till vad som anförts i den allmänna motiveringen. Nuvarande 4 kap. 28—33 §§ har flyttats till 4 kap. 36, 38, 39 och 41—43 §§.

40 och 41 §§

Dessa paragrafer har behandlats i specialmotiveringen till 41 §.

5 kap.

Enligt gällande bestämmelser skall återbetalningen i princip fördelas på tiden fram t. o. m. det år då den återbetalningsskyldige fyller 50 år, dock på minst 15 år. I vissa fall — särskilt om den återbetalningsskyldige behöver uppskov — kan återbetalningstiden förlängas. Inte i något fall får dock återbetalningstiden sträcka sig längre än t. o. m. det år då den återbetalningsskyldige fyller 65 år. Vid dödsfall upphör återbetal-

ningsskyldigheten. I dessa regler föreslår jag inte några förändringar. Syftet med mitt förslag är bara att garantera att återbetalningen verkligen fördelas på hela återbetalningstiden, vilket f. n. inte alltid är fallet. Härigenom vinnns framför allt en bättre anpassning till den återbetalningsskyldiges ekonomi. För att detta syfte skall förverkligas krävs en rad bestämmelser av rent teknisk natur. I och för sig vore det möjligt att begränsa författningstexten till sådana bestämmelser. Detta skulle emellertid leda till att författningen skulle bli mycket svårtillgänglig för den enskilde. Han skulle exempelvis tvingas läsa ett stort antal bestämmelser bara för att få veta återbetalningstidens längd. En sådan utformning — som i stort bygger vidare på nuvarande författningstext — kan inte anses godtagbar. I stället bör i ett inledande avsnitt tas in — förutom vissa inledande bestämmelser — huvudreglerna om när återbetalningen skall börja och om hur lång återbetalningstiden skall vara. Dessutom bör avsnittet innehålla uppgift om att återbetalningstiden under vissa angivna villkor kan förkortas eller förlängas. Vidare bör anges vilka slags avgifter som den återbetalningsskyldige skall betala. Övriga bestämmelser, genom vilka i huvudsak anges hur nu nämnda regler tekniskt förverkligas, bör inflyta i senare avsnitt. Genom en sådan uppläggning vinnns att de återbetalningsskyldiga inom ramen för ett fåtal paragrafer kan få reda på huvudprinciperna för återbetalningen och detta utan att behöva taga del av de tekniska konstruktioner på vilka återbetalningssystemet byggts upp.

Huvudsakliga grunder

1—14 §§

Till detta avsnitt har förts vissa grundläggande bestämmelser. Sålunda har i 1 §, i likhet med vad som föreskrivs i nuvarande 1 §, angetts att den som uppburit återbetalningspliktiga studiemedel skall återbetala dessa genom årliga avgifter. Av bestämmelserna med anledning av den nya sjukförsäkringen följer att återbetalning i vissa fall inte skall ske (77—79 §§). I 2 § de nya bestämmelserna anges att återbetalningen skall börja under det tredje året efter det år för vilket den återbetalningsskyldige senast uppburit återbetalningspliktiga studiemedel. Detsamma gäller f. n. vilket följer av en jämförelse mellan nuvarande 6 och 10 §§. De huvudsakliga grunderna för återbetalningstidens längd finns i 3—11 §§ de nya bestämmelserna. Dessa huvudsakliga grunder avviker i princip inte från vad som i sak gäller redan nu men har hittills inte kommit till direkt uttryck i författningstexten. Återbetalningsskyldigheten skall bestämmas på grundval av vissa faktorer. Dessa anges i 12 § de nya bestämmelserna. Motsvarande bestämmelse finns nu i 2 §. I 13 § de nya bestämmelserna anges vilka avgifter som kan debiteras den återbetalningsskyldige. Direkt motsvarighet därtill

saknas f. n. Slutligen ges i 14 § de nya bestämmelserna vissa definitioner. Motsvarande definitioner finns nu i 4 resp. 10 §.

3 §

I 3 § första stycket anges på vilket antal år återbetalningstiden normalt skall fördelas. Om återbetalningsbeloppet inte är så stort att minst en tiondel av basbeloppet kommer att erläggas i avgift för det första avgiftsåret skall återbetalningstiden enligt 3 § andra stycket förkortas så, att detta minsta avgiftsbelopp uppnås. Hur återbetalningstiden då närmare skall beräknas framgår av de paragrafer vartill hänvisas i 3 § andra stycket. I sista stycket anges att återbetalningstiden, liksom enligt nuvarande 6 och 23 §§, inte får omfatta år efter det under vilket den återbetalningsskyldige fyller 65 år.

4—5 §§

I 4 och 5 §§ anges de omständigheter som medför att den ursprungliga återbetalningstiden skall förlängas eller förkortas. Förlängning skall ske om beslut fattats att slutlig avgift inte skall utgå för visst avgiftsår eller skall utgå med lägre belopp än det årsbelopp som gäller för den återbetalningsskyldige för samma år. Förlängning skall också ske, om den återbetalningsskyldige inte erlägger avgift eller del av avgift för visst avgiftsår. Återbetalningstiden skall förkortas om den återbetalningsskyldige befrias från viss del av återbetalningsskyldigheten. Det skall också ske om han frivilligt återbetalar visst belopp eller om beslut fattas om återkrav av visst belopp. Förlängning eller förkortning skall ske med det antal år som skulle ha krävts för att erlägga motsvarande avgifter. Det bör anmärkas att förkortningen skall avse visst antal år i slutet av återbetalningstiden.

Arbetsgruppen har föreslagit att återkrav enligt 6 kap. 2 § skall inverka på återbetalningstid m. m. först i och med att den återbetalningsskyldige erlägger det återkrävda beloppet. CSN har emellertid angett att enligt nuvarande praxis avförs återkrävda belopp ur det normala återbetalningssystemet så snart beslutet om återkrav fattats. Eftersom det ofta tar flera år innan belopp, som återkrävs blir återbetalda, anser CSN att nuvarande praxis bör behållas. Jag finner att praktiska skäl talar för att så bör vara fallet. Berörda bestämmelser (5, 16, 18, 19, 20, 49, 55 och 56 §§) har därför utformats så, att beslutet om återkrav är avgörande för förkortning av återbetalningstid m. m.

6—10 §§

Om den återbetalningsskyldige uppbär nya studiemedel innan han till fullo återbetalt de studiemedel som han tidigare uppburit måste ny gemensam återbetalningstid fastställas för honom. Härom ges bestäm-

melser i 6—9 §§. Dessa bestämmelser gäller de fall då den återbetalningsskyldige uppbär nya studiemedel, innan han betalt tillbaka vad han tidigare uppburit. Som framgår av specialmotiveringen till 24 § kan det inträffa att återbetalningsskyldigheten upphört men att den under något senare år uppkommer på nytt på grund av att den återbetalningsskyldige återfår visst belopp som han tidigare erlagt. Uppbär sådan återbetalningsskyldig nya studiemedel efter det att återbetalningsskyldigheten första gången upphört men innan den ånyo upphört, skall en ny gemensam återbetalningstid fastställas för de äldre och de nya studiemedlen enligt 6—9 §§.

I 10 § anges att den nya återbetalningstiden kan förlängas eller förkortas av de skäl som angetts i 4 resp. 5 § samt att bestämmelserna i dessa paragrafer därvid äger tillämpning.

Den nya återbetalningstiden skall tillämpas fr. o. m. året efter det att de nya studiemedlen uppburits (7 §). Normalt skall återbetalningstiden fördelas på samma sätt som när återbetalningstiden ursprungligen fastställdes (8 § första och andra styckena samt 9 §). Återbetalningstiden får dock inte understiga det antal år som skulle ha kvarstått av den gamla återbetalningstiden, om de nya studiemedlen inte uppburits (8 § fjärde stycket). Innebörden av detta behandlas närmare i specialmotiveringen till 25—28 §§. Den årliga avgiften för det första nya återbetalningsåret får inte vara lägre än den årliga avgift som skulle ha utgått för samma år om de nya studiemedlen inte uppburits (8 § tredje stycket). Vad detta innebär i ett antaget fall framgår även av specialmotiveringen till 25—28 §§.

11 §

Paragrafen motsvarar nuvarande 23 § tredje stycket.

Om dödsboet efter den återbetalningsskyldige saknar tillgångar för att bestrida avgift som inte erlagts, bör CSN ha möjlighet att befria dödsboet från skyldigheten att erlägga avgiften. Detsamma bör gälla om andra synnerliga skäl föreligger för sådan befrielse. Så torde ofta vara fallet om dödsboets tillgångar är så obetydliga att de endast förslår till att täcka kostnaderna för begravning och bouppteckning.

12 §

I paragrafen namnges de begrepp som skall ligga till grund för bestämmandet av den återbetalningsskyldighet som angetts i det föregående. Bestämmelser om innebörden i dessa begrepp ges i 15—36 §§.

13 §

I 13 § anges vilka avgifter som kan påföras den återbetalningsskyldige. Någon skillnad i förhållande till vad som nu gäller föreslås inte.

Återbetalningsskyldigheten skall fullgöras genom erläggande av preliminära avgifter (37—41 §§) och i vissa fall kvarstående avgifter (50 §).

Debiteras kvarstående avgift utgår tilläggsavgift (51 §). Påminnelseavgift påförs den återbetalningsskyldige om han inte erlägger preliminär avgift, kvarstående avgift eller del av sådan avgift inom föreskriven tid (64 §). I vissa fall kan extra avgift debiteras den återbetalningsskyldige eller hans dödsbo (67—72 §§).

Bestämmande av återbetalningsskyldigheten

Regleringstal

15 §

Frågan om regleringstalet har jag behandlat i den allmänna motive-ringen. Vissa remissinstanser har ansett att nettoprisindex, dvs. konsumentprisindex minus indirekta skatter, bör användas i stället för bruttoprisindex, dvs. konsumentprisindex. Som arbetsgruppen framhållit är det emellertid lämpligast att använda bruttoprisindex.

Konsumentprisindex för november månad visst år fastställs i slutet av december samma år. Det innebär att det regleringstal som skall tillämpas vid beräkning av återbetalningsbeloppets storlek vid årets utgång kan fastställas av CSN senast vid denna tidpunkt. Ofta torde det redan före december månads ingång stå klart om konsumentprisindex utvecklats så, att regleringstalet för året skall utgöras av garantitalet. Intet hindrar att CSN i sådant fall fastställer detta regleringstal innan uppgift om konsumentprisindex för november föreligger.

Regleringstalet anges med fyra decimaler. Den fjärde decimalen avrundas uppåt, om den femte decimalen är 5 eller ett högre tal. De nya reglerna om beräkning av avgifter och återbetalningsbelopp innebär att produkten av årsbeloppet och antalet kvarstående återbetalningsår, pågående år inräknat, normalt skall motsvara återbetalningsbeloppet vid närmast föregående års utgång. Mindre avvikelser kan uppstå vid en sådan jämförelse därför att varje års avgift i regel skall motsvara föregående års avgift multiplicerad med regleringstalet och att detta tal således endast omfattar fyra decimaler. Sådan avvikelse tillrättaläggs dock vid bestämmande av årsbeloppet för det sista återbetalningsåret. Avgiften skall nämligen då utgå med det belopp som motsvarar det lägsta av årsbelopp och kvarstående återbetalningsbelopp. I den mån produkten av årsbeloppet för närmast föregående år och regleringstalet då överstiger återbetalningsbeloppet vid närmast föregående års utgång anges därför i 24 och 29 §§ att årsbeloppet skall utgå med ett belopp som motsvarar återbetalningsbeloppet.

Återbetalningsbeloppet under år före det första avgiftsåret

16—19 §§

Reglerna om återbetalningsbeloppet saknar motsvarighet f. n. Åter-

betalningsbeloppet motsvarar dock närmast summan i basbelopp av återbetalningspliktiga studiemedel enligt nuvarande regler. I 16—19 §§ ges bestämmelser om återbetalningsbeloppets storlek under år före det första avgiftsåret. Därpå följer i 20 och 21 §§ regler om återbetalningsbeloppets storlek under avgiftsår. För beräkning av återbetalningsskyldigheten enligt bl. a. bestämmelserna om årsbelopp och avgifter i 22—29 och 37—51 §§ behövs regler om återbetalningsbeloppets storlek vid varje års utgång. Den enskilde behöver också för sin allmänna självdeklaration tillgång till uppgift om återbetalningsbeloppet vid årets utgång. Reglerna i 16—21 §§ anger därför hur återbetalningsbeloppet skall beräknas vid visst års utgång. Som indirekt framgår av reglerna om beräkning av årsbeloppet är emellertid återbetalningsbeloppet vid ett års utgång och vid närmast följande års ingång ett och samma belopp.

Återbetalningsbeloppet vid utgången av det år, då den återbetalningsskyldige första gången uppburit återbetalningspliktiga studiemedel, motsvarar produkten av det uppburna beloppet och regleringstalet för året, jämkat så att det svarar mot det antal dagar av året som förflutit sedan den studerande uppburit medlen (16 § första stycket). Jämkningsen enligt 17 § ske på följande sätt. Regleringstalet för året minskas med talet 1 (t. ex. $1,032 - 1 = 0,032$). Det tal som därvid erhålles multipliceras med det antal dagar som återstod av året, när den återbetalningsskyldige uppbär studiemedlen. Den erhållna produkten divideras därefter med talet 360, dvs. antalet dagar under hela året [$(0,032 \times 180): 360 = 0,016$]. Summan av det tal som då erhålls och talet ett utgör det jämkade regleringstalet ($0,016 + 1 = 1,016$). Om detta tal multipliceras med det uppburna studiemedelsbeloppet fås återbetalningsbeloppet vid årets utgång ($1\,000 \times 1,016 = 1\,016$). Har studiemedel uppburits vid flera tillfällen får varje uppburet belopp multipliceras med ett särskilt jämkat regleringstal. Summan av de då erhållna produkterna utgör därvid återbetalningsbeloppet vid årets utgång (16 § andra stycket).

De nu angivna reglerna för beräkning av återbetalningsbeloppet gäller i vad de avser under året uppburna studiemedel även under följande år före första avgiftsåret (19 § första stycket 2 och tredje stycket) samt under avgiftsår (20 § första stycket 2 och andra stycket).

Vid utgången av annat år än det år då studiemedel för första gången uppburits men före det första avgiftsåret utgör återbetalningsbeloppet summan av dels produkten av regleringstalet för året och återbetalningsbeloppet vid föregående års utgång, dels produkten av ett jämkat regleringstal och under året uppburna studiemedel (19 §). Vad som avses med jämkat regleringstal har jag nyss redovisat.

Om den återbetalningsskyldige under år före det första avgiftsåret återbetalt uppburna studiemedel, skall återbetalningsbeloppet vid årets utgång minskas med produkten av det sålunda återbetalda beloppet och

ett jämkat regleringstal (16 § tredje stycket och 19 § tredje stycket). Härvid skall det jämkande regleringstalet bestämmas enligt motsvarande grunder för vilka nyss redogjorts (18 § och 19 § tredje stycket). Det tal som skall multipliceras med regleringstalet, minskat med talet 1, skall därvid motsvara det antal dagar som återstod av året när betalningen skedde. Som exempel kan antas att den återbetalningsskyddige den 1 januari uppbär 1 000 kr. Han återbetalar därefter 500 kr. den 1 oktober. Om regleringstalet är 1,032 utgör återbetalningsbeloppet den 31 december $1\,032 - 504 (500 \times 1,008) = 528$ kr.

Om den återbetalningsskyldige anser att återbetalningsbelopp beräknats med oriktigt belopp bör han ha möjlighet att söka rättelse hos CSN [jfr nuvarande 5 kap. 11 § studiestöds-kungörelsen (1973: 418)]. Han kan naturligtvis också anföra besvär över nämndens beslut i frågan hos kammarrätten. Bestämmelse härom bör tas in i studiestöds-kungörelsen.

Vidare skall anmärkas att återbetalningsbeloppet vid visst års utgång skall minskas, om beslut under året fattats enligt 60 § om befrielse från del av återbetalningsskyldigheten. Härvid äger vad som anförts om frivillig återbetalning motsvarande tillämpning (16 § tredje stycket, 18 § och 19 § tredje stycket). Återbetalningsbeloppet skall också minskas, om beslut fattas under året om återkrav enligt 6 kap. 2 §. Härvid skall minskningen ske med det belopp som vid pågående års utgång motsvarar det återkrävda beloppet. Närmare bestämmelser om beräkning härav finns i 19 § andra stycket. Dessa bestämmelser kan illustreras med följande exempel. Den återbetalningsskyldige lyfter år 1 den 1 juli 2 000 kr. och år 2 den 1 april 3 000 kr. År 3 återkrävs 1 000 kr. av de under år 1 uppburna studiemedlen och 2 000 kr. av de under år 2 uppburna studiemedlen. Regleringstalet antas vara oförändrat 1,032. Vid utgången av år 3 skall hans med stöd av 19 § första och tredje styckena beräknade återbetalningsbelopp då minskas med $1\,082 + 2\,114 = 3\,196$ kr. $[(1\,000 \times 1,016 \times 1,032 \times 1,032) + (2\,000 \times 1,024 \times 1,032)]$. Jag vill i sammanhanget erinra om att på studiemedel, som återkrävs, utgår enligt 6 kap. 2 § tredje stycket ränta fr. o. m. den dag då medlen uppburits.

Återbetalningsbelopp under avgiftsår

20—21 §§

Återbetalningsbeloppet vid utgången av år, för vilket årlig avgift skall fastställas, erhålls om återbetalningsbeloppet vid föregående års utgång efter att ha minskats med vissa belopp och ökats med andra multipliceras med regleringstalet för året (20 och 21 §§). Har nya studiemedel uppburits under året skall produkten av dessa och ett jämkat regleringstal läggas till. Liksom f. n. saknar det, om nya studiemedel inte har uppburits under året, betydelse för beräkning av återbetalnings-

beloppets storlek, när olika belopp har erlagts, t. ex. när frivillig återbetalning har skett. Detsamma gäller i fortsättningen i vad avser beslut om befrielse enligt 60 § andra stycket.

Det belopp varmed återbetalningsbeloppet skall minskas före multiplikation med regleringstalet utgör summan av dels under året påförda avgifter — dvs. såväl preliminära avgifter för året som kvarstående avgifter för tidigare år — dels under året gjorda frivilliga betalningar, dels belopp i fråga om vilket beslut om befrielse enligt 60 § meddelats under året, dels belopp varom återkravsbeslut fattats enligt 6 kap. 2 § under året. Sådant belopp som skall återbetalas på grund av återkrav, skall beräknas till det belopp som motsvarar det återkrävda beloppet vid närmast föregående års utgång. Denna beräkning skall, som följer av 20 § andra stycket, ske med tillämpning av bestämmelserna i 19 § andra stycket. I 20 § andra stycket anges även att bestämmelserna i 16 § tredje stycket och 18 § skall äga motsvarande tillämpning. Detta kan t. ex. bli fallet om den återbetalningsskyldige under ett år uppburit nya studiemedel och om under samma år beslut fattats om återkrav av en del av dessa.

På motsvarande sätt skall återbetalningsbeloppet ökas med summan av dels under året enligt 74 eller 75 § återburna belopp, dels under året enligt 66 § förfallna avgifter eller delar av förfallna avgifter. Avgifter enligt 66, 74 eller 75 § måste därvid omräknas till det belopp varmed de i princip skulle ha utgått om de i stället debiterats den återbetalningsskyldige för pågående år. Om som exempel en avgift om 1 000 kr. påförts den återbetalningsskyldige för avgiftsår 1 och samma avgift helt återbetalats år 3, skall avgiften upptas med produkten av samma avgift för år 2 och det i slutet av år 2 fastställda regleringstalet. Avgiften för år 2 utgör i sin tur produkten av avgiften för år 1, dvs. 1 000 kr., och det i slutet av år 1 fastställda regleringstalet. Om regleringstalen för år 1 och 2 utgör 1,032 resp. 1,010 skall alltså den återförda avgiften beräknas till $(1\,000 \times 1,032) \times 1,010$ eller 1 042 kr.

Arsbelopp

22—29 §§

Enligt 2 § inträder liksom f. n. skyldighet att återbetala uppburna återbetalningspliktiga studiemedel fr. o. m. tredje året efter det år för vilket den återbetalningsskyldige senast uppburit studiemedel i form av studiebidrag eller återbetalningspliktiga studiemedel. I samband med att återbetalningsskyldighet inträder skall ett årsbelopp beräknas för den återbetalningsskyldige. Årsbelopp skall därefter beräknas så länge den återbetalningsskyldige har ett återbetalningsbelopp vid utgången av närmast föregående år (22 §). Årsbeloppet ligger till grund för beräkning av preliminära och slutliga avgifter. Det bestäms på grundval av regleringstal och återbetalningsbelopp. Avgörande för års-

beloppets storlek är emellertid i regel främst återbetalningstidens längd. Som huvudregel gäller att återbetalningstiden bestäms med hänsyn till antalet kvarstående år till dess den återbetalningsskyldige uppnår viss ålder. Därutöver finns emellertid olika bestämmelser som innebär att årsbeloppet inte får understiga visst belopp (23 § andra och tredje styckena samt 26—28 §§). I sådant fall minskas antalet återbetalningsår enligt huvudregeln i förhållande härtill. Därutöver finns också vissa bestämmelser som anger att årsbelopp inte får överstiga vissa belopp (25 § andra stycket och 26 § sista stycket). De nya reglerna bygger på att återbetalningstiden skall vara lika lång som avsetts med nuvarande regler, dvs. i allmänhet t. o. m. det år då den återbetalningsskyldige fyller 50 år. Även i de nya reglerna finns de undantag från denna huvudregel som gäller f. n. Som jag har angett i den allmänna motiveringen innebär dock den nya konstruktionen av återbetalningsreglerna att den i reglerna angivna återbetalningstiden kommer att stå fast. Højningar av basbeloppets storlek kan alltså inte längre leda till att återbetalningstiden förkortas.

Enligt 5 kap. 17 § de nuvarande bestämmelserna kan den återbetalningsskyldige befrias från visst års eller vissa års slutliga avgifter. Sådan befrielse leder till att återbetalningstiden skjuts framåt med det antal år som fordras för att de belopp som befrielserna avsett skall kunna erläggas. Återbetalningstiden får dock inte förskjutas framåt så, att den kommer att omfatta år efter det under vilket den återbetalningsskyldige fyller 65 år. Det sist nämnda innebär att belopp som på grund av befrielse inte kan utgå under år före det under vilket den återbetalningsskyldige fyller 66 år aldrig skall debiteras den återbetalningsskyldige. Befrielsen är i detta fall alltså slutlig. I annat fall skall avgift f. n. debiteras under varje år efter den ursprungligen fastställda återbetalningstiden med det belopp som motsvarar produkten av den återbetalningsskyldiges avgiftskvot och basbeloppet vid ingången av året. Motsvarande regler skall gälla även i fortsättningen. Innebörden i att någon befrias från avgift enligt nuvarande 5 kap. 17 § har emellertid missförståtts på så sätt, att man trott att det inneburit slutlig befrielse från skyldighet att återbetala visst belopp och inte bara ett uppskov. Det är därför lämpligt att i författningstexten använda begrepp som bättre speglar att det är fråga om uppskov med erläggande av avgift eller del av avgift. De nya bestämmelserna härom finns främst i 39, 40, 43 och 47 §§.

Återbetalningstiden förskjuts också f. n. framåt om beslut om debitering av avgift helt eller delvis förfaller enligt 5 kap. 30 § de nuvarande bestämmelserna på grund av att avgiften eller del därav inte betalas. Motsvarande skall gälla även i fortsättningen.

23 §

I paragrafen ges bestämmelser om beräkning av årsbeloppet för det

första avgiftsåret. Detta erhålls genom att återbetalningsbeloppet vid utgången av närmast föregående år delas med antalet kvarstående år t. o. m. det år under vilket den återbetalningsskyldige fyller 50 år eller, om till dess inte återstår 15 år, med talet 15. Om t. o. m. det år under vilket den återbetalningsskyldige fyller 65 år inte återstår 15 år, skall dock återbetalningsbeloppet delas med det tal som motsvarar antalet år t. o. m. det under vilket han fyller 65 år.

Årsbeloppet skall dock uppgå till minst en tiondel av det basbelopp som gäller vid ingången av det första avgiftsåret. Som följd härav skall återbetalningsbelopp som understiger två tiondelar av basbeloppet helt erläggas under det första avgiftsåret. Bestämmelserna härom finns i 23 § andra och tredje styckena. Som exempel kan antagas att återbetalningsbeloppet är 7 700 kr. och basbeloppet 8 000 kr. Årsbeloppet skall då fastställas till 800 kr. Antalet återbetalningsår blir följaktligen tio. Vid oförändrat penningvärde fördelar sig årsbeloppen och därmed utgående avgifter på dessa tio år med 800 kr. under vart och ett av de första nio åren och med 500 kr. under det tionde året (24 § andra stycket).

24 §

Bestämmelsen i andra stycket om att årsbeloppet inte får vara högre än återbetalningsbeloppet vid föregående års utgång har betydelse endast för det år som kan antas bli det sista avgiftsåret.

Reglerna om att årsbeloppet skall utgöra produkten av årsbeloppet för närmast föregående år och det regleringstal som fastställts i slutet av samma år, dock högst det belopp som motsvarar återbetalningsbeloppet vid närmast föregående års utgång, kan dock inte gälla utan undantag. Att så är fallet belyses av följande exempel. Den återbetalningsskyldige, A, har ett återbetalningsbelopp vid utgången av år 8 om 2 000 kr. Hans årsbelopp för år 9 antas vara 1 500 kr. Regleringstalet antas vara oförändrat 1,032. Vid utgången av år 9 har A då ett återbetalningsbelopp om 516 kr. Hans årsbelopp för år 10 blir följaktligen enligt 24 § andra stycket 516 kr. Vid utgången av år 10 har A inget återbetalningsbelopp. Han har därför inte heller något årsbelopp för år 11. A har emellertid helt underlåtit att betala avgifter för år 9. Beslutet om debitering av dessa avgifter förfaller under hösten år 11 (jfr 66 §). Vid utgången av år 11 har A följaktligen ånyo ett återbetalningsbelopp på grund av den tidigare återbetalningsskyldigheten. År 12 blir således ett avgiftsår, medan år 11 inte var det. För år 12 skulle för A, om några bestämmelser utöver 24 § första och andra styckena inte gällde, beräknas ett årsbelopp om 533 kr. ($516 \times 1,032$). Årsbeloppet för år 12 bör emellertid vara detsamma som skulle ha beräknats för året om år 11 varit avgiftsår och hänsyn inte tagits till det enligt 24 § andra stycket reducerade årsbeloppet för år 10. Därför har i 24 § tredje stycket föreskrivits att årsbeloppet i sådant

fall skall beräknas till det årsbelopp, som skulle ha beräknats för året, om 24 § andra stycket ej tillämpats vid den senaste beräkningen. Årsbeloppet skall vidare anses ha beräknats för varje år t. o. m. året närmast före det nya avgiftsåret 12. Årsbeloppet får dock inte överstiga återbetalningsbeloppet vid närmast föregående års utgång. För A:s del innebär reglerna i 24 § tredje stycket att årsbeloppet för år 12 skall utgöra 1 649 kr. ($1\,500 \times$ de regleringstal som fastställs i slutet av åren 9, 10 och 11 eller $1,032 \times 1,032 \times 1,032$). Detta årsbelopp är lika stort som det återbetalningsbelopp som beräknats för A vid utgången av år 11. Skulle A ha betalt viss del av avgifterna för år 9 skulle återbetalningsbeloppet och därmed också årsbeloppet ha blivit lägre (24 § tredje stycket sista punkten).

25—28 §§

I dessa paragrafer, som har en motsvarighet i nuvarande 7 §, ges bestämmelser om hur årsbeloppet skall bestämmas för år närmast efter det under vilket den återbetalningsskyldige ånyo uppburit återbetalningspliktiga studiemedel (nya studiemedel).

Huvudregeln är därvid att återbetalningsbeloppet vid närmast föregående års utgång, bestämt enligt 20—21 §§ med beaktande av bl. a. de nya studiemedlen, skall delas med antalet kvarstående återbetalningsår och att den kvot som då erhålls skall utgöra årsbeloppet. Antalet kvarstående år motsvarar det antal år som återstår t. o. m. det år då den återbetalningsskyldige fyller 50 år, dock minst 15. Återstår inte 15 år t. o. m. det år under vilket den återbetalningsskyldige fyller 65 år, skall antalet återbetalningsår motsvara antalet år t. o. m. det år då han uppnår denna ålder (25 § första stycket).

Har den återbetalningsskyldige under tidigare avgiftsår fått uppskov helt eller delvis med erläggande av visst års avgift, förlängs återbetalningstiden enligt 4 § med det antal år som fordras för att debitera ny avgift i stället för den som avses med uppskovet. I den mån uppskovet avser större belopp än som kan debiteras för de år som återstår t. o. m. det år under vilket den återbetalningsskyldige fyller 65 år, kommer dock inte någon ny avgift att debiteras, dvs. den återbetalningsskyldige blir i denna del definitivt befriad från återbetalningsskyldigheten. Den omständigheten att en återbetalningsskyldig, som fått uppskov med viss avgift, uppbär nya återbetalningspliktiga studiemedel får inte leda till en förkortning av den återbetalningstid som gällde för tidigare uppburna återbetalningspliktiga studiemedel. De nya återbetalningspliktiga studiemedlen skall alltså återbetalas under de år som återstår av återbetalningstiden för de tidigare uppburna återbetalningspliktiga studiemedlen. Detta innebär bl. a. att betalningen av de nya återbetalningspliktiga studiemedlen skall fördelas högst på det antal år som återstår t. o. m. det år under vilket den återbetalningsskyldige fyller 65 år.

Bestämmelser av denna innebörd har tagits in i 25 § andra stycket. Som exempel kan antagas att den återbetalningsskyldige, A, tar ut nya studiemedel det år han fyller 35 år. Han har tidigare fått helt uppskov med tre års avgifter. Då A:s återbetalningstid ursprungligen fastställdes, beräknades denna t. o. m. det år under vilket A skulle fylla 50 år. Den nya återbetalningstid som skall fastställas vid ingången av det år, då A fyller 36 år, kommer följaktligen att avse tiden fram t. o. m. det år då han skall fylla 53 år eller således omfatta 18 år. Vad nu anförts stämmer överens med vad studiesociala utredningen föreslog i betänkandet Rätt till studiemedel (SOU 1963: 74 s. 251).

Emellertid finns vissa undantagsregler som medför att antalet återbetalningsår inte kommer att uppgå till det antal som följer av de regler för vilka nyss har redogjorts. För det första gäller därvid att årsbeloppet i regel inte får understiga en tiondel av basbeloppet (26 § andra stycket). Härav följer att ett återbetalningsbelopp som understiger två tiondelar av basbeloppet skall erläggas under det första nya avgiftsåret (26 § första stycket).

Hittills har varje års avgift varit knuten till basbeloppets utveckling. Om avgiften för det första avgiftsåret överstigit en tiondel av basbeloppet har således varje följande avgift också kommit att göra detta. Så behöver emellertid inte bli fallet i framtiden. Om regleringstalet i regel skulle bestämmas av garantitalet, kan det mycket väl tänkas att det belopp, som motsvarar en tiondel av basbeloppet vid ingången av det år då A i nyss nämnda exempel fyller 36 år, är högre än kvoten mellan återbetalningsbeloppet vid närmast föregående års utgång och det tal som motsvarar antalet återbetalningsår, 18, i vårt exempel. En tillämpning av regeln om att årsbeloppet utgör minst en tiondel av basbeloppet skulle då kunna innebära att den kvarstående återbetalningstiden förkortas. Så bör inte bli fallet. För att undvika detta har i 26 § sista stycket föreskrivits att årsbeloppet får bestämmas till högst det belopp som fordras för att antalet återbetalningsår skall vara minst lika många som de skulle ha varit om nya studiemedel inte utgått.

Denna regel kan belysas med följande exempel. Årsbeloppet för B avgiftsår 1, då B fyller 31 år, är 850 kr. B:s återbetalningstid är 20 år. Basbeloppet vid ingången av avgiftsår 1 är 8 000 kr. Avgiftsår 10 har B:s årsbelopp stigit till 1 150 kr. Under detta avgiftsår uppbär B den 1 oktober nya studiemedel med 2 000 kr. Regleringstalet är oförändrat 1,032. Vid utgången av avgiftsår 10 utgör B:s återstående återbetalningsbelopp 13 884 kr. ($1\,150 \times 10 \times 1,032 + 2\,000 \times 1,008$). Enligt huvudregeln i 25 § skulle hans årsbelopp för avgiftsår 11 uppgå till 925 kr. ($13\,884 : 15$). Basbeloppet vid detta avgiftsårs ingång antas emellertid vara 16 000 kr. En tiondel därav är 1 600 kr. Årsbeloppet skall därför enligt 26 § andra stycket fastställas till 1 600 kr. och återbetalningstiden till 9 år. Då denna tid är kortare än den återbetalningstid som hade gällt om nya

studiemedel ej utgått, dvs. en återbetalningstid om 10 år, träder undantagsregeln i 26 § sista stycket in. Årsbeloppet skall följaktligen bestämmas till 1 388 kr. (13 884: 10).

Vidare gäller att årsbeloppet alltid skall fastställas till lägst det belopp med vilket årsbeloppet skulle ha utgått om den återbetalningsskyldige inte uppburit nya studiemedel under närmast föregående år (27 §).

Sist angivna regel kan illustreras med följande exempel. C har 20 återbetalningsår t. o. m. det år under vilket han fyller 50 år. Årsbeloppet för det första avgiftsåret har fastställts till 1 533 kr., vilket innebär att C hade ett återbetalningsbelopp vid utgången av året närmast före det första avgiftsåret på ca 30 660 kr. Regleringstalet antas vara oförändrat 1,032. Det år C fyller 46 år lyfter han den 1 juli nya studiemedel med 10 000 kr. Hans årsbelopp är det året 2 458 kr. Återstående återbetalningsbelopp, de nya studiemedlen medräknade, är vid utgången av samma år 20 314 kr. ($9\,839 \times 1,032 + 10\,000 \times 1,016$). Enligt huvudregeln skulle nu C få 15 års återbetalningstid och således ett årsbelopp under det år han fyller 47 om 1 354 kr. Detta årsbelopp understiger emellertid det årsbelopp som skulle ha gällt om nya studiemedel inte utgått eller 2 536 kr. ($2\,458 \times 1,032$). Årsbeloppet skall följaktligen fastställas till sist nämnda belopp. Antalet återbetalningsår blir följaktligen nio. Vid oförändrat penningvärde fördelar sig årsbeloppen på dessa nio år med 2 536 kr. under vart och ett av de första åtta åren och med 26 kr. under det nionde året.

Om den återbetalningsskyldige, A, i det under specialmotiveringen till 24 § angivna exemplet uppbär nya studiemedel under år 11, skall bestämmelserna i 25—27 §§ tillämpas vid beräkning av årsbeloppet för A för år 12. Detta följer av 28 §. Härvid får årsbeloppet för A för år 12 inte beräknas till lägre belopp än 1 649 kr. (27 § jämfört med 24 § tredje stycket).

Avgiftsunderlag

30—35 §§

Paragraferna motsvarar nuvarande 3 §.

Som framgått av vad jag har anfört i den allmänna motiveringen föreslås vissa ändringar i vad avser hänsynstagande till egen och makes inkomst samt till barn under tio år. Efter den omläggning av skattesystemet, som skedde fr. o. m. 1972 års taxering, har det nuvarande begreppet beskattningsbar inkomst inte samma innebörd som tidigare. Vid fastställande av avgiftsunderlaget bör därför, som arbetsgruppen föreslagit, den taxerade och inte som nu den beskattningsbara inkomsten vara avgörande. Dessutom bör, också i enlighet med arbetsgruppens förslag, underskottsavdrag över 4 000 kr. jämnställas med taxerad inkomst. Bestämmelser i dessa avseenden har förts in i 34 §.

För att ett basbelopp skall få avdragas bör fortfarande krävas att den återbetalningsskyldige har vårdnaden om barn som är under tio år. Jag kan därför inte dela den uppfattning som framförts av vissa remissinstanser om att tio-årsgränsen bör höjas. Skälet härtill är främst att behovet om barntillsyn inte är så framträdande när barnet uppnått tio års ålder. Det basbelopp som kan få avdragas mot makes inkomst, då barn under tio år finns, skall dragas från makens hela taxerade inkomst och således inte från den del av makens inkomst som skall beaktas enligt 31 §. Följande exempel kan illustrera de föreslagna reglerna i 31 och 32 §§ angående vilken del av makes inkomst som skall ingå i avgiftsunderlaget. Makens hela taxerade inkomst antages vara 25 000 kr. Ett barn under tio år finns. Det belopp som inte kan avdragas från den återbetalningsskyldiges inkomst uppgår till ett halvt basbelopp eller, vid ett antaget basbelopp om 8 000 kr., 4 000 kr. Makens inkomst minskas således till 21 000 kr. Av detta belopp skall enligt 31 § 41 % eller 8 610 kr. ingå i avgiftsunderlaget.

34 §

I paragrafen definieras begreppet inkomst. Motsvarande definition finns f. n. i 4 §.

Vid bedömande av fråga om underskottsavdrag överstiger 4 000 kr. bör, om den återbetalningsskyldige är gift, makarnas sammanlagda underskottsavdrag beaktas och det överskjutande beloppet därefter fördelas på var och en av makarnas hela taxerade inkomst i förhållande till de av envar av dem gjorda underskottsavdragen. Om som exempel den ena maken har underskottsavdrag om 3 000 kr. och den andre om 2 000 kr., skall således det överskjutande beloppet, dvs. 1 000 kr., fördelas på makarna med tre femtedelar eller 600 kr. och två femtedelar eller 400 kr.

35 §

I paragrafen anges vad som avses med förmögenhet vid bestämmande av avgiftsunderlaget. Bestämmelser därom saknas f. n. i 5 kap.

Med förmögenhet bör, i överensstämmelse med CSN:s hittillsvarande praxis, avses skattepliktig förmögenhet enligt förordningen (1947: 577) om statlig förmögenhetsskatt. Även skuld som består av återbetalningspliktiga studiemedel bör således få beaktas. Jag vill i detta sammanhang crinra om att, enligt 12 § 1 mom. förordningen (1947: 577) om statlig förmögenhetsskatt, skall den skattepliktiga förmögenheten för makar beräknas var för sig. Skuld som inte kan avdras från den närmast berättigade makens förmögenhet, får dock avräknas på den andre makens förmögenhet.

Om man vill uppnå överensstämmelse med vad som gäller för beräkning av den återbetalningsskyldiges inkomst bör förmögenheten vid

slutet av avgiftsåret beaktas. I praxis har emellertid CSN ansett att med förmögenhet bör avses förmögenheten vid utgången av året närmast före avgiftsåret. Skälet därtill har framför allt varit att därigenom har den återbetalningsskyldige ett fast belopp att utgå från om han vill bedöma möjligheterna till uppskov helt eller delvis, enligt 39 eller 40 § de nya bestämmelserna, med erläggande av preliminär avgift för avgiftsåret. Anledning saknas att frånga denna praxis.

Avgiftsgräns

36 §

Paragrafen motsvarar nuvarande 5 §.

Avgiftsgränsen har, som jag närmare berört i den allmänna motiveringen, höjts till tre och ett halvt basbelopp. I andra stycket anges i förknäktande syfte att avgiftsgränsen skall avrundas nedåt till närmaste hela hundratal kronor. Motsvarande regler gäller redan beträffande avgiftsunderlaget (se 33 § de nya bestämmelserna och 3 § sista stycket nuvarande bestämmelser).

Preliminär avgift

37—41 §§

Bestämmelserna om preliminär avgift finns f. n. i 10 och 15—17 §§. De har nu förts samman till ett avsnitt, vilket omfattar 37—41 §§. Av de nya bestämmelserna saknar 40 och 41 §§ motsvarighet f. n.

37 §

Preliminär avgift skall utgå för varje avgiftsår, om inte annat beslutas enligt 39—41 §§.

38 §

I nuvarande 16 § finns detaljerade regler för att förhindra att den återbetalningsskyldige belastas med större avgift än som motsvarar hans återstående återbetalningsskyldighet. Motsvarande skydd nås i förslaget genom dels regeln i 38 § att preliminär avgift utgår med samma belopp som årsbeloppet, dels reglerna i 22—29 §§ om årsbelopp, dels reglerna om återbetalningsbeloppet i 20 och 21 §§. Det är att märka att avgifter som under året eller tidigare år debiterats den återbetalningsskyldige inte ingår i återbetalningsbeloppet. Detta gäller oavsett om den återbetalningsskyldige erlagt avgiften eller ej. Det sagda innebär att det i 38 § är tillräckligt att föreskriva att preliminär avgift skall utgå med samma belopp som årsbeloppet. Detta får nämligen i sin tur enligt 24 och 29 §§ de nya bestämmelserna inte beräknas till högre belopp än återbetalningsbeloppet vid närmast föregående års utgång.

39 §

Bestämmelserna i 39 § motsvarar bestämmelserna i nuvarande 17 §

med den skillnaden att begreppet befrielse eller motsvarande uttryck har ersatts med uttrycken »ej skall utgå» och »nedsättas». Skälet härtill har jag redovisat i specialmotiveringen till 22—29 §§.

40 §

Bestämmelserna i 40 § är nya. De har behandlats i den allmänna motiveringen.

41 §

För att administrativt förenkla och därmed också förbilliga upp-
börden av preliminära avgifter föreskrivs i 41 § att preliminär avgift
som understiger 100 kr. inte skall utgå som avgift för avgiftsåret. Mot-
svarande belopp kommer följaktligen att debiteras den återbetalnings-
skyldige i slutet av återbetalningstiden. Om det är fråga om preliminär
avgift för det sista avgiftsåret skall avgiften dock debiteras den åter-
betalningsskyldige, oavsett om den understiger 100 kr.

Preliminär avgift understiger — med undantag för sista avgiftsåret —
100 kr. endast om beslut om jämkning enligt 39 § meddelats. I sådana
fall skall storleken av den slutliga avgiften för året alltid bli föremål för
särskild prövning (43 §). Skulle det därvid visa sig att den slutliga avgif-
ten också skulle bli lägre än 100 kr. utgår inte heller någon slutlig avgift
för året (48 §). Betalningsskyldighet uppskjuts alltså till ett senare år.

Slutlig avgift och kvarstående avgift

42—51 §§

Bestämmelser om slutlig avgift finns f. n. i 11, 12 och 18—22 §§.
Motsvarande bestämmelser har nu förts samman till ett särskilt avsnitt
som omfattar 42—51 §§. De föreslagna bestämmelserna i 47 § saknar
dock motsvarighet i nuvarande bestämmelser.

42 §

Bestämmelserna i 42 § motsvarar nuvarande 12 § första stycket och
nuvarande 22 §.

Slutlig avgift skall alltid bestämmas till samma belopp som årsbelop-
pet, om inte annat beslutas efter särskild prövning. Bestämmelserna om
när sådan särskild prövning skall ske finns i 43 §.

43 §

Bestämmelserna i 43 § motsvarar helt nuvarande 18 §. Som an-
getts i specialmotiveringen till 22—29 §§ har begreppet befrielse eller
motsvarande uttryck ersatts med uttrycken »ej skall utgå» och »ned-
sättas».

44 §

I 44 § har tagits in bestämmelser vilka motsvarar vad som nu före-

skrivs i 11 §. Arbetsgruppen har föreslagit att utöver vad som nu gäller skall införas en bestämmelse av innebörd att återbetalningsskyldig som för visst år kan antagas ha uppburit inkomst från annat land skall anses ha ett avgiftsunderlag som överstiger avgiftsgränsen. Bakgrunden härtill är främst att det av hittills gällande dubbelbeskattningsavtal följt att den som varit bosatt i Sverige men arbetat i annat nordiskt land kunnat komma att sakna taxerad inkomst i Sverige. Av undantagsreglerna i nuvarande 5 kap. 12 § har då följt att han inte behövt betala studiemedelsavgift. Numera ingångna dubbelbeskattningsavtal med Danmark, Finland och Norge innebär dock en sådan ändring i beskattningsreglerna att det av arbetsgruppen föreslagna tillägget inte behövs (jfr prop. 1971: 172, 1973: 179 och 1973: 201).

45 och 46 §§

Bestämmelserna i de nya 45 och 46 §§ motsvarar nuvarande 12 § andra resp. tredje stycket. Jag får här hänvisa till vad jag anfört i den allmänna motiveringen angående de sociala skyddsreglerna.

47 §

Bestämmelserna i 47 § är nya. De har behandlats i den allmänna motiveringen.

48 §

Bestämmelserna i 48 § motsvarar nuvarande 19 §.

49 §

Bestämmelserna i 49 § motsvarar nuvarande 20 §.

Slutlig avgift enligt 49 § bestäms enligt 61 § andra stycket de nya bestämmelserna snarast möjligt efter det att taxering för avgiftsåret verkställts i första instans. Det innebär att beslutet om den slutliga avgiften inte kan fattas förrän på hösten året närmast efter avgiftsåret. Detta har till följd att CSN vid bestämmande av den slutliga avgiften inte bara kan ta hänsyn till det återbetalningsbelopp som fanns vid ingången av avgiftsåret och under avgiftsåret skedda förändringar av återbetalningsbeloppet utan också måste beakta vad som hänt efter avgiftsårets utgång fram t. o. m. den dag då den slutliga avgiften bestäms. Till exempel måste således CSN beakta vilka preliminära avgifter som den återbetalningsskyldige debiterats för det nya avgiftsåret. Regler i dessa avseenden finns i 49 §. Det skall dock tilläggas att särskild beräkning av att den slutliga avgiften inte överstiger visst belopp kan bli aktuell endast om avgiften skall bestämmas under det sista avgiftsåret.

50 och 51 §§

Bestämmelserna i 50 och 51 §§ motsvarar helt bestämmelserna i nuvarande 21 §.

Särskilda bestämmelser om avgift för återbetalningsskyldig som är bosatt utom riket

52 §

Paragrafen motsvarar nuvarande 14 §. Enligt nu gällande lydelse skall den som är bosatt utanför Sverige och inte erlägger avgift inom föreskriven tid genast fullgöra hela sin återbetalningsskyldighet, om inte särskilda skäl föranleder till annat. Vid tillämpningen av denna bestämmelse har det visat sig att det i regel inte är lämpligt att kräva den återbetalningsskyldige på hela beloppet utan att det är bättre att förfara på samma sätt som i fråga om den som är bosatt i Sverige. Möjlighet att i särskilda fall omedelbart kräva den återbetalningsskyldige på hela beloppet bör dock finnas.

Frivillig återbetalning

53—57 §§

F. n. finns bestämmelser om frivillig återbetalning i 13 §. Motsvarande bestämmelser har nu förts till 57 §.

Den förändring av återbetalningssystemet som jag föreslår kräver vissa nya regler om frivillig återbetalning. Det har ansetts lämpligt att föra samman dessa regler till särskilt avsnitt. Detta avsnitt inleds med en bestämmelse som anger att den återbetalningsskyldige har rätt att frivilligt återbetala större belopp än som debiterats honom (53 § första stycket). Sådan återbetalning kan avse hela eller del av den återbetalningsskyldighet som den återbetalningsskyldige har utöver vad som debiterats honom i form av preliminära och kvarstående avgifter enligt sådana beslut, som inte förfallit enligt 66 § (53 § andra stycket). Nyss angivna avgifter skall erläggas senast inom föreskriven tid (jfr 62, 63 och 66 §§) och berörs således inte av en eventuell frivillig återbetalning.

De nya reglerna om bestämmande av återbetalningsbelopp innebär att den återbetalningsskyldige vid varje tidpunkt har ett i kronor angett återbetalningsbelopp. Detta belopp beräknas alltid vid utgången av varje år (16—21 §§). Däremot innehåller bestämmelserna om återbetalningsbelopp intet om hur återbetalningsbeloppet skall beräknas vid annan tidpunkt under året. Regler härom behövs emellertid för att kunna fastställa vilket belopp den återbetalningsskyldige skall erlägga, som en viss dag under året vill återbetala vad han då är skyldig. Sådana regler har tagits in i 55 och 56 §§. Om den återbetalningsskyldige vill återbetala vad han är skyldig, måste CSN få kännedom därom viss tid före den önskade betalningsdagen (54 §). Detta beror på att bestämmandet av det belopp som då skall erläggas kräver viss tid.

54 §

Med nuvarande tekniska system för beräkning av viss återbetal-

ningsskyldigs återbetalningsskyldighet per viss dag måste CSN få anmälan minst en månad före den önskade betalningsdagen. Ett önskemål är naturligtvis att denna tid om möjligt efter hand kan förkortas.

55 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilket belopp sådan återbetalningsskyldig har att erlägga som vill betala allt som han är skyldig under år före det första avgiftsåret. Bestämmelserna innebär att den frivilliga betalningen skall avse det belopp som erhålls om de under året uppburna återbetalningspliktiga studiemedlen och det återbetalningsbelopp som den studerande kan ha haft vid närmast föregående års utgång multipliceras med det regleringstal som fastställts vid utgången av närmast föregående år, jämkat så att det svarar mot antalet dagar som förflutit sedan årets början resp. sedan studiemedlen uppbars. Har frivillig återbetalning eller befrielse enligt 60 § de nya bestämmelserna skett eller har beslut om återkrav av visst belopp fattats, skall det sålunda beräknade beloppet minskas. I fråga om regler för hur minskningen skall ske får jag hänvisa till specialmotiveringen till 16—19 §§. Därvid märks dock att det regleringstal som skall tillämpas är det regleringstal som fastställts i slutet av närmast föregående år. Regleringstalet för året kan inte tillämpas, eftersom det enligt 15 § skall fastställas först i slutet av varje år.

56 §

I 56 § ges bestämmelser om hur det belopp skall beräknas som den återbetalningsskyldige skall erlägga, om han under avgiftsår vill återbetala allt som han är skyldig. Därvid gäller att återbetalningsbeloppet vid närmast föregående års utgång dels skall minskas med vissa belopp, dels skall ökas med vissa andra belopp. Av sista stycket i 56 § följer att särskilda regler i vissa fall gäller för beräkning av belopp varmed minskning eller ökning skall ske. Bl. a. gäller sådana regler för det fall att den återbetalningsskyldige under året uppburit återbetalningspliktiga studiemedel. Det regleringstal varmed sådana studiemedel skall multipliceras är det regleringstal som fastställts i slutet av närmast föregående år. Skälet härtill har redovisats under 55 §. Det belopp som erhålls vid beräkning enligt 56 § första stycket 1—3 skall slutligen minskas med de premier som utgår enligt 57 §. Att märka är att premie följaktligen inte skall utgå på belopp som motsvarar avgift i fråga om vilken beslutet om debitering förfallit.

57 §

Liksom f. n. skall belopp som den återbetalningsskyldige frivilligt återbetalar förhöjas med vissa procenttal. I likhet med arbetsgruppens förslag skall denna premie i fortsättningen utgå med 0,1 % för varje år

fr. o. m. det år då den frivilliga återbetalningen sker t. o. m. det år då den återbetalningsskyldige fyller 65 år. Premien får dock inte utgå med högre belopp än 3,5 %. Genom att rätten till premie utsträcks i tiden får även sådana vuxenstuderande, vilka avslutar sin återbetalning efter fyllda 50 år rätt till premie för hela sin återbetalningstid. Till skillnad mot vad som gäller nu bör dock premie få tillgodoräknas endast om återbetalningen sker under avgiftsår. Som arbetsgruppen framhållit är skälet härtill främst att ingen bör kunna dra fördel av en premie för visst studiemedelsbelopp under samma år som han uppburit detta studiemedelsbelopp.

Rätten till premie vid frivillig återbetalning bör som arbetsgruppen föreslagit, begränsas för den som inte i föreskriven ordning fullgjort sin återbetalningsskyldighet. Därför föreskrivs i 57 § andra stycket att premie inte utgår på belopp i fråga om vilket debitering av avgift förfallit enligt 66 § på grund av att den återbetalningsskyldige ej betalt avgiften eller del därav. Vidare föreskrives i samma stycke att frivillig betalning i första hand skall avräknas på avgift eller del av avgift som inte betalats och där beslutet om debiteringen förfallit enligt 66 §. Sådan avgift eller del av avgift skall på sätt anges i 57 § tredje stycket omräknas till det belopp varmed avgiften eller beloppet i princip skulle ha utgått om de avsett pågående avgiftsår. Exempel på hur sådana omräkningar skall tillgå finns i specialmotiveringen till 20 och 21 §§.

Upphörande av återbetalningsskyldighet

58 och 59 §§

Av bestämmelserna om återbetalningsbelopp, årsbelopp samt om preliminär avgift, slutlig avgift och kvarstående avgift följer att avgift endast kan debiteras den återbetalningsskyldige så länge som han har ett återbetalningsbelopp. Den omständigheten att den återbetalningsskyldige inte längre har något återbetalningsbelopp innebär dock inte att återbetalningsskyldigheten därmed definitivt upphört. Härför fordras dessutom att han verkligen betalt alla de avgifter i fråga om vilka debiteringsbeluten ännu gäller. Bestämmelser härom har tagits in i 58 § andra stycket. Att återbetalningsskyldigheten upphört utesluter inte att sådan skyldighet åter kan uppkomma. Detta gäller i första hand om den återbetalningsskyldige uppbär nya återbetalningspliktiga studiemedel. Men det kan också hända i andra fall, exempelvis om återbäring sker enligt 74 eller 75 §.

Bestämmelsen i 58 § första stycket syftar på det fall då den återbetalningsskyldige betalt frivilligt enligt 53 § eller befriats från återbetalningsskyldighet enligt 60 §.

60 §

Bestämmelserna i 60 § är nya. De har behandlats i den allmänna

motiveringen. Det belopp, varmed befrielse medges ett visst år enligt andra stycket, skall dragas av från återbetalningsbeloppet vid samma års utgång (16 § tredje stycket, 19 § tredje stycket och 20 §). Befrielse enligt 60 § medför att återbetalningstiden förkortas (5 §) eller i vart fall att årsbeloppet för det sista avgiftsåret minskar.

Debitering

61 §

Paragrafen motsvarar nuvarande 25 §.

Gällande bestämmelser innebär att den återbetalningsskyldige för varje avgiftsår skall debiteras preliminära avgifter med ett totalt belopp som motsvarar produkten av det vid årets ingång gällande basbeloppet och avgiftskvoten. Det ankommer sedan på den återbetalningsskyldige att ansöka om uppskov hos CSN med erläggande av hel avgift eller del därav, för den händelse han anser att bestämmelserna om uppskov är tillämpliga (nuvarande 17 § andra stycket). Motsvarande skall gälla även i fortsättningen. Det innebär att summan av de preliminära avgifter som först debiteras den återbetalningsskyldige skall motsvara årsbeloppet. Detta gäller dock inte i de fall som avses i 40 och 47 §§.

I andra stycket har den ändringen skett att begreppet till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst ersatts av begreppet till statlig inkomstskatt taxerad inkomst. Skälet härtill har angetts i specialmotiveringen till 30—35 §§.

Uppbörd

62—73 §§

Bestämmelserna i 62—73 §§ motsvarar i sak helt nuvarande 26—37 §§.

Bestämmelserna om extra avgift, vilka återfinns i 67—72 §§, har med hänsyn till de nya reglerna om beräkning av preliminär och kvarstående avgift fått omarbetas i ganska stor utsträckning.

Återbäring av avgift

74—76 §§

Nuvarande bestämmelser i 38—40 §§ har utan sakliga ändringar förts över till 74—76 §§. Av skäl som jag har angett i specialmotiveringen till 22—29 §§ har begreppet befrielse ersatts av begrepp, som bättre anger att det är fråga om uppskov med viss avgift eller del därav.

Särskilda bestämmelser

77—80 §§

I dessa paragrafer har förts in de bestämmelser om befrielse från

skyldighet att betala tillbaka återbetalningspliktiga studiemedel som jag förordat i min redogörelse för sjukförsäkringen.

Som karenstid räknas enligt 78 § endast dag som infaller under den tid som den studerande skulle ha bedrivit studier om han inte blivit sjuk. Som paragrafen utformats är det möjligt att tillgodoräkna karens-tid från en termin till en annan, om den studerande oavbrutet är sjuk från slutet av t. ex. en vårtermin till början av nästa hösttermin eller om sådan sjukperiod som faller under tid mellan terminerna börjar inom högst 20 dagar efter föregående periods slut. Om så är fallet skall också två eller flera sjukperioder under en termin räknas som en sjuk-period vid beräkning av karenstid.

80 §

Återbetalningsbeloppet skall enligt 5 kap. 16—21 §§ beräknas vid varje års utgång. Vid denna beräkning skall enligt 78 och 79 §§ vissa belopp inte medräknas. Storleken av dessa belopp beräknas med motsvarande tillämpning av bestämmelserna i 5 kap. 16—21 §§.

Återbetalningspliktiga studiemedel som avser sjukperiod under höst-terminen torde ofta inte kunna avdragas förrän vid beräkning av åter-betalningsbeloppet vid nästa års utgång. I regel torde det nämligen inte vara möjligt för försäkringskassorna att till CSN lämna uppgifter därom i så god tid att avdraget kan ske vid samma års utgång. Endast i mycket sällsynta fall torde detta innebära att årsbeloppet och därmed avgiften för nästa år blir större än vad som skulle ha blivit fallet, om avdraget kunnat göras. Skulle avgiften i sådant fall komma att överstiga kvar-stående återbetalningsskyldighet skall överstigande del snarast möjligt återbetalas.

81—87 §§

Bestämmelserna i 81—87 §§ motsvarar utan sakliga ändringar nuva-rande 41—47 §§.

88 och 89 §§

Tillämpningen av kapitel 5 kräver att CSN får tillgång till vissa upp-gifter från bl. a. allmän försäkringskassa. Motsvarande bestämmelser finns f. n. i 5 kap. 48 §.

6 kap.

2 §

I nuvarande 6 kap. 2 § finns bestämmelser om återkrav av studie-stöd i samband med studieavbrott. Dessa bestämmelser bör nu komplet-teras med föreskrifter angående studiecavbrott på grund av sjukdom. Självfallet skall understöd som enligt 3 kap. 13—19 §§ eller 4 kap. 28—35 §§ utgått för sjukperiod inte återkrävas. I fråga om återkrav vid

sjukdom av studiebidrag jämte tillägg i studiehjälpssystemet bör ingen ändring ske i nuvarande praxis. Denna praxis har redovisats i den allmänna motiveringen.

4 §

Närmare föreskrifter för tillämpningen av bestämmelserna om sjukförsäkring för studearnde bör få meddelas av riksförsäkringsverket.

Övergångsbestämmelser

1. Till studiestödslagen

I den allmänna motiveringen har jag förordat att konvertering av studielån bör få ske enligt de grunder som arbetsgruppen föreslagit. Detta föranleder dels ett tillägg till punkt 6 i övergångsbestämmelserna till studiestödslagen, dels vissa nya övergångsbestämmelser till samma lag. Det torde vara lämpligt att införa dessa nya bestämmelser omedelbart efter punkten 6 under beteckningen 6 a—6 e.

Arbetsgruppens förslag innebär följande.

I fråga om möjligheterna till konvertering delar arbetsgruppen in studielåntagarna i fyra olika grupper. Den första av dessa omfattar de studielåntagare som inte har fått studiemedel (punkt 6 a), medan de tre senare omfattar de låntagare som även har fått studiemedel (punkterna 6 b—6 d). Grupp 2 avser studielåntagare som skall debiteras avgifter för 1976 (punkt 6 b). Låntagare för vilka skyldighet att återbetala studiemedel inträder tidigast 1977 ingår i grupp 3 (punkt 6 c). Grupp 4 omfattar sådana studielåntagare som i och för sig har rätt till konvertering enligt reglerna för grupp 3, men för vilka möjlighet till konvertering bör medges vid tidigare tidpunkt än som följer av reglerna för grupp 3 (punkt 6 d). Arbetsgruppen har nämligen ansett att alla studielåntagare, som i övrigt uppfyller de krav som skall gälla för rätt till konvertering, bör ha möjlighet att begära konvertering under ettvart av de tre första år under vilka konverteringen skall kunna ske. För grupperna 1 och 2 samt — i den mån konverteringsrätt inte följer av reglerna för grupperna 1—3 — för grupp 4 skall således konvertering kunna ske per den 1 januari 1976, 1977 resp. 1978. För studielåntagare som hör till grupp 3 gäller att konvertering får ske per den 1 januari året närmast efter det sista år, för vilket han beviljats studiemedel. Om för hans del skyldighet att börja återbetala uppburna studiemedel inträder redan under 1977, skall han ansöka om konvertering per den 1 januari 1976.

De nu angivna reglerna innebär t. ex. att den som beviljas studiemedel sista gången 1981 har rätt att ansöka om konvertering, om han beviljas studiemedel under varje år fr. o. m. 1975 t. o. m. 1981, med stöd av bestämmelserna för grupp 4 per den 1 januari 1976, 1977 eller 1978 och med stöd av bestämmelserna för grupp 3 per den 1 januari 1982. Upp-

bär han däremot första gången studiemedel under 1976, kan han begära konvertering per den 1 januari 1976 endast enligt bestämmelserna för grupp 1. Ansökan om konvertering skall alltid ske senast den 31 augusti året närmast före resp. konverteringsår. I sistnämnda exempel skall alltså ansökan inges senast den 31 augusti 1975.

Enligt arbetsgruppens förslag gäller vidare att vid konverteringstillfället alltid skall återstå tre amorteringsår för studielånet samt, för grupperna 2—4, minst tre avgiftsår för återbetalning av uppburna studiemedel. Om den studielåntagare, som i det nyss nämnda exemplet antas uppbära studiemedel under 1976, då får ett så litet belopp i studiemedel att detta skall återbetalas under mindre än tre avgiftsår, kan han inte få konvertering per den 1 januari 1977.

Kvarstående amorteringsbelopp och ränteannuitet samt, för grupperna 2—4, kvarstående återbetalningsbelopp skall enligt arbetsgruppens förslag vid utgången av året närmast före konverteringsdagen uppgå till, för grupp 1 minst tre fjärdedels basbelopp och för övriga grupper till minst ett basbelopp. Basbeloppet vid ingången av året närmast före konverteringsdagen skall därvid gälla.

Vidare skall enligt arbetsgruppens förslag studiemedelssystemets återbetalningsregler, så som dessa föreslås gälla fr.o.m. 1976, tillämpas. Årsbeloppet för det första året skall dock motsvara lägst det belopp som skulle ha utgått i amortering och ränteannuitet för studielånet om konvertering inte skett. Storleken av detta belopp kommer därmed också att vara bestämmande för följande års årsbelopp enligt bestämmelserna i 5 kap. 24 § och även påverka årsbeloppets storlek, om den återbetalningsskyldige efter konverteringen lyfter studiemedel enligt 5 kap. 25—29 §§. I fråga om det årsbelopp som då skall fastställas för året närmast efter det att studiemedlen uppburits, gäller nämligen bl. a. att det inte får understiga det belopp som skulle ha utgått, om dessa studiemedel inte uppburits.

I sitt remissyttrande över arbetsgruppens förslag har CSN angett, att minimibeloppet för rätt till konvertering enligt nämndens mening är för högt. CSN anser också att studiemedelssystemets återbetalningsregler helt bör följas. Hänsyn bör således vid fastställande av årsbeloppet för det första året inte tagas till det belopp som studielåntagaren skulle ha betalt för året i amortering och ränteannuitet, om konverteringen inte skett.

Arbetsgruppens förslag är enligt min mening i alla delar väl avvägda. Skäl saknas därför att i de avseenden CSN angett ändra de föreslagna bestämmelserna.

2. Till den nu föreslagna lydelsen av studiestödslagen

Punkt 1

Förhöjningen av det behovsprövade tillägget skall liksom de ändrade

reglerna för barntillägg och hänsynstagande till makes förmögenhet träda i kraft den 1 juli 1974. Från samma tidpunkt skall det förhöjda studiebidraget utgå. Som jag tidigare har anfört skall de nya bestämmelserna med anledning av den nya sjukförsäkringen träda i kraft den 1 januari 1975. Ifråga om studiemedelssystemets återbetalningsregler skall, som framgår av punkt 5, de nya bestämmelserna om avgiftsunderlag, avgiftsgräns, avskrivning och uppskov med återbetalning samt om premie vid frivillig återbetalning gälla från den 1 januari 1975. Som jag angett i den allmänna motiveringen skall övriga regler om återbetalningen träda i kraft den 1 januari 1976.

Rätt till konvertering av studielån som beviljats enligt studiehjälpsreglementet föreligger i princip fr. o. m. den 1 januari 1976. Ansökan om konvertering bör emellertid kunna göras under hela 1975. Punkterna 6 och 6 a—6 e skall därför träda i kraft den 1 januari 1975.

Punkt 2

De nya bestämmelserna om rätten till barntillägg i 4 kap. 14 § tredje stycket bör gälla endast om den studerande när han närmast föregående gång beviljades barntillägg för barnet var medveten om att han är skyldig att överlämna barntillägget till vårdnadshavaren eller att medge att beloppet betalas ut till denne (4 kap. 40 §). Detta innebär att de nya reglerna i 4 kap. 14 § tredje stycket kan tillämpas endast om det närmast föregående barntillägget beviljats först efter den 1 juli 1974.

Punkt 3

De som före den 1 juli 1974 beviljas studiebidrag för höstterminen 1974 får studiebidrag enligt nuvarande regler och således med ett lägre belopp än det som jag har föreslagit skall utgå fr. o. m. den 1 juli 1974. Dessa studiemedelstagare bör, som jag har angett i den allmänna motiveringen, kompenseras genom en schabloniserad nedskrivning av sina återbetalningspliktiga studiemedel för höstterminen 1974. Denna nedskrivning bör motsvara ett belopp om 121 kr. om det förut beviljade studiebidraget för samma tid uppgår till lägst 442 kr. Har det förut beviljade studiebidraget utgått med lägre belopp bör nedskrivningen ske med ett belopp om 63 kr. För studerande som endast uppbär studiebidrag och således inte återbetalningspliktiga studiemedel för höstterminen 1974 på grund av beslut enligt de äldre bestämmelserna, bör motsvarande belopp betalas ut till den studerande utan återbetalningsskyldighet. Utbetalningen bör ske på sätt och tid som Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, CSN bestämmer.

Punkt 4

I fråga om avgifter som avser avgiftsåret 1974 eller tidigare avgiftsår skall de äldre bestämmelserna i 5 kap. fortfarande gälla. Har beslut om

debitering av avgift för avgiftsåret 1974 eller tidigare avgiftsår förfallit, gäller dock särskilda bestämmelser för beräkning av extra avgift enligt punkt 16.

Punkterna 5—7

Att vissa av de nya bestämmelserna i 5 kap. bör gälla redan fr. o. m. den 1 januari 1975 har angetts i den allmänna motiveringen samt i samband med redogörelsen för när de olika nya bestämmelserna i studie-stödslagen skall träda i kraft (punkt 1). I övrigt skall nuvarande regler gälla för avgiftsåret 1975. Beräkning av avgifter för 1975 skall dock ske enligt punkterna 8 och 9. För 1975 skall vidare gälla ett antaget basbelopp om 8 400 kr. Dessutom skall jämförelseräntan utgöra 3,2 % i stället för 60 % av normalräntan. Denna ränta om 3,2 % skall, som jag angett i den allmänna motiveringen, tillämpas från den 1 januari 1974 för dem som inte är avgiftsskyldiga under 1975 eller som första gången skall erlägga avgift under 1975 samt för övriga återbetalnings-skyldiga från den 1 juli 1974. Den kommer att få betydelse för den återbetalningsskyldige vars återbetalningsskyldighet upphör tidigast under 1975. Dessutom kommer den att kunna påverka bl. a. storleken av återbetalningsbeloppet för sådan återbetalningsskyldig som avses i punkt 11.

Punkterna 8 och 9

I fråga om dessa punkter får jag hänvisa till vad jag föreslagit i den allmänna motiveringen om fastställande av avgifter för 1975.

Punkt 10

Som framgått av vad jag har anfört i den allmänna motiveringen skall regleringstal första gången fastställts i slutet av 1975.

Punkt 11

För att ett årsbelopp och därmed preliminär och slutlig avgift skall kunna beräknas för 1976 måste ett återbetalningsbelopp enligt de nya bestämmelserna fastställas vid utgången av 1975. Detta återbetalningsbelopp skall motsvara produkten av regleringstalet enligt punkt 10 och det belopp som den återbetalningsskyldige skulle ha behövt erlägga, om han vid 1975 års utgång frivilligt velat återbetala allt vad han då var skyldig. Någon premie enligt nuvarande 5 kap. 13 § andra stycket skall dock inte tillgodoräknas honom vid fastställande av det angivna beloppet. Eftersom återbetalningsbeloppet erhålls först efter multiplikation med regleringstalet enligt punkt 10, skall inte heller vid tillämpning av jämförelseräntemetoden någon ränta beräknas för 1975. Skulle det ske, skulle nämligen den återbetalningsskyldige komma att påföras såväl ränta som förhöjning med regleringstalet för 1975.

Om den återbetalningsskyldige under 1975 uppburit återbetalnings-

pliktiga studiemedel, skall nyssnämnda multiplikation i vad avser dessa studiemedel ske inte med hela regleringstalet utan med ett jämkat regleringstal. Vid bestämmande av det jämkade regleringstalet skall 5 kap. 17 § de nya bestämmelserna äga motsvarande tillämpning.

Avgifter som debiterats den återbetalningsskyldige för avgiftsåret 1975 eller tidigare avgiftsår skall inte beaktas vid fastställande av återbetalningsbeloppet vid 1975 års utgång. Dessa avgifter skall som främgår av punkt 5 erläggas enligt de äldre bestämmelserna. Om beslutet om debitering av sådan avgift helt eller delvis skulle förfalla enligt 5 kap. 30 § de äldre bestämmelserna, får återbetalningsbeloppet räknas om. Detsamma gäller om den återbetalningsskyldige efter ingången av 1976 enligt 5 kap. 38 § första eller andra stycket eller 39 § de äldre bestämmelserna återfår för mycket erlagd preliminär eller kvarstående avgift. Det gäller även om beslut fattas efter ingången av 1976 om återkrav enligt 6 kap. 2 § som avser studiemedel som har uppburits under 1975 eller tidigare år. Om sådan omräkning ges särskilda bestämmelser i punkt 12 resp. punkt 13. Omräkning av återbetalningsbeloppet skall även ske om kvarstående avgift enligt de äldre bestämmelserna debiteras efter ingången av 1975 (punkt 14).

Punkterna 12—14

Det enligt punkt 11 fastställda återbetalningsbeloppet vid utgången av 1975 får räknas om i de fall som jag nyss angett i specialmotiveringen till punkt 11. Sådan omräkning skall dock ske endast om något av de nyss angivna fallen inträffar efter 1976 års ingång. Den skall göras vid utgången av det avgiftsår då beslutet förfallit, återbäring skett, kvarstående avgift debiterats eller beslutet om återkrav fattats. Därvid skall först det belopp beräknas med vilket återbetalningsbeloppet vid 1975 års utgång skulle ha ökat resp. minskats, om avgiften (beloppet) i fråga redan då skulle ha påverkat detta återbetalningsbelopp. Vid denna beräkning skall bestämmelserna i punkt 11 äga motsvarande tillämpning. Det belopp som därvid erhålls, skall därefter omräknas med tillämpning av bestämmelserna i 5 kap. 19 § andra stycket eller 21 § i deras nya lydelse.

Det omräknade återbetalningsbeloppet skall beaktas vid beräkning av årsbelopp och avgifter först fr. o. m. avgiftsåret efter det vid vars utgång omräkning skett (punkt 12 tredje stycket).

Punkt 15

I punkt 15 ges vissa regler som skall ligga till grund för avgiftsdebiteringen för sådana återbetalningsskyldiga, för vilka återbetalningstiden börjat före den 1 januari 1976, dvs. enligt äldre bestämmelser. I punkten ges nämligen regler om årsbeloppet för 1976 för återbetalningsskyldig för vilken avgiftskvot fastställts enligt äldre bestämmelser. Enligt arbetsgruppens förslag skall det avgörande för årsbeloppets storlek i första hand vara antalet återstående avgiftsår för den återbetalningsskyldige

vid utgången av 1975. Detta antal skall beräknas enligt följande. Från det antal år som beaktades, då avgiftskvot senast fastställdes för den återbetalningsskyldige enligt 5 kap. 6—8 §§ de äldre bestämmelserna, drages det antal år som förflutit fr. o. m. ingången av det år, då avgiftskvoten fastställdes, t. o. m. år 1975. Har den återbetalningsskyldige återfått preliminär eller kvarstående avgift enligt 5 kap. 38 § första eller andra stycket eller 39 § de äldre bestämmelserna, skall antalet avgiftsår ökas med det antal år som skulle ha krävts för att de angivna avgifterna skulle ha kunnat erläggas. Detsamma skall ske, om beslut om debitering av avgift enligt 5 kap. 30 § de äldre bestämmelserna förfallit helt eller delvis. Har den återbetalningsskyldige frivilligt återbetalt visst belopp skall å andra sidan motsvarande minskning av antalet avgiftsår ske. Minskning skall även ske om den återbetalningsskyldige på grund av återkrav enligt 6 kap. 2 § återbetalt visst belopp. Ökning eller minskning skall dock ske endast om avgiften (beloppet) i fråga, uttryckt i basbelopp — och därvid med tillämpning av det basbelopp som gällde vid ingången av det år, för vilket avgiften debiterats resp. återbetalningen skedde — motsvarar lägst den avgiftskvot som senast fastställdes för den återbetalningsskyldige.

Arbetsgruppens förslag innebär att det totala antal återbetalningsår som ursprungligen låg till grund för beräkning av avgiftskvoten i princip kommer att ligga till grund även för beräkning av återbetalningsskyldigheten enligt de nya reglerna. Undantag från denna princip kommer enligt arbetsgruppens förslag att gälla i de fall då, enligt vad jag nyss angett, antalet avgiftsår ökats eller minskats nämligen vid återbäring, frivillig återbetalning, uraktlåtenhet att erlagga viss avgift eller del därav eller återbetalning på grund av återkrav. Däremot gör arbetsgruppen inte undantag från nämnda princip för de fall då antalet återbetalningsår enligt äldre bestämmelser minskat därför att återbetalningen ökat på grund av att basbeloppet höjts i sådan utsträckning att återbetalningsskyldigheten enligt den s. k. jämförelseräntemetoden skulle komma att upphöra tidigare än enligt basbeloppsmetoden.

Vissa uppgifter om återburna avgifter, avgifter i fråga om vilka beslutet om debitering förfallit m. m., krävs för att arbetsgruppens metod att fastställa årsbeloppet skall kunna tillämpas. CSN har angett att alla dessa uppgifter inte finns tillgängliga hos CSN i maskinläsbar form. Enligt CSN:s mening kommer man emellertid till samma resultat som det arbetsgruppen ville uppnå med de regler, som gruppen föreslog, även genom en annan beräkning. Denna bör enligt CSN ske enligt följande.

Återbetalningsbeloppet enligt punkt 11 vid utgången av 1975 divideras med det antal år som då skulle ha återstått enligt enbart basbeloppsmetoden och alltså utan beaktande av jämförelseräntemetoden. Detta antal år motsvarar det tal som erhålls genom att återbetalningsbeloppet räknat i basbelopp vid utgången av 1975 divideras med den senast fast-

ställda avgiftskvoten. Summan i basbelopp vid utgången av 1975 motsvarar de återbetalningspliktiga studiemedel som den återbetalningsskyldige uppburit minus summan av dels sådan avgift som debiterats den återbetalningsskyldige och i fråga om vilken varken beslutet om debitering förfallit eller återbäring skett, dels sådant belopp som den återbetalningsskyldige betalt frivilligt, förhöjning som avses i 5 kap. 13 § andra stycket de äldre bestämmelserna medräknad, och dels sådant belopp, i fråga om vilket beslut om återkrav fattats. Samtliga senast angivna belopp skall härvid omräknas i de basbelopp som följer av nuvarande bestämmelser i 5 kap.

Den av CSN föreslagna metoden att beräkna årsbeloppet bör användas. Liksom enligt arbetsgruppens förslag kommer härmed den kvarstående återbetalningsskyldigheten att spridas över det antal år som skulle ha kvarstått vid utgången av 1975 enligt den beräkning som legat till grund för bestämningen av avgiftskvoten enligt hittillsvarande regler, dvs. normalt tiden fram t. o. m. det år då den återbetalningsskyldige fyller 50 år. Liksom enligt återbetalningsreglerna i 5 kap. i dess nya lydelse bör årsbeloppet för 1976 för den nu aktuella gruppen av återbetalningsskyldiga inte få understiga en tiondels basbelopp.

De regler som jag har föreslagit leder till att den förkortning av återbetalningstiden som höjningarna av basbeloppet föranlett undanröjs för ett stort antal återbetalningsskyldiga. Härigenom får dessa förmånligare återbetalningsvillkor.

Har avgiftskvot inte fastställts för den återbetalningsskyldige beräknas årsbelopp och därmed också avgifter för 1976 helt enligt de nya bestämmelserna.

Punkt 16

I punkt 16 behandlas beräkning av extra avgift i fall då denna avgift skall utgå på grund av att den återbetalningsskyldige inte erlagt preliminär eller kvarstående avgift för avgiftsåret 1975 eller tidigare avgiftsår.

Punkt 17

Även den som är sjuk under hela vårterminen 1975 bör kunna beviljas och uppbära studiemedel. Som förutsättning bör dock krävas att han bedrivit studier under höstterminen 1974 och att han i anledning av dessa studier erhållit eller kunnat erhålla studiehjälp eller studiemedel.

I övrigt behövs inga särskilda övergångsbestämmelser i anledning av de nya bestämmelserna om studiestöd under sjukdom i 3 kap. 13—19 §§, 4 kap. 28—35 §§ och 5 kap. 77—80, 88 och 89 §§. Detta innebär att karenstid enligt 5 kap. 78 § inte kan börja räknas förrän under terminstid som infaller under 1975. Sjukdom som infaller tidigare kan således inte beaktas vid tillämpningen av de nya bestämmelserna.

9 Hemställan

Under åberopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t
föreslår riksdagen

att antaga förslaget till lag om ändring i studiestödslagen (1973: 349).

10 Anslagsberäkningar för budgetåret 1974/75

H 2. Studiebidrag m. m.

1972/73 Utgift	507 525 107
1973/74 Anslag	544 000 000
1974/75 Förslag	579 000 000

Från anslaget bestrids utgifter för studiehjälp, förlängt barnbidrag och studiebidrag jämte tillägg enligt studiestödslagen (1973: 349, ändrad 1973: 923). Av anslaget disponeras dessutom medel för brevskolestipendier samt medel för särskilt studiestöd till utlandssvenska elever.

Centrala studiehjälpnämnden

Centrala studiehjälpnämnden (CSN) föreslår en ökning av detta anslag med 26 milj. kr. för nästa budgetår.

1. Under budgetåret 1972/73 har i studiehjälp enligt studiehjälpsreglementet och förordningen om förlängt barnbidrag utbetalats 350,5 milj. kr. Härav hänför sig 20,4 milj. kr. till studiebidrag till studerande inom vuxenutbildning. Utbetalning av brevskolestipendier uppgick till 8 800 kr. och utbetalning av särskilt studiestöd till utlandssvenska elever till 50 000 kr. För innevarande budgetår har medelsbehovet beräknats till 318 milj. kr. Minskningen i förhållande till föregående år är en följd av att äldre elever i gymnasial utbildning förts över till studiemedelsystemet. Vid oförändrade regler och bidragsbelopp beräknar CSN medelsbehovet för budgetåret 1974/75 till 318 milj. kr.

CSN föreslår en förstärkning av studiehjälpen i olika avscenden. Beloppen för resetillägg bör enligt nämndens mening höjas till 75, 105, 135 och 155 kr. i månaden för avstånd om 6, 15, 25 och 35 km. Merutgiften härför beräknas till 8 milj. kr. Vidare föreslås en ökning av månadsbeloppen för inkomstprövat tillägg från nuvarande belopp av högst 75 och lägst 20 kr. till belopp av högst 125 och lägst 30 kr. Dessutom förordas en höjning av inkomstgränserna för inkomstprövat tillägg med 5 000 kr. Nämnden föreslår också en förstärkning av beloppet för behovsprövat tillägg från 90 till 125 kr. i månaden. Slutligen föreslås en justering av de av nämnden fastställda reglerna avscende bruttoinkomst- och förmögenhetsgränser för behovsprövat tillägg. Kostnaderna för dessa åtgärder beträffande inkomst- och behovsprövat tillägg beräknas till 22 milj. kr. De sammanlagda reformkostnaderna för studiehjälp uppgår sålunda till 30 milj. kr.

2. Under budgetåret 1972/73 har i studiebidrag enligt studiemedelsförordningen utbetalats 157,1 milj. kr. För budgetåret 1973/74 har me-

delsbehovet beräknats till 209 milj. kr. I detta belopp ingår även medel för äldre elever i gymnasial utbildning, vilka fr. o. m. den 1 juli 1973 erhåller studiemedel. Medelsbehovet för 1974/75 har beräknats till 50 milj. kr. för äldre elever i gymnasial utbildning och till 165 milj. kr. för studerande i eftergymnasial utbildning eller sammanlagt 215 milj. kr.

Departementschefen

Centrala studiestödsnämnden (CSN) har fört fram flera förslag om förstärkningar på studiehjälpens område. Som jag föreslagit i det föregående bör resettillägget höjas från 65, 85, 110 och 130 kr. till 75, 95, 125 och 145 kr. i månaden för avstånd om 6, 15, 25 och 35 km. Merutgiften härför beräknas till 7 milj. kr. Vidare bör det behovsprövade tillägget höjas från högst 90 kr. till högst 110 kr. i månaden. Merutgiften härför har beräknats till 2 milj. kr. Jag är f. n. inte beredd att tillstyrka en ändring av beloppen eller inkomstgränserna för inkomstprövat tillägg. För yngre elevers studiehjälp och förlängt barnbidrag har jag beräknat det totala medelsbehovet till 354 milj. kr. (1)

Jag räknar med en minskning av antalet studerande med studiemedel jämfört med tidigare prognoser. Med hänsyn tagen till de överförda grupperna som fr. o. m. 1973/74 får studiemedel samt den höjning av studiebidraget som jag förordat i det föregående har jag beräknat de totala utgifterna för studiebidrag för studerande med studiemedel till 225 milj. kr. (2)

Anslaget bör föras upp med 579 milj. kr.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Studiebidrag m. m.* för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 579 000 000 kr.

IV:5. Studiemedelsfonden

1972/73 Utgift ¹	495 000 000
1973/74 Anslag	455 000 000
1974/75 Förslag	447 000 000

¹ Innefattar ej allmänna studielånefonden.

Ur fonden utgår återbetalningspliktiga studiemedel beviljade enligt studiestödslagen (1973: 349, ändrad 1973: 923).

Centrala studiehjälpnämnden

Centrala studiehjälpnämnden (CSN) föreslår att anslaget till studiemedelsfonden förs upp med ett belopp av 538 milj. kr., vilket innebär en ökning med 83 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår.

Under läsåret 1972/73 utbetalades återbetalningspliktiga studiemedel till omkring 76 000 studerande i eftergymnasial utbildning. Utbetalningarna ur studiemedelsfonden uppgick till 622,3 milj. kr. dvs. ett genomsnittsbetopp per år och studiemedelstagare av ca 8 200 kr.

Under budgetåret 1972/73 har nämnden beviljat 31 550 studielån till elever i gymnasial utbildning. Utbetalningarna ur *allmänna studielånefonden* uppgick till 155 milj. kr.

Under 1974/75 beräknas 81 000 studerande vid eftergymnasiala utbildningar beviljas återbetalningspliktiga studiemedel. CSN har vid sina beräkningar utgått från basbeloppet 7 900 kr. Medelsbehovet vid oförändrade regler utgör 753 milj. kr.

För elever i gymnasial utbildning beräknas medelsåtgången under 1974/75 uppgå till 183 milj. kr. vid oförändrade regler, varav 13 milj. kr. avser yngre elever och 170 milj. kr. avser äldre elever.

Det sammanlagda medelsbehovet för återbetalningspliktiga studiemedel uppgår sålunda till 936 milj. kr. Härifrån avgår en beräknad medelsreservation av 194 milj. kr. och beräknade inflytande studiemedelsavgifter, frivilliga återbetalningar och inflytande amorteringar på beviljade lån ur *allmänna studielånefonden* till 398 milj. kr. Det totala medelsbehovet utgör därför 538 milj. kr.

Departementschefen

Vid anslagsberäkningen för budgetåret 1974/75 har jag tagit hänsyn till de i det föregående föreslagna förändringarna när det gäller studiemedelsystemets återbetalningsregler samt den föreslagna höjningen av studiebidraget. Jag har i följande sammanställning även beaktat beräknade prisförändringar och därjämte vissa förändringar i studerandantalet.

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Reservation 1973-06-30			
studiemedelsfonden	406 000 000	1973/74	824 000 000
		1974/75	911 000 000
allmänna studielånefonden	48 000 000		
Anslag för 1973/74	455 000 000		
Avgifter m. m. under 1973/74			
studiemedelsfonden	141 000 000		
allmänna studielånefonden	34 000 000		
Avgifter under 1974/75			
studiemedelsfonden	166 000 000		
allmänna studielånefonden	38 000 000		
Anslag 1974/75 (förslag)	447 000 000		
	1 735 000 000		1 735 000 000

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till *Studiemedelsfonden* för budgetåret 1974/75 på kapital-
budgeten under statens utlåningsfonder anvisa ett investerings-
anslag av 447 000 000 kr.

Med bifall av vad föredraganden sålunda med instämmande
av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans
Kungl. Höghet att till riksdagen skall avlätas proposition
av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Eva Dybeck

Innehåll

	Sida
Författningsförslag	
1 Inledning	53
2 Gällande bestämmelser om studiestöd	57
3 1968 års studiemedelsutrednings betänkande	
Teknisk översyn av studiemedelssystemet	60
3.1 Vissa gemensamma frågor	60
3.1.1 Nytt registrerings- och utbetalningssystem för studie- medel	60
3.1.2 Terminsbegreppet	61
3.1.3 Beviljningsperioder för studiemedel	62
3.1.4 Basbeloppsanknytningen	62
3.1.5 Studiekontrollen	63
3.1.6 Regler för omprövning av studiemedel	64
3.2 Behovsprövning mot egen inkomst	65
3.3 Studiemedel för korttidsstudier	67
3.4 Förmögenhetsbegreppet	69
3.5 Formerna för utbetalning av barntillägget	70
3.6 Maximitid för studiemedel	71
3.7 Terminsbegreppet och studielämplighetsprövningen	72
3.8 Studiemedelsnämndernas sammansättning och arbets- former	74
3.9 Inkomstbegreppet i studiemedelssystemet	75
3.10 Remissyttranden	75
4 Departementspromemoria angående återbetalning av studie- medel	82
4.1 Nuvarande regler för återbetalning av studiemedel	82
4.2 Förslag angående förändrat återbetalningssystem	85
4.3 Remissyttranden	92
5 Centrala studiehjälpnsnämndens förslag på studiehjälpens om- råde	96
6 Centrala studiehjälpnsnämndens förslag till bestämmelser angående en särskild sjukförsäkring för studerande med återbetalningspliktiga studiemedel	100
7 Departementschefen	103
7.1 Studiemedelsutredningens förslag	103
7.2 Återbetalning av studiemedel	106
7.3 Sjukförsäkring för studerande	111
7.4 Förslag på studiehjälpens område	114
8 Specialmotivering	115
9 Hemställan	147
10 Anslagsberäkningar för budgetåret 1974/75	148